

კულტურის სტიმულირების საკანონმდებლო მექანიზმების მიმოხილვა და ეკონომიკური დასაბუთება

2022

წინამდებარე დოკუმენტი შემუშავდა ევროკავშირის/
იუნესკოს მიერ მხარდაჭერილი პროექტის:
„საქართველოში შემოქმედებითი კლასტერების
ეკოსისტემის განვითარება“ ფარგლებში. პროექტის
მიზანია საქართველოში შემოქმედებითი სივრცეების
ეკოსისტემის გაძლიერება. პროექტს ახორციელებს
შემოქმედებითი საქართველო, საქართველოს
კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის საქმეთა
სამინისტროს მხარდაჭერით

ავტორი:
ნიკოლოზ ოსტაპენკო

რედაქტორი:
აკაკი მოსახლიშვილი

პროექტის გუნდი:
ელენე თოიძე, ნიკოლოზ ნადირაშვილი, ვატო ურუშაძე

გრაფიკული დიზაინი:
ნატალია ღლონტი, ნატა ყიფიანი

ს ა რ ჩ ე ვ ი

შესავალი	6
კორკორაციული შემოწმებაები	9
საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა	9
საქართველოში მოქმედი საკანონმდებლო რეგულაციები	19
საგადასახადო სტიმულირების შემოთავაზებული მექანიზმი	22
ეკონომიკური და ფინანსური დასაბუთება	24
პროცენტული (ინდივიდუალური) ფილანთროპია	30
საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა	30
საგადასახადო სტიმულირების შემოთავაზებული მექანიზმი	36
ეკონომიკური და ფინანსური დასაბუთება	37
კულტურული პროდუქტების მოხმარების საგადასახადო წახალისება (დღგ)	39
საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა	39
საქართველოში მოქმედი საკანონმდებლო რეგულაციები	43
საგადასახადო სტიმულირების შემოთავაზებული მექანიზმი	44
ეკონომიკური და ფინანსური დასაბუთება	45
სკონსორცია	47
საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა	47
საქართველოში მოქმედი საკანონმდებლო რეგულაციები	48
საგადასახადო სტიმულირების შემოთავაზებული მექანიზმი	49
ფილანთროპიისა და ქველმოქმედების სხვა მექანიზმები	51
საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა	51
შეჯამება	53
გამოყენებული წყაროები:	56

ცხრილის ჩამონათვალი

ცხრილი 1. ევროკავშირის ქვეყნებში დანერგილი მოდელები 10

ცხრილი 2. ლატვიური მოდელი - სამი ალტერნატიული ვარიანტის შედარება 14

ცხრილი 3. ესპანური მოდელი - ორი ალტერნატიული ვარიანტის შედარება 16

ცხრილი 4. უნგრეთის მოდელისა და ალტერნატიული მოდელის შედარება 17

ცხრილი 5. ბენეფიციარები, სტიმულირების მექანიზმი და გამოქვითვის ოდენობა პორტუგალიურ მოდელში 18

ცხრილი 6. პორტუგალიური მოდელი გამოქვითვის სხვადასხვა განაკვეთებისათვის 19

ცხრილი 7. ეფექტური მოგების გადასახადი შემოწირულების მაღალი მნიშვნელობის შემთხვევაში 20

ცხრილი 8. ეფექტური მოგების გადასახადი შემოწირულების დაბალი მნიშვნელობის შემთხვევაში 21

ცხრილი 9. საზოგადოებისა და კომპანიის სარგებელი ათვისებისა და თაღლითობის სხვადასხვა მაჩვენებლების პირობით პორტუგალიურ მოდელში 31

ცხრილი 10. საზოგადოებისა და კომპანიის სარგებელი ათვისებისა და თაღლითობის სხვადასხვა მაჩვენებლების პირობით ლატვიურ მოდელში 33

ცხრილი 11. ქვეყნების შედარება გადასახადის გადამხდელის, ქველმოქმედების განაკვეთის და ბენეფიციარების რაოდენობის მიხედვით 40

ცხრილი 12. ქვეყნები პროცენტული ფილანთროპიის შემოღების წლების მიხედვით 41

ცხრილი 13. ქვეყნები მოსახლეობის, გადასახადის გადამხდელებისა და მექანიზმით მოსარგებლე პირთა რაოდენობების მიხედვით 41

ცხრილი 14. საპროცენტო ფილანთროპიის შედეგად განხორციელებული დაფინანსება ქვეყნების მიხედვით 42

ცხრილი 15. დღგ-ისგან განთავისუფლებული კულტურის სფეროები და პროფესიები ევროკავშირში 46

ცხრილი 16. დღგ-ის შეღავათები კულტურული მომსახურების სფეროში 49

ცხრილი 17. პოტენციური დანაკარგები საგადასახადო შემოსავლებში, სხვადასხვა მექანიზმის მიხედვით 66

ფიგურების ჩამონათვალი

ფიგურა 1. ბენეფიციარი არაკომერციული ორგანიზაციების წილი ქვეყნებისა და წლების მიხედვით 41

ფიგურა 2. სახელფასო შემოსავლის ჩაშლა გადასახდელების მიხედვით 45

აბრევიატურები და განმარტებები

არამომგებიანი / არაკომერციული ორგანიზაცია - ორგანიზაცია, რომლის საქმიანობის ძირითადი მიზანი მოგების მიღება არ არის;

დამატებული ღირებულება - რამის გაუმჯობესება/გადამუშავება, რაც უფრო ღირებულ პროდუქტს ან მომსახურებას ქმნის;

კორპორაციული შემოწირულებები - ფულადი ან საქონლის ან/და მომსახურების სახით გადაცემული საჩუქრები, რომელიც კომპანიებმა ან/და იურიდიულმა სუბიექტებმა გასწიეს არაკომერციული ორგანიზაციების ან ცალკეულ ხელოვანების სასარგებლოდ;

კულტურის ორგანიზაცია - ბიზნესის ნებისმიერი ფორმა (ინდივიდუალური სანარმო, შპს, სააქციო საზოგადოება და სხვა), რომლის საქმიანობის სფეროც კულტურაა;

საქველმოქმედო ორგანიზაცია - ორგანიზაცია, რომელსაც საგადასახადო კოდექსით მინიჭებული აქვს საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსი;

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი / ორგანიზაცია - შესაბამისი კანონით, დადგენილებით ან კანონის საფუძველზე სახელმწიფო მმართველობის ორგანოს ადმინისტრაციული აქტით შექმნილი, საკანონმდებლო და სახელმწიფო მმართველობის ორგანოებისაგან განცალკევებული ორგანიზაცია, რომელიც სახელმწიფოს კონტროლით დამოუკიდებლად ახორციელებს პოლიტიკურ, სახელმწიფოებრივ, სოციალურ, საგანმანათლებლო, კულტურულ და სხვა საჯარო საქმიანობას;

ფილანთროპია - იურიდიული ან ფიზიკური პირის მიერ ფინანსური თუ სხვა სახის ღირებულებრივი, ნებაყოფლობითი განაცემი სხვა პირისადმი; ასევე, ფილანთროპიულ აქტივობებში (ფიზიკურ პირთა, სამოქალაქო საზოგადოებისა და ბიზნეს სექტორის ერთობლივი აქტივობა, რაც მიმართულია სოციალური თანასწორობისკენ, მშვიდობისკენ, საზოგადოებრივი კეთილდღეობის ამაღლებისა და დემოკრატიული განვითარებისკენ) მოხალისეობრივი ჩართულობა და მხარდაჭერის გამოხატვა;

ფულადი ერთეული (ფ.ე.) - კონკრეტული ანალიზისას განხილული სახელმწიფოს ვალუტა;

ქველმოქმედება - ფინანსური ანდა მატერიალური მხარდაჭერა, რომლის ძირითადი მიზანია პირის ან პირთა ჯგუფის საჭიროებების დაკმაყოფილება; ასევე, საქველმოქმედო აქტივობებში (ფიზიკურ პირთა, სამოქალაქო საზოგადოებისა და ბიზნეს სექტორის ერთობლივი აქტივობა, რაც მიმართულია პირის ან პირთა ჯგუფისთვის ჰუმანიტარული მხარდაჭერის აღმოსაჩენად) მოხალისეობრივი ჩართულობა და მხარდაჭერის გამოხატვა;

შესავალი

ინტენსიური სახელოვნებო პროცესები აუმჯობესებს მოქალაქეთა და საზოგადოების კეთილდღეობას, ასტიმულირებს ეკონომიკურ ზრდას და ხელს უწყობს პოზიტიური შედეგების მიღებას ისეთ განზომილებებში, როგორცაა: ჯანდაცვა, განათლება, დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლა¹ და ა.შ. ამდენად, ხელოვნება და ზოგადად, კულტურა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე პირდაპირ ასახვას ჰპოვებს.

განვითარებულ ქვეყნებში შემოქმედებით ინდუსტრიებს მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს ქვეყნის ეკონომიკის ზრდაში. ევროკავშირის მასშტაბით კულტურული და შემოქმედებითი სექტორები ყოველწლიურად ქმნის დაახლოებით 413 მილიარდი ევროს დამატებულ ღირებულებას² (მთლიანი დამატებული ღირებულების 5.5%). კვიპროსში, დიდ ბრიტანეთში, ფინეთსა და ლატვიაში ამ სექტორების წილი ეროვნულ დონეზე შექმნილ დამატებულ ღირებულებაში 7%-ზე მეტია. 2013 წლიდან 2017 წლამდე კულტურული და შემოქმედებითი სექტორების მიერ წარმოებული დამატებული ღირებულების საშუალო წლიური ზრდის ტემპი 5%-ს აღემატებოდა³.

ცალკეული ქვეყნების გამოცდილება აჩვენებს, რომ კულტურის და შემოქმედებითი ინდუსტრიების განვითარებისათვის აუცილებელია ადეკვატური ფინანსური უზრუნველყოფის არსებობა.

სხვადასხვა ქვეყანაში კულტურის დაფინანსების განსხვავებული მოდელის არსებობის მიუხედავად, შერეული დაფინანსების მოდელი (საჯარო და კერძო დაფინანსების ჰიბრიდი) განიხილება, როგორც ამ სფეროს ფინანსური სტაბილურობისათვის მნიშვნელოვანი ბერკეტი. წინამდებარე კვლევა ორიენტირებულია კულტურაში კერძო ინვესტიციების მოზიდვის თავისებურებების და წახალისების მექანიზმების ანალიზზე.

კულტურაში კერძო ინვესტიციის მოზიდვის მოტივად, გარდა მოგებაზე ორიენტირებული კაპიტალდაბანდებისა, ბიზნეს სუბიექტების მიერ სოციალური პასუხისმგებლობის გაზიარება და საზოგადოებრივი საქონლის⁴ შექმნაში მონაწილეობა მოიაზრება. თანამედროვე პირობებში ორგანიზაციის მდგრადი განვითარება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული მის სოციალურ პასუხისმგებლობაზე, რომელიც გამოიხატება მისი როლის მნიშვნელოვნებით საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მისი გამჭვირვალე და ეთიკური ქმედებებით. სოციალური პასუხისმგებლობის კულტურის ჩამოყალიბების შედეგად, იქმნება იმ ინდივიდთა და კორპორაციათა მზარდი რაოდენობა, რომლებიც მზად არიან მოახდინონ ფულადი სახსრების ინვესტირება არა მხოლოდ პირდაპირი ფინანსური სარგებლის, არამედ სოციალური სარგებლის მიღების მიზნითაც.

1 ხელოვნების ეფექტი ჯანდაცვაზე მიმოხილულია Boyce et al. (2018) ნაშრომში. საგანმანათლებლო პროცესში ხელოვნების ინტეგრაციის დადებითს მხარეებს შორის სახელდება კოგნიტიური უნარების გაუმჯობესება, შემოქმედებითი აზროვნების განვითარება და წიგნიერების ამაღლება („ხელოვნებისა და განათლების პარტნიორობის“ კვლევა). ზოგიერთ კვლევაში (მაგალითად, სიტი და სხვები, 2016) ასახული მურალებისა და ქუჩის მხატვრობის ეფექტი კრიმინალური აქტივობისადმი დამოკიდებულებაზე

2 საწარმოების მიერ შექმნილი ღირებულება (მოიცავს შრომის ანაზღაურებას და მოგებას, მაგრამ არ მოიცავს გადასახადებს)

3 ზრდის მნიშვნელოვანი განმაპირობებელი იყო აუდიოვიზუალურ-მულტიმედია (AVM) ქვესექტორი, რომელშიც მთლიანი სექტორის დამატებული ღირებულების 48% შეიქმნა. წყარო: “Market Analysis of the Cultural and Creative Sectors in Europe” (www.eif.org)

4 საქონელი, რომელიც მოიხმარება კოლექტიურად ყველა მოქალაქის მიერ, მიუხედავად იმისა, იხდიან თუ არა ისინი მისი მოხმარებისათვის. მაგალითად, სახელმწიფო თავდაცვა, სუფთა ჰაერი და წყალი

დღესდღეობით, მსოფლიოში კულტურა ყველაზე ხშირად პირდაპირ სახელმწიფო დაფინანსებაზე დამოკიდებული⁵. გარდა პირდაპირი სახელმწიფო დაფინანსებისა, კულტურის ორგანიზაციების შემოსავლების მნიშვნელოვან წყაროს შემოწირულებები, გრანტები, სპონსორებისგან მიღებული შემოსავლები და სხვა ტიპის შემოსავლები⁶ წარმოადგენს. აღნიშნული დაფინანსების წასახალისებლად, მიღებული პრაქტიკაა შესაბამისი საგადასახადო სტიმულირების მექანიზმების დანერგვა.

საქართველოში კულტურის დაფინანსების სიმწირის პირობებში, კულტურის ორგანიზაციები, როგორც წესი, დაფინანსების მხოლოდ ერთ წყაროზე არიან დამოკიდებული; ამიტომ სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია ამ ორგანიზაციებმა გადადგან ქმედითი ნაბიჯები დაფინანსების დივერსიფიკაციის მიმართულებით. დივერსიფიკაციის მისაღწევად საჭიროა სახელმწიფო ინსტიტუციებმა იმუშაონ სხვადასხვა ტიპის ინიციატივებზე, რათა კულტურის სფეროში მოღვაწე ორგანიზაციებმა და ბიზნეს სუბიექტებმა გამოიხონ შემოსავლების ალტერნატიული წყაროების მოძიების გზები.

არსებობს კულტურის დაფინანსების სამი ძირითადი წყარო:

- სახელმწიფო დაფინანსება (პირდაპირი და არაპირდაპირი),
- გამომუშავებული შემოსავალი,
- კერძო დაფინანსება (ბიზნესის ან ინდივიდუალური დაფინანსება, ფონდები და ა.შ.).

სახელმწიფო დაფინანსება - მოიცავს პირდაპირ და არაპირდაპირ დაფინანსებას. პირდაპირი განისაზღვრება, როგორც კულტურის საქმიანობის ნებისმიერი მხარდაჭერა, რომელიც ხორციელდება სამთავრობო ან/და საჯარო ინსტიტუტების მიერ. სახელმწიფოს პირდაპირი მხარდაჭერა მოიცავს სუბსიდიებს, ჯილდოებს, გრანტებს და ა.შ. ხოლო, არაპირდაპირი მხარდაჭერა გულისხმობს სამთავრობო და/ან საჯარო ინსტიტუტების მიერ კულტურის ორგანიზაციების სასარგებლოდ მიღებულ სამართლებრივ აქტებს⁷.

გამომუშავებული შემოსავალი აღნიშნავს კულტურის ორგანიზაციების მიერ მიღებულ ყველა სახის შემოსავალს ბაზარზე რეალიზებული საქონლიდან და მომსახურებიდან. მაგალითად, კულტურის დაწესებულებებში შესვლის საფასური, ან კულტურის პროდუქტების გაყიდვა.

კერძო დაფინანსება - მოიცავს ნებისმიერ ფინანსურ დახმარებას ფულადი და ნატურალური ფორმით, ინვესტირებას, ან ხარჯის გაწევას კერძო პირების და არა სახელმწიფოს მიერ. აღნიშნული შეიძლება დაიყოს ბიზნესის, ფიზიკური პირების და ფონდების ან დონორების მხრიდან დაფინანსებად. ბიზნესის მხრიდან დაფინანსება მოიცავს პირდაპირ ინვესტიციებს, რომლებიც მიზნად ისახავს სპონსორობასა და კორპორაციულ შემოწირულობებს. ფიზიკური პირების დაფინანსება მოიცავს ფიზიკური პირების მიერ განხორციელებულ ყველა გარიგებას⁸, კულტურის დაფინანსების ან კულტურის განვითარებაში წვლილის შეტანის მიზნით. ფონდები და დონორები, ჩვეულებრივ, საშუაშაგლო ინსტიტუტებია, რომლებიც ემსახურებიან სპეციალურ მიზნებს, მისიებს და მხარს უჭერენ სხვადასხვა ინიციატივის განვითარებას.

5 Government expenditure on recreation, culture and religion. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_recreation,_culture_and_religion

6 მაგალითად, დამხმარე ეკონომიკური საქმიანობა, საწევრო შენატანები და სხვა

7 მაგალითად, საგადასახადო შეღავათების დაწესებას

8 შესყიდვები, შემოწირულებები, შენატანები, მოხალისეობრივი მხარდაჭერა და სხვა

კულტურაში კერძო ინვესტიციები მოტივაციის მიხედვით იყოფა სამ ქვეკატეგორიად:

- პირდაპირი ინვესტიციები, რომლის ფარგლებშიც, ინვესტორის მთავარი მოტივია მოგების მიღება (ძირითადად ეხება ეკონომიკურ ღირებულებას);
- სპონსორობა, რომლის დროსაც ინვესტორის მიზანია საკუთარი ბიზნესის/ბრენდის რეკლამირება, ხოლო სანაცვლოდ, კულტურის ორგანიზაცია იღებს მომენტალურ ფინანსურ სარგებელს;
- ფილანთროპია და ქველმოქმედება - აღნიშნულ შემთხვევაში, კულტურის ორგანიზაცია იღებს მომენტალურ ფინანსურ სარგებელს, ხოლო შემომწირველის მიზანს, პირველ რიგში, სოციალური, სიმბოლური და მსგავსი არაეკონომიკური ფასეულობების გაძლიერება წარმოადგენს⁹;

კულტურის სექტორში კერძო ინვესტიციების წახალისებისათვის და კულტურის სფეროს ფინანსური დამოუკიდებლობის ზრდისათვის საგადასახადო პოლიტიკას მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს.

საგადასახადო პოლიტიკის, როგორც კულტურის საჯარო დაფინანსების სტიმულირების საშუალების მთავარი უპირატესობაა მისი ნეიტრალიტეტი იმ გაგებით, რომ საგადასახადო მექანიზმები მიმართულია არა ცალკეული სუბიექტების, არამედ მთელი დარგის მიმართ. კულტურის სფეროს ცალკეული სუბიექტების დაფინანსება ფიზიკური პირების, ბიზნეს სუბიექტების და არაკომერციული ფონდების უფლებამოსილებაა.

ევროკავშირის ქვეყნების გამოცდილების საფუძველზე შეგვიძლია გამოვყოთ კულტურის დაფინანსების ის მექანიზმები, რომლებიც საქართველოში არასათანადოაა ინიცირებული და დანერგილი:

- კორპორაციული ქველმოქმედება / ფილანთროპია
- პროცენტული (ინდივიდუალური) ქველმოქმედება / ფილანთროპია
- კულტურის პროდუქტების ან/და მომსახურებების მოხმარების საგადასახადო წახალისება
- სპონსორობა
- ლატარიის ფონდები
- ვაუჩერები
- მიზნობრივი გადასახადები
- და სხვა

წინამდებარე დოკუმენტის მიზანია სფეროში არსებული საერთაშორისო მოდელების შედარებითი ანალიზის საფუძველზე შემოთავაზებულ იქნეს საქართველოსთვის საგადასახადო კანონმდებლობის ცვლილების მოდელი, რომელიც შექმნის კორპორაციების და საზოგადოების მხრიდან კულტურის მიმართულებით ფილანთროპიისა და ქველმოქმედების წახალისების ინსტიტუციურ ჩარჩოს.

9 დაფინანსების ტიპებში ფილანთროპიული და საქველმოქმედო აქტივობაში ხშირად გამოყოფენ მიღებულ შემოსავალს, რომელიც ასახავს როგორც ეკონომიკურ, ასევე კულტურულ ღირებულებებს. მაგალითად, როცა ბიზნესი, რომელიც ეწევა ქველმოქმედებას ან ფილანთროპიას, არ რჩება ანონიმური, თუმცა ბენეფიციარისგან მიღებული სარგებელი არაპირდაპირია და არათანაზომადი განული დახმარების და სპონსორობადაც ვერ ჩაითვლება

კორპორაციული შემონირულება

საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა

ზოგადი ნაწილი

კორპორაციული შემონირულებები არის ფულადი ან საქონლის ან/და მომსახურების სახით გადაცემული საჩუქრები, რომელიც კომპანიებმა ან/და იურიდიულმა სუბიექტებმა გასწიეს არაკომერციული ორგანიზაციების ან ცალკეულ ხელოვანების სასარგებლოდ. კორპორაციული შემონირულებების ხელშემწყობი მექანიზმები ხშირად საგადასახადო წახალისების ფორმას იღებს.

სახელმწიფოს მხრიდან ამ სახის შემონირულებების წახალისების სხვადასხვა მოდელი გვხვდება, რომელიც რამდენიმე მექანიზმის კომბინაციაა.

1 ამგვარი ხარჯების საგადასახადო მიზნით (ერთობლივი შემოსავლიდან გამოქვითვის ან მოგების გადასახადით დასაბეგრი ბაზიდან გამორიცხვის) ნაწილობრივ ან შეუზღუდავად გამოქვითვად¹⁰ აღიარება. ნაწილობრივ აღიარება გულისხმობს გარკვეული შეზღუდვის დაწესებას გამოქვითვასთან დაკავშირებით (მაგ. დასაბეგრი მოგების 10%-ის დაუბეგრავად გამოქვითვის შესაძლებლობა)¹¹.

2 ამგვარი ხარჯების საგადასახადო მიზნით გამოქვითვად აღიარება გარკვეული შეზღუდვით (მაგ. დასაბეგრი მოგების 10% დაუბეგრავად გამოქვითვის შესაძლებლობა), თუმცა ცალკეული სტიმულირების მექანიზმით (გამოქვითვა ხორციელდება განუვლი შემონირულების თანხაზე მეტი ოდენობით)¹².

3 ბენეფიციარების წრის შეზღუდვა კვალიფიციური ორგანიზაციების სტატუსის მქონე პირებით ან მხოლოდ არაკომერციული ორგანიზაციებით.

ევროკავშირის ქვეყნების ანალიზი გვაძლევს სხვადასხვა მექანიზმით კომბინირებულ-განსხვავებულ მოდელებს (ცხრილი 1).

10 გამოქვითვა - დასაბეგრი შემოსავლის შემცირება
11 საქველმოქმედო და ფილანთროპიული მიზნობრიობის ხარჯს სანარმო სრულად გამოიქვითავს (ანუ არ ბეგრავს მოგების გადასახადით) ან გამოიქვითავს გარკვეული შეზღუდვით, მაგალითად დასაბეგრი მოგების 10%-მდე ოდენობით.
12 მაგალითად სანარმომ გასწია საქველმოქმედო და ფილანთროპიული მიზნობრიობის ხარჯს 100 ლარის ოდენობით, კანონმდებლობით მას გამოქვითვის უფლება აქვს 150%-ის განუვლი ხარჯის ოდენობით მაგრამ არაუმეტეს დასაბეგრი მოგების 10%-ისა. სანარმოს დასაბეგრი მოგება არის 2000 ლარი. ამ შემთხვევაში სანარმო გამოქვითავს 150 ლარს (100X150%, რადგან 150 ლარი ნაკლებია გამოსაქვითი თანხის ზღვრულ ოდენობაზე 200 ლარზე (200X10%))

ცხრილი 1. ევროკავშირის ქვეყნები დანერგული მოდელები

ქვეყნები	სტიმულირების მექანიზმი: შემოწმების გამოქვითვის ან მოგების გადასახადის დასაბავარი ოპერაციიდან გამორიცხვის სპეციფიკა	დამატებითი სტიმულირების მექანიზმი	შემოწმების ბენეფიციარი
ბულგარეთი	ზოგადი წესი - მოგების 10%, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა - მოგების 15%, ბავშვთა მკურნალობა, კვლევითი ფონდები - მოგების 50%.	-	არაკომერციული ორგანიზაციები
ჩეხეთი	მინ. 2,000 ჩეხური კრონა (CZK) და მაქს. მოგების 10%	-	არაკომერციული ორგანიზაციები
სლოვენია	დასაბავარი შემოსავლის 0.2%-0.3%	-	არაკომერციული ორგანიზაციები
პოლონეთი	მოგების 10%	-	არაკომერციული ორგანიზაციები
საფრანგეთი	მთლიანი ბრუნვის 0.225%-0.325%	-	არაკომერციული ორგანიზაციები
იტალია	მაქს. 70000 ევრო ან მთლიანი შემოსავლის 2%	-	არაკომერციული ორგანიზაციები
ფინეთი	მინ. 850 ევრო და მაქს. 250 000 ევრო ¹³ მინ. 850 ევრო და მაქს. 50 000 ევრო ¹⁴	-	სპეციალური სტატუსის მქონე არაკომერციული ორგანიზაციები
ესტონეთი	სოციალური გადასახადის დასაბავარი ბაზის 3% ან წინა წლის მოგების 10%	-	სპეციალური სტატუსის მქონე არაკომერციული ორგანიზაციები
დანია	გადახდილი შემოწმებების თანხის 25%	-	ხელოვნების ნიმუშების შემქმენი პირები, კულტურული ორგანიზაციები
ავსტრია	100%	-	კერძო და სახელმწიფო მუზეუმები
მალტა	100%	-	მხოლოდ ცალკეული აღიარებული არაკომერციული და კულტურული ორგანიზაციები
რუმინეთი	100%	-	არაკომერციული ორგანიზაციები (სპონსორობის სახით)
ირლანდია	მინ. 250 ევრო და მაქს. 1 მლნ. ევრო ურთიერთდამოკიდებული პირების შემთხვევაში მთლიანი შემოსავლის 10%	-	სპეციალური სტატუსის მქონე არაკომერციული ორგანიზაციები
ლატვია	წინა წლის მოგების 5%, ან მთლიანი ხელფასების 2%, ან არ გამოიქვითება და დონორს უბრუნდება გადახდილი შემოწმებების 85% ოდენობის თანხა ბიუჯეტიდან, მაგრამ არაუმეტეს გადახდილი მოგების გადასახადის 20%-ის	არ გამოიქვითება და დონორს უბრუნდება გადახდილი შემოწმებების 85% ოდენობის თანხა ბიუჯეტიდან, მაგრამ არაუმეტეს გადახდილი მოგების გადასახადის 20% (დაგეგმილია ზრდა 30%-მდე)	სპეციალური სტატუსის მქონე არაკომერციული ორგანიზაციები
უნგრეთი	არასრულად გამოქვითვა	გადახდილი შემოწმებების 20%, 40% ან 50% გამოქვითვა	სპეციალური სტატუსის მქონე არაკომერციული ორგანიზაციები
ესპანეთი	არ გამოიქვითება და დონორს უბრუნდება გადახდილი შემოწმებების 35% -40% ოდენობის თანხა ბიუჯეტიდან, მაგრამ არაუმეტეს გადახდილი მოგების გადასახადის 10%-15%	არ გამოიქვითება და დონორს უბრუნდება გადახდილი შემოწმებების 35% -40% ოდენობის თანხა ბიუჯეტიდან, მაგრამ არაუმეტეს გადახდილი მოგების გადასახადის 10%-15%	არაკომერციული ორგანიზაციები
პორტუგალია	ბრუნვის 0.8%, 0.6% ან 0.1%	გამოიქვითება გადახდილი შემოწმებების 120%, 130% ან 140%	სპეციალური სტატუსის მქონე არაკომერციული ორგანიზაციები და სხვა არაკომერციული ორგანიზაციები

წარმოდგენილი ქვეყნები შეგვიძლია მოდელების მიხედვით შემდეგი სახით დავაჯგუფოთ:

1. ქვეყნები, სადაც არსებობს გამოქვეითვის შეზღუდვები და ბენეფიციარებს არ სჭირდებათ სპეციალური სტატუსი. ის საკმარისია იყოს რეგისტრირებული არაკომერციული ორგანიზაცია (ბულგარეთი, ჩეხეთი, სლოვენია, პოლონეთი, საფრანგეთი, იტალია);
2. ქვეყნები, სადაც არსებობს გამოქვეითვის შეზღუდვები და ბენეფიციარებს სჭირდებათ სპეციალური სტატუსი (ფინეთი, ესტონეთი, დანია, უნგრეთი);
3. ქვეყნები, სადაც არ არსებობს გამოქვეითვის შეზღუდვები და ბენეფიციარებს სჭირდებათ სპეციალური სტატუსი ან შეზღუდული სფეროს ორგანიზაციებს წარმოადგენენ (ავსტრია, მალტა, რუმინეთი);
4. ქვეყნები, სადაც არსებობს გამოქვეითვის შეზღუდვები და ბენეფიციარებს სჭირდებათ სპეციალური სტატუსი, თუმცა არსებობს დამატებითი სტიმულირების მექანიზმი გადასახადის დაბრუნების სახით (ლატვია, ესპანეთი);
5. ქვეყნები, სადაც არსებობს გამოქვეითვის შეზღუდვები და ბენეფიციარებს სჭირდებათ სპეციალური სტატუსი, თუმცა მოქმედებს დამატებითი სტიმულირების მექანიზმი განუვლ შემოწირულებაზე მეტი ოდენობით გამოქვეითვის შესაძლებლობის სახით (პორტუგალია);

როგორც ანალიზიდან ჩანს, იმისათვის, რომ ორგანიზაციამ მიიღოს შემოწირულება დონორისთვის საგადასახადო შეღავათებით, სპეციალური სტატუსის არსებობა არ წარმოადგენს უპირობო პრაქტიკას. ზოგიერთ ქვეყანაში საკმარისია მიმღები გარკვეულ საზოგადოებრივ სიკეთის შემქმნელ სფეროებში მომუშავე არაკომერციულ ორგანიზაციას წარმოადგენდეს. ამრიგად, სპეციალური სტატუსით და სფეროთი ჩამკეტი მექანიზმის შექმნა ერთგვარი ბარიერია საქველმოქმედო და ფილანთროპიული კულტურის განვითარებისთვის და მისი მოხსნა შესაძლოა ამ კულტურის განვითარების ხელშემწყობი მექანიზმი გახდეს.

რადგან ჩვენი კვლევისათვის საინტერესოა ქველმოქმედების და ფილანთროპიის სტიმულირების მექანიზმების შესწავლა, მნიშვნელოვან ყურადღებას გავამახვილებთ იმ ქვეყნების პრაქტიკაზე სადაც ამგვარი წამახალისებელი მექანიზმები დანერგულია და ეფექტიანად ფუნქციონირებს.

ლატვიური მოდელი

კანონი «საწარმოთა მოგების გადასახადის შესახებ»¹³ დონორებისთვის გადასახადის შემცირებას ითვალისწინებს. ბენეფიციარი ორგანიზაციები უნდა წარმოადგენდნენ საზოგადოებრივად სასარგებლო სტატუსის მქონე ორგანიზაციებს, რომელიც მათ კანონის მოთხოვნების შესაბამისად ენიჭებათ.

დონორ საწარმოებს უფლება აქვთ, შემოწირულების სახით განხორციელებული ფულადი და ნატურალური ფორმით წარმოებული განაცემები:

- არ გამოქვეითონ შემოსავლიდან, თუმცა დაიბრუნონ განუვლი შემოწირულების 85%, მაგრამ არა უმეტეს გადახდილი მოგების გადასახადის 20%-ისა (ვარიანტი 1);
- შემოსავლიდან გამოქვეითონ წინა წლის დასაბეგრი მოგების 5% (ვარიანტი 2);
- შემოსავლიდან გამოქვეითონ წინა წლის მთლიანი ხელფასების (გადასახადების ჩათვლით) 2% (ვარიანტი 3).

მაგალითად, მოგების გადასახადი არის 25%, ერთობლივი შემოსავალი არის 1 მლნ. ფულადი ერთეული¹⁶ (ფ.ე.), გამოქვეითვები შემოწირულების გაუთვალისწინებლად 800 ათასი ფ.ე., მათ შორის ხელფასის ხარჯი არის 500 ათასი ფ.ე.

13 სასწავლო, კულტურული და ფინური კულტურული მემკვიდრეობის დამცველი ევროზონის იურისდიქციაში მყოფი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებს შემთხვევაში

14 სასწავლო, კულტურული და ფინური კულტურული მემკვიდრეობის დამცველი ევროზონის იურისდიქციაში მყოფი ორგანიზაციების შემთხვევაში

15 <https://www.vid.gov.lv/lv/nodoklu-atvieglojumi>

16 რადგან ანალიზისას სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილებას განვიხილავთ, იმისათვის, რომ სხვადასხვა ვალუტის განხილვამ გაურკვევლობა არ გამოიწვიოს, კონკრეტული ვალუტის ნაცვლად გამოყენებული იქნება „ფულადი ერთეული“

ცხრილი 2. ლაბორი მოდელი - საი ალტერნატიული ვარიანტის შედარება

კატეგორია	განაკვეთი		ფორმულა	ვარიანტი 1	ვარიანტი 2	ვარიანტი 3
შემოსავალი			A	1,000,000	1,000,000	1,000,000
ხელფასები			B	500,000	500,000	500,000
სხვა გამოქვითვები			C	300,000	300,000	300,000
მოგება			d=a-b-c	200,000	200,000	200,000
შემოწმების ხარჯის ზღვრული განაკვეთი			E	-	5%	2%
შემოწმების ხარჯის ზღვრული მნიშვნელობა ¹⁷			f ¹⁸	-	10,000	10,000
შემოწმების ფაქტობრივი ხარჯი			G	10,000	10,000	10,000
დასაბეგრი მოგება			h=d-f	200,000	190,000	190,000
მოგების გადასახადი	25%		i=25%h	50,000	47,500	47,500
დაბრუნებული მოგების გადასახადი	20%	85%	j=g85% ¹⁹	8,500	-	-
წმინდა მოგება			k=h-i-g+j	148,500	142,500	142,500
შემოწმება			G	10,000	10,000	10,000
მოგების გადასახადი			l=i-j	41,500	47,500	47,500
მოგების გადასახადის ეფექტური განაკვეთი			m=lh	21%	24%	24%
გადასახადის და შემოწმების ხარჯის განაკვეთი			n=(g+l)h	26%	30%	30%

მოცემული მაგალითიდან აშკარაა, რომ დანარჩენ ალტერნატივებთან შედარებით, სტიმულირების მექანიზმი (ვარიანტი 1) ყველაზე მეტად ამცირებს მოგების გადასახადის ეფექტურ განაკვეთს და კომერციულ სანარმოებს მცირე ხარჯების²⁰ გაღების გზით აძლევს შესაძლებლობას გასწიოს საქველმოქმედო და ფილანთროპიული ხარჯები. ამასთან, სხვადასხვა მექანიზმის არსებობა ქმნის არჩევანის შესაძლებლობას; მაგალითად, თუ სანარმო ზარალიანია, გამოიყენოს სახელფასო ფონდის პროცენტის მექანიზმი; თუ სანარმოს წინა წლის მოგება მეტი შემოწმების საშუალებას აძლევს, მაშინ გამოიყენოს წინა წლის მოგების პროცენტის მექანიზმი (ჩვენს მაგალითში წინა წლის მოგება რომ ყოფილიყო 1 მლნ ფ.ე., მაშინ 5%-იანი გამოქვითვა უფრო ეფექტური იქნებოდა), ხოლო თუ სანარმო წინა წელს ზარალიანი იყო, ან მიმდინარე წლის მოგება აღემატება წინა წლის მოგებას, გამოიყენოს სტიმულირების მექანიზმი²¹.

17 ხარჯის ის სიდიდე, რომლის გამოქვითვის უფლებაც აქვს სანარმოს

18 ვარიანტი 1 წარმოადგენს განუვლი შემოწმების 85%-ის დაბრუნების შემთხვევას, ამიტომ ამ შემთხვევაში სანარმოს გამოქვითვის უფლება არ აქვს და შესაბამისად ხარჯის ზღვრული მნიშვნელობა ნულის ტოლია. ვარიანტი 2 წარმოადგენს დასაბეგრი შემოსავლის 5%-ის გამოქვითვის მაქსიმალური ზღვრის შემთხვევას ამიტომ $f=e \times d$, ხოლო ვარიანტი 3 წარმოადგენს ხელფასების 2%-ის გამოქვითვის მაქსიმალური ზღვრის შემთხვევას ამიტომ $f=e \times b$. მაგალითში ვუშვებთ, რომ წინა წლის მოგება და წინა წლის ხელფასის ხარჯი მიმდინარე მოგების და ხელფასის ხარჯის ტოლია. არაუმეტეს $i \times 20\%$.

19 ვარიანტი 2 და ვარიანტი 3 მოგების გადასახადის დაბრუნებას არ ითვალისწინებენ.

20 დონორს ქველმოქმედება რომ არ გაენია, მოგების გადასახადის ხარჯი იქნებოდა 25%. ქველმოქმედების განვცის შემთხვევაში, მოგების გადასახადის სახელმწიფოსგან კომპენსაციის ხარჯზე, ქველმოქმედების და მოგების გადასახადის წილმა ჯამურად, შეადგინა მოგების 26%.

21 არ გამოქვითონ შემოსავლიდან, თუმცა დაიბრუნონ განუვლი შემოწმების 85%, მაგრამ არა უმეტეს გადახდილი გადასახადის 20%-ისა

2019 წელს ლატვიაში დარეგისტრირებული იყო 2,638 საზოგადოებრივად სასარგებლო სტატუსის მქონე ორგანიზაცია. 2018 წლის მონაცემებით, ამ ორგანიზაციების მიერ შეგროვებული სახსრების მოცულობამ შეადგინა 40 მლნ. ევროზე მეტი. აღნიშნულ სტატუსს ორგანიზაციებს ანიჭებს შემოსავლების სამსახური, რომელიც მჭიდროდ მუშაობს ამ ორგანიზაციებთან. 2018 წელს სტატუსი დაკარგა 101 ორგანიზაციამ, ხოლო მოიპოვა 74 ორგანიზაციამ. აღსანიშნავია, რომ ორგანიზაციები სტატუსს კარგავენ ფინანსური ანგარიშგებების დროულად წარმოუდგენლობის, საგადასახადო დავალიანებების, სახსრების პროპორციების დაუცველობის (ორგანიზაციას არ აქვს უფლება, დახარჯოს ადმინისტრაციულ ხარჯებზე შემოსურულებების არაუმეტეს 25%) და სხვა მიზეზებით.

ესპანური მოდელი

ესპანური მოდელი²² დონორებისთვის გადასახადის შემცირებას ითვალისწინებს. ამ მოდელის მიხედვით, ბენეფიციარი ორგანიზაციები უნდა წარმოადგენდნენ არაკომერციულ ორგანიზაციებს (კვალიფიციურ ორგანიზაციებს).

დონორ სანარმოებს უფლება აქვთ, შემოსურულების სახით განხორციელებული ფულადი და ნატურალური ფორმით წარმოებული განაცემები:

- არ გამოქვითონ შემოსავლიდან, თუმცა დაიბრუნონ განუღებელი შემოსურულების 35%, მაგრამ არა უმეტეს გადახდილი გადასახადის 10%-ისა (ვარიანტი 1);
- არ გამოქვითონ შემოსავლიდან, თუმცა დაიბრუნონ განუღებელი შემოსურულების 40%, თუ ბოლო ორი წლის მანძილზე აფინანსებდნენ არაკომერციულ ორგანიზაციას, მაგრამ არა უმეტეს გადახდილი გადასახადის 10%-ისა (ვარიანტი 2).

პრიორიტეტული დარგების დაფინანსების შემთხვევაში გამოქვითვის ლიმიტი შეიძლება გაიზარდოს 10%-დან 15%-მდე.

მაგალითად, მოგების გადასახადი არის 20%, ერთობლივი შემოსავალი არის 1 მლნ. ფ.ე. გამოქვითვები შემოსურულების გაუთვალისწინებლად 800 ათასი ფ.ე., მათ შორის ხელფასის ხარჯი არის 500 ათასი ფ.ე.

ცხრილი 3. ესპანური მოდელი - ორი ალტერნატიული ვარიანტის შედარება

კატეგორია	ვარიანტი 1		ვარიანტი 2		ფორმულა
შემოსავალი		1,000,000		1,000,000	a
ხელფასები		500,000		500,000	b
სხვა გამოქვითვები		300,000		300,000	c
მოგება		200,000		200,000	d=a-b-c
შემოსურულების ფაქტობრივი ხარჯი		10,000		10,000	e
დასაბეგრი მოგება ²³		200,000		200,000	f=d
მოგების გადასახადი	25%	50,000	25%	50,000	g=f25%
დაბრუნებული მოგების გადასახადი ²⁴	10% 35%	3,500	10% 40%	4,000	h=e35% ან 40%
წმინდა მოგება		143,500		144,000	i=f-e-g+h
შემოსურულება		10,000		10,000	e
მოგების გადასახადი		46,500		46,000	j=g-h
მოგების გადასახადის ეფექტური განაკვეთი		23%		23%	k=jf

22 Royaldecree 49/2002 of 23 December on the taxation of non-profit entities and tax incentives for patronage. https://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/Inicio/Ayuda/Manuales_Folletos_y_Videos/Manuales_de_ayuda_a_la_presentacion/Ejercicio_2018/_Ayuda_Modelo_200/08_Otras_deducciones_Cuota_liquida_positiva/8_06_Deduccion_por_donaciones_a_entidades_sin_fines_de_lucro_Ley_49_2002_/8_06_02_Base_de_la_deduccion/8_06_02_Base_de_la_deduccion.html

ესპანური მოდელი ჰგავს ლატვიურ მოდელს, თუმცა მასში არ არის დამზღვევი მექანიზმები²⁵; სამაგიეროდ, არსებობს პარტნიორობის წამახალისებელი მექანიზმი - პრიორიტეტული დარგის დაფინანსება. აღსანიშნავია ისიც, რომ თუ ორგანიზაცია სულ მცირე ბოლო ორი წლის მანძილზე აფინანსებს ერთ არაკომერციულ ორგანიზაციას, მაშინ მისთვის გადასახადის დაბრუნების განაკვეთი იზრდება.

უნგრული მოდელი

უნგრული მოდელი²⁶, ლატვიური მოდელის მსგავსად, გულისხმობს ბენეფიციარი არაკომერციული ორგანიზაციებისთვის საზოგადოებრივად სასარგებლო სტატუსის მინიჭებას კანონის მოთხოვნების შესაბამისად. ამასთან, დონორ სანარმოო უფლება აქვს დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოქვითოს გადახდილი თანხის:

- 20% - თუ შემოწმდება განუვლია საზოგადოებისთვის სასარგებლო საქმიანობისთვის;
- 40% - გრძელვადიანი პარტნიორული შეთანხმებების შემთხვევაში (3 წელი და მეტი);
- 50% - თუ შემოწმდება მიმართულია ეროვნული დახმარების ან კულტურის ფონდში; ანდა ზიანის შემცირების ფონდში;
- 50% - თუ შემოწმდება მიმართულია უმაღლესი სასწავლებლისთვის საგრანტო ხელშეკრულების ფარგლებში (საგრანტო ხელშეკრულების ვადა არანაკლებ 5 წელი).

ჯამში გამოქვითვებმა არ უნდა გადააჭარბოს დასაბეგრ მოგებას. გამოქვითვის უფლებისთვის ბენეფიციარმა დონორს უნდა წარუდგინოს შესაბამისი ცნობა.

ქვემოთ განხილულია ორი ერთმანეთის საპირისპირო მაგალითი; კერძოდ, პირველი (უნგრული მოდელი), მოგების მთლიანად (100%-ით) ქველმოქმედებაში მიმართვის შემთხვევა უნგრეთის მოდელის პირობებში. მეორე²⁷, ჰიპოთეტური მოდელი, სადაც შეღავათი გამოქვითვაზე საერთოდ არ არსებობს, თუმცა სანარმოო მოგებას მთლიანად ქველმოქმედებაში მიმართავს.

ცხრილი 4. უნგრეთის მოდელისა და ალტერნატიული მოდელის შედარება

კატეგორია	ფორმულა	უნგრეთის მოდელი	ალტერნატიული მოდელი	შედეგების განაწილება
შემოსავალი	a		1,000,000	1,000,000
გამოქვითვები	b		700,000	700,000
მოგება	c=a-b		300,000	300,000
შემოწმრულების ფაქტობრივი ხარჯი	d1		94,105	91,000
	d2		94,105	91,000
	d3		94,105	91,000
სულ შემოწმრულების ფაქტობრივი ხარჯი	d=d1+d2+d3		282,316	273,000
შემოწმრულების ხარჯის ზღვრული მნიშვნელობა	e1=d120%	20%	18,821	-
	e2=d240%	40%	37,642	-
	e3=d350%	50%	47,053	-
შემოწმრულების გამოქვითვადი ხარჯი	e=e1+e2+e3		103,516	-

23 დასაბეგრი მოგებიდან არ გამოიქვითება შემოწმრულებაზე განუვლი ხარჯები

24 ვარიანტი 1 დასაბრუნებელი მოგების გადასახადი წარმოადგენს განუვლი შემოწმრულების 35%, არაუმეტეს გადახდილი მოგების გადასახადის 10%-ისა. ვარიანტი 2 დასაბრუნებელი მოგების გადასახადი წარმოადგენს განუვლი შემოწმრულების 40%, არაუმეტეს გადახდილი მოგების გადასახადის 10%-ისა.

25 მაგალითად თუ სანარმოო ზარალიანია მას არ აქვს შესაძლებლობა გასცეს შემოწმრულება წინა წლის შედეგებიდან გამომდინარე აკუმულირებული გაუნაწილებელი მოგებიდან.

26 A társasági adó legfontosabb szabályai 2021. გვერდი 16

27 შეღავათი რომ არ არსებულყო

დასაბეგრი მოგება	$f=c-e$		196,484	300,000
მოგების გადასახადი	$g=f9\%$	9%	17,684	27,000
წმინდა მოგება	$h=c-d-g$		-	-
შემონირულება	d		282,316	273,000
მოგების გადასახადი	g		17,684	27,000

უნგრული მოდელზე უნდა აღინიშნოს, რომ მოგების გადასახადი საკმაოდ დაბალია და ამასთან ერთად შემონირულებების არასრულად გამოქვითვის სისტემა ქმნის გარკვეულ სტიმულირების მექანიზმს.

კორტუგალიური მოდელი

პორტუგალიური მოდელი²⁸ რთული სტრუქტურის მქონე მოდელია, რომელიც ბენეფიციარების სახით მოიცავს როგორც სპეციალურ, ისე არაკომერციულ ორგანიზაციებს. ამასთან, მოდელში წარმოდგენილია ერთმნიშვნელოვნად გამოკვეთილი სტიმულირების მექანიზმები (ცხრილი 5).

ცხრილი 5. ბენეფიციარები, სტიმულირების მექანიზმი და გამოქვითვის მოდელი კორტუგალიურ მოდელში

ბენეფიციარი	სტიმულირების მექანიზმი	გამოქვითვის ფორმული მოდელი
სოციალური ხასიათის კერძო ფონდების პირველადი შენატანები, სახელმწიფო, ავტონომიური მხარეები, ადგილობრივი თვითმმართველობები და მათი სამსახურები/ფონდები, სახელისუფლებო და მუნიციპალიტეტების ასოციაციები.	დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება სოციალური მიზნების მისაღწევად განეული შემონირულებების 140% დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება სპორტული, ეკოლოგიური და განათლების მიზნების მისაღწევად განეული შემონირულებების 120% დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება გრძელვადიანი კონტრაქტის ფარგლებში განეული შემონირულებების 130%	100% მთლიანი შემოსავლების
სოციალური სოლიდარობის კერძო და კოლექტიური ორგანიზაციები, სპორტული ცენტრები (სპეციალიზებული, დასაქმებულების სოციალური აქტივობისათვის), სამოქალაქო, ადამიანის უფლებების, ქალთა უფლებები და გენდერული თანასწორობის არასამთავრობო ორგანიზაციები, სტიქიური მოვლენების შედეგად დაზარალებულთა ჰუმანიტარული დახმარების, მთავრობის მიერ აღიარებული ორგანიზაციები.	დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება განეული შემონირულებების 130% დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება განეული შემონირულებების 140%, თუ შემონირულებები მიმართულია ბავშვთა და მოხუცთა მხარდაჭერისათვის, ნარკოტიკებზე დამოკიდებული პირების, აივ-ინფიცირებულთა, კიბოთი ან დიაბეტით დაავადებულთა მხარდაჭერისა და მკურნალობისათვის, დასაქმების ხელშეწყობის და სოციალური რეინტეგრაციის მხარდაჭერისათვის. დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება განეული შემონირულებების 150%, თუ შემონირულებები მიმართულია რისკ ჯგუფების ბავშვთა და ქალთა მშობიარობამდე, რთული სოციალ-ეკონომიკური და შრომით პირობებში მყოფი ორსული ქალების, მარტოხელა დედების, უარყოფილი ბავშვების, მხარდაჭერისათვის.	0.8% მთლიანი შემოსავლების

28 Decreto-Lei n.º 215/89 - Diário da República n.º 149/1989, Série I de 1989-07-01. Aprova o Estatuto dos Benefícios Fiscais. https://dre.pt/web/guest/legislacao-consolidada/-/lc/34554075/diploma?_LegislacaoConsolidada_WAR_drefrontofficeportlet_rp=diploma&_LegislacaoConsolidada_WAR_drefrontofficeportlet_eid=73498193

<p>კვლევითი ინსტიტუტები, ფონდები და ასოციაციები</p> <p>მუზეუმები, ბიბლიოთეკები, ისტორიული-დოკუმენტური არქივები</p> <p>ეკოლოგიური არასამთავრობო ორგანიზაციები</p> <p>ოლიმპიური კომიტეტი, საზოგადოებრივი სპორტული დანიშნულების ორგანიზაციები</p> <p>ასოციაციები, რომლებიც ეწევიან სპორტის პოპულარიზაციას</p> <p>საგანმანათლებლო დაწესებულებები, პროფესიული და სამხატვრო სკოლები, საბავშვო ბალები (სამინისტროს მიერ აღიარებული)</p>	<p>დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება განეული შემონირულებების 120%</p> <p>დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება გრძელვადიანი კონტრაქტის ფარგლებში განეული შემონირულებების 130%</p> <p>დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება საბავშვო ბალებზე და მოხუცთა თავშესაფრებზე განეული შემონირულებების 140%</p>	<p>0.6% მთლიანი შემოსავლების</p>
<p>სამეცნიერო პატრონაჟი</p> <p>სახელმწიფო ან კერძო ფონდები, ასოციაციები, ინსტიტუტები, უმაღლესი სასწავლებლები, ბიბლიოთეკები, მედია-ბიბლიოთეკები, სახელმწიფო ლაბორატორიები, ...</p>	<p>დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება განეული შემონირულებების 130%</p> <p>დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება გრძელვადიანი კონტრაქტის ფარგლებში განეული შემონირულებების 140%</p>	<p>0.8% მთლიანი შემოსავლების</p>
<p>კულტურის პატრონაჟი</p> <p>კულტურის სახელმწიფო ორგანიზაციების</p> <p>თეატრის, ოპერის, ბალეტის, მუსიკის, ფესტივალების და სხვა სამხატვრო ღონისძიებების, აგრეთვე კინემატოგრაფიის, აუდიოვიზუალური და ლიტერატურული ნაწარმოებების განმავითარებელი არაკომერციული ორგანიზაციები.</p> <p>კულტურული კოოპერატივები, ინსტიტუტები, ფონდები და ასოციაციები, რომლებიც ახორციელებენ არამატერიალური და მატერიალური ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის დაცვას.</p> <p>ორგანიზაციები, რომლებიც ფლობენ მუზეუმებს, ბიბლიოთეკებს, ისტორიულ-დოკუმენტურ არქივებს ან პასუხისმგებლები არიან მათზე.</p> <p>საზოგადოებრივი სამხატვრო ორგანიზაციები, რომლებიც პასუხისმგებლები არიან საზოგადოებრივი პროექტების განვითარებაზე თეატრის, ოპერის, მუსიკის და ბალეტის სფეროში.</p>	<p>დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება განეული შემონირულებების 130%</p> <p>დასაბეგრი შემოსავლიდან გამოიქვითება გრძელვადიანი კონტრაქტის ფარგლებში განეული შემონირულებების 140%</p>	<p>0.8% მთლიანი შემოსავლების</p>

პორტუგალიური მოდელი მოიცავს როგორც შემონირულებების დამატებით სტიმულირებას, ისე გრძელვადიანი პარტნიორობების წახალისებას მოგების გადასახადის შემცირების გზით. აგრეთვე დიფერენცირებულია გამოქვითვის ზღვრული ოდენობები სფეროების და ბენეფიციარების მიხედვით.

ცხრილი 6. პორტუგალიური მოდელი გამოქვითვის სხვადასხვა განაკვეთისათვის

კატეგორია	განაკვეთი	ფორმულა	პერიანი 1	პერიანი 2	პერიანი 3	პერიანი 4	პერიანი 5
შემოსავალი		A	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000
ხელფასები		B	500,000	500,000	500,000	500,000	500,000
სხვა გამოქვითვები		C	300,000	300,000	300,000	300,000	300,000
მოგება		d=a-b-c	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000
შემონირულების ხარჯის ზღვრული განაკვეთი		E	0%	120%	130%	140%	150%
შემონირულების ფაქტობრივი ხარჯი		F	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000
შემონირულების ხარჯის ზღვრული მნიშვნელობა	0.80% ²⁹	g=fe	-	6,000	6,500	7,000	7,500
დასაბეგრი მოგება		h=d-g	200,000	194,000	193,500	193,000	192,500
მოგების გადასახადი	21%	i=h21%	42,000	40,740	40,635	40,530	40,425
წმინდა მოგება		j=d-f-i	153,000	154,260	154,365	154,470	154,575
შემონირულება		F	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000
მოგების გადასახადი		I	42,000	40,740	40,635	40,530	40,425
მოგების გადასახადის ეფექტური განაკვეთი		k=id	21.0%	20.4%	20.3%	20.3%	20.2%

ზემოთ განხილულია პირობითი მაგალითი, გამოქვითვის სხვადასხვა განაკვეთებისათვის და მთლიანი შემოსავლის 0.8%-იანი გამოქვითვის ზღვრული ოდენობისათვის. მოდელი აჩვენებს, რომ დამატებითი სტიმულირების აღნიშნული მექანიზმი მნიშვნელოვნად არ ამცირებს ეფექტურ საგადასახადო განაკვეთს. ამასთან შეღავათით გამოქვითვის შესაძლებლობა საწარმოს სამეურნეო შედეგზე დამოკიდებული არ არის (მოგება-ზარალზე). მექანიზმი მოიცავს აგრეთვე გრძელვადიანი პარტნიორული ურთიერთობების წახალისების მექანიზმსაც.

საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა მოდელის შეჯამება

ლატვიის, ესპანეთის, უნგრეთის და პორტუგალიის მოდელების შედარებისათვის დავუშვათ, რომ მოგების გადასახადი ყველგან ერთნაირია და პირობითად, 15%-ს უდრის. ასევე, დავუშვათ, რომ ეს ქვეყნები ყველა სხვა პარამეტრითაც ერთმანეთის მსგავსია. ამ ქვეყნის მოდელებიდან ავიღოთ საგადასახადო ტვირთის მაქსიმალურად შემცირების ვარიანტები. ლატვიურ და ესპანურ მოდელებში - ვარიანტი 1, უნგრულ მოდელში - განულები შემონირულების ხარჯის 50%-ის გამოქვითვის უფლება, პორტუგალიურ მოდელში - ვარიანტი 5. საინტერესოა ასევე ანალიზში ბულგარული მოდელის ჩართვაც, რადგან მასში გამოქვითვის შეზღუდვა საქართველოს იდენტურია - დასაბეგრის მოგების 10%.

იმისათვის, რომ ვნახოთ ეფექტური მოგების გადასახადი რამდენად მგრძობიარეა შემონირულების ხარჯის ცვლილების მიმართ, შედარებითი ანალიზისთვის აგებულია ორი მოდელი შემონირულების დაბალი და მაღალი მნიშვნელობების მიხედვით.

29 ხარჯი არ უნდა აღემატებოდეს 8000 ფ.ე.-ს (1,000,000 0.8%)

**ცხრილი 7. ეფექტური მოგების გადასახადი შემოსერულაბის
მალი მიმხველობის შემოსვევაში**

კაბეზორია	ლაბვიური	ესახაური	უნგრული	პორტუგალიური	ბულგარული					
შემოსავალი	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000					
ხელფასები	500,000	500,000	500,000	500,000	500,000					
სხვა გამოქვიტივები	300,000	300,000	300,000	300,000	300,000					
მოგება	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000					
შემოსერულაბის ხარჯის ზღვრული განაკვეთი	-	-	50%	0.8%	150%	10.0%	100%			
შემოსერულაბის ხარჯის ზღვრული მნიშვნელობა	-	-	5,000	8,000	10,000					
შემოსერულაბის ფაქტობრივი ხარჯი	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000					
დასახვერი მოგება	200,000	200,000	195,000	192,000	190,000					
მოგების გადასახადი	15%	30,000	15%	30,000	15%	29,250	15%	28,800	15%	28,500
დაბრუნებული მოგების გადასახადი	20%	85%	6,000	10%	40%	3,000				
წმინდა მოგება	166,000	163,000	160,750	161,200	161,500					
შემოსერულაბა	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000					
მოგების გადასახადი	24,000	27,000	29,250	28,800	28,500					
მოგების გადასახადის ეფექტური განაკვეთი	12.00%		13.50%	14.63%	14.40%		14.25%			

**ცხრილი 8. ეფექტური მოგების გადასახადი შემოსერულაბის
დაბალი მიმხველობის შემოსვევაში**

კაბეზორია	ლაბვიური	ესახაური	უნგრული	პორტუგალიური	ბულგარული					
შემოსავალი	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000					
ხელფასები	500,000	500,000	500,000	500,000	500,000					
სხვა გამოქვიტივები	300,000	300,000	300,000	300,000	300,000					
მოგება	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000					
შემოსერულაბის ხარჯის ზღვრული განაკვეთი	-	-	50%	0.8%	150%	10.0%	100%			
შემოსერულაბის ხარჯის ზღვრული მნიშვნელობა	-	-	2,500	7,500	5,000					
შემოსერულაბის ფაქტობრივი ხარჯი	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000					
დასახვერი მოგება	200,000	200,000	197,500	192,500	195,000					
მოგების გადასახადი	15%	30,000	15%	30,000	15%	29,625	15%	28,875	15%	29,250

დაბრუნებული მოგების გადასახადი	20%	85%	4,250	10%	40%	2,000
წმინდა მოგება			169,250			167,000
შემონირულება			5,000			5,000
მოგების გადასახადი			25,750			28,000
მოგების გადასახადის ეფექტური განაკვეთი			12.88%			14.00%
						14.81%
						14.44%
						14.63%

მოდელების შედარებით ანალიზიდან ჩანს, რომ ყველაზე ეფექტური მასტიმულირებელი საგადასახადო მექანიზმი ლატვიურ-ესპანურ მოდელს აქვს, ყველაზე ნაკლებად ეფექტური კი - უნგრულს. პორტუგალიური მოდელი უფრო ეფექტურია შემონირულებების დაბალი მარცვნილებებისათვის, ვიდრე ბულგარული მოდელი, ხოლო მაღალი მარცვნილებებისათვის - პირიქით, ბულგარული მოდელი უფრო ეფექტურია. ამ შემთხვევაში, მიზეზი გამოქვითვის ზღვრული ოდენობის მარცვნილებებშია. ზღვრული ოდენობის მარცვნილებელი პორტუგალიურ მოდელში საკმაოდ დაბალია, თუმცა დაბალი მოგების ან უარყოფითი მოგების შემთხვევაში უფრო ეფექტური პორტუგალიური მოდელი გამოდის.

საქართველოში მოქმედი საკანონმდებლო რეგულაციები

საქართველოში არსებული ქველმოქმედების და ფილანთროპიის ხელშეწყობის მექანიზმის ფარგლებში შემოტანილია საქველმოქმედო საქმიანობის დეფინიცია. ორგანიზაციებს, რომლებიც დაკავებული არიან საქველმოქმედო საქმიანობით და აკმაყოფილებს კანონით დადგენილ წინაპირობებს, ენიჭებათ საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსი.

საქველმოქმედო ორგანიზაციის ცნება განსაზღვრულია საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 32-ე მუხლით. აღნიშნული მუხლის პირველი და მეორე ნაწილების თანახმად:

- „1. საქველმოქმედო ორგანიზაცია ითვლება ორგანიზაცია, რომელსაც ამ მუხლის შესაბამისად მინიჭებული აქვს საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსი.
- 2. საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსი ენიჭება ორგანიზაციას, რომელიც შექმნილია საქველმოქმედო საქმიანობის განსახორციელებლად, რეგისტრირებულია კანონმდებლობით დადგენილი წესით, აქვს საქველმოქმედო საქმიანობის არანაკლებ 1 წლის გამოცდილება და აკმაყოფილებს ამ მუხლის მოთხოვნებს.“

ამდენად, საქველმოქმედო ორგანიზაციის მთავარი მახასიათებელია მისი საქმიანობის მიზნობრიობა - საქველმოქმედო საქმიანობა. (საქველმოქმედო ორგანიზაცია შესაძლოა ახორციელებდეს დამხმარე ეკონომიკურ საქმიანობასაც თუ იგი საბოლოოდ ორგანიზაციის ძირითად მიზანს - ქველმოქმედებას ემსახურება).

საქველმოქმედო საქმიანობის ცნება და მის ნაირსახეობათა ნუსხა მოცემულია საგადასახადო კოდექსის მე-10 მუხლში.

საყურადღებოა აღნიშნული მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი, რომლის თანახმადაც საქველმოქმედო საქმიანობად ითვლება „ორგანიზაციების მიერ საზოგადოებისათვის სასარგებლო საქმიანობის განხორციელება შემდეგ სფეროებში: ადამიანის უფლებების დაცვა, გარემოს დაცვა, დემოკრატიისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება, კულტურა, განათლება, მეცნიერება, ჯანმრთელობის დაცვა, სოციალური დაცვა, ფიზიკური აღზრდა და სამოყვარულო სპორტი, ხელოვნება.“

ამავე მუხლის პირველი ნაწილის „ა,ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, ზემოაღნიშნული პირებისათვის (ორგანიზაციებისთვის, რომლებიც მე-10 მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით განსაზღვრულ საქმიანობას ახორციელებენ, მიუხედავად სტატუსისა) შეწირულობის განხორციელებაც (საქველმოქმედო ორგანიზაციის მიერ) საქველმოქმედო საქმიანობად ითვლება.

საქველმოქმედო ორგანიზაციისათვის თანხის გადაცემის წახალისების მიზნით დადგენილია გარკვეული მექანიზმი:

- საწარმოს მიერ საქველმოქმედო ორგანიზაციაზე თანხის გადარიცხვა ესტონური მოდელის³⁰ პირობებში არ ითვლება მოგების განაწილებად და არ იბეგრება მოგების გადასახადით. ესტონური მოდელის საწარმოებისათვის კოდექსში საგანგებოდ იქნა გათვალისწინებული 98-ე მე-3 პრიმა მუხლის მე-3 ნაწილი, რომლის თანახმადაც:

„3. მოგების გადასახადით არ იბეგრება უსასყიდლოდ საქონლის მიწოდების/მომსახურების განვითარების ან/და ფულადი სახსრების გადაცემის შემდეგი შემთხვევები: ა) კალენდარული წლის განმავლობაში საქველმოქმედო ორგანიზაციაზე გაცემული შემოწირულება, რომელიც მის მიერ წინა კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებული წმინდა მოგების 10 პროცენტს არ აღემატება;“

- მეწარმე ფიზიკური პირები და ის საწარმოები, ვინც ესტონური მოდელით არ იბეგრება, შემოწირულებას გამოქვითვებში აფიქსირებენ და ამ გზით თავისუფლდებიან საგადასახადო ტვირთისაგან. ამგვარ პრინციპს ადგენს საგადასახადო კოდექსის 117-ე მუხლი, რომელიც იძლევა საქველმოქმედო ორგანიზაციისათვის გადაცემული თანხის ერთობლივი შემოსავლიდან სრულად გამოქვითვის შესაძლებლობას:

- „ერთობლივი შემოსავლიდან გამოიქვითება საწარმოს/მეწარმე ფიზიკური პირის მიერ საქველმოქმედო ორგანიზაციაზე გაცემული თანხა, აგრეთვე ერთობლივ შემოსავალში ასახული უსასყიდლოდ მიწოდებული საქონლის (გარდა უძრავი ქონებისა)/განეული მომსახურების საბაზრო ფასი, მაგრამ არაუმეტეს ერთობლივი შემოსავლიდან ამ კოდექსით გათვალისწინებული გამოქვითვების (ამ მუხლით გათვალისწინებული გამოქვითვის გარეშე) შემდეგ დარჩენილი თანხის 10 პროცენტისა.“

- აღსანიშნავია, რომ „დაუბეგრავი შემოწირულება“ კანონმდებლობით შეზღუდულია და შეადგენს 10%-ს, რაც იანგარიშება ესტონური მოდელის შემთხვევაში წინა კალენდარული წლის წმინდა მოგებიდან, ხოლო მეწარმე ფიზიკური პირის და სხვა საწარმოების შემთხვევაში - მიმდინარე წლის დასაბეგრი ბაზიდან (თავად შემოწირულების გამოქვითვის გაუთვალისწინებლად).

საგადასახადო კოდექსი შემოწირულებას განსაზღვრავს, როგორც ორგანიზაციის მიერ მიღებულ საქონელს/მომსახურებას, მათ შორის, ფულადი სახსრების უსასყიდლოდ მიღებას.

საქართველოში მოქმედი მოდელის გაანალიზებისას იკვეთება რამდენიმე საინტერესო თავისებურება, კერძოდ:

- უპირველეს ყოვლისა, სტატუსის მოპოვების აუცილებლობა მაშინ, როცა არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი, თავისი არსითა და მიზნებით, არსებითად არ განსხვავდება საგადასახადო კოდექსით განსაზღვრული საქველმოქმედო ორგანიზაციისგან. საგადასახადო თვალსაზრისით, უპირიანი იქნებოდა გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონოდა საქმიანობის განსაზღვრას და არა სტატუსის არსებობას.

30 „ესტონური მოდელი“ - ეს ტერმინი გამოიყენება მოგების გადასახადით დაბეგვრის საქართველოში მოქმედი მოდელის აღსანიშნავად, რომლის მიხედვითაც დაბეგვრის ობიექტია მოგების განაწილება და სხვადასხვა ტიპის განაცემები და ხარჯები. „ესტონური მოდელისაგან“ განსხვავებით „ტრადიციულ მოდელში“ დაბეგვრის ობიექტი იყო ერთობლივ შემოსავალსა და გამოსაქვით ხარჯებს შორის სხვაობა. „ესტონურ მოდელში“ კი მოგების გადასახადით არ იბეგრება მოგება თუ ის რეინვესტირდება, ხოლო თუ განაწილება დამფუძნებელთა ან პარტნიორთა შორის, რაიმე ფორმით მაშინ იბეგრება მოგების გადასახადით. აღნიშნული ტიპის დაბეგვრის სქემა პირველად ესტონეთში დაინერგა.

- საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსი, როგორც ტერმინი, გაუგებრობას იწვევს არასამეწარმეო (არაკომერციულ) იურიდიული პირებში, რაც გამოწვეულია ტერმინის მხოლოდ ქველმოქმედებასთან ასოცირებით. 2021 წლის 1 აპრილის მდგომარეობით, საქართველოში სულ რეგისტრირებული იყო 29,286 არაკომერციული იურიდიული პირი, მათ შორის მოქმედი 3,879³¹, ხოლო 183 საქველმოქმედო სტატუსის მქონე ორგანიზაცია³².
- საგადასახადო სამართლებრივი შედეგი, რომელიც შეიძლება დადგეს საქველმოქმედო ორგანიზაციის მიერ სანარმოს ფორმით რეგისტრირებული კულტურული დაწესებულებებისათვის ფულადი სახსრების ან ქონების უსასყიდლოდ გადაცემის შემთხვევაში:
 - როგორც ზემოთაც აღინიშნა, არსებული კანონმდებლობის შესაბამისად, საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მქონე ორგანიზაციისათვის თანხის დადგენილი საზღვრების ფარგლებში შემოწირულება მოგების გადასახადის საგადასახადო ტვირთისაგან თავისუფალია გარკვეული შეზღუდვის ფარგლებში. თუ განვიხილავთ შემთხვევას, როცა საქველმოქმედო ორგანიზაცია კულტურული დაწესებულების სანარმოს თანხას ან ქონებას გადასცემს უსასყიდლოდ, კოდექსის მოქმედი რედაქციით, მსგავსი ოპერაცია ვერ დაკვალიფიცირდება საქველმოქმედო საქმიანობად, მიუხედავად იმისა, რომ არ განეკუთვნება ეკონომიკურ საქმიანობას (ცალსახაა მისი უსასყიდლო ხასიათი და კომპენსაციის მიღების მიზანიც გამოირიცხება). აღნიშნულ შემთხვევაში, თვითონ საქველმოქმედო ორგანიზაციისათვის მოგების გადასახადის დაკისრების საკითხი ვერ უნდა დადგეს (საგადასახადო კოდექსის 98 (3) მეორე ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტი). ამასთან, ვინაიდან თანხის მიღები სანარმოს წარმოადგენს, განაცემის გადახდის წყაროსთან დაბეგვრის საკითხი ვერ დგება, ხოლო ესტონური მოდელის თანახმად არც თავად კულტურული დაწესებულების სანარმოს წარმოქმნება აღნიშნულ ოპერაციაზე მოგების გადასახადით დასაბეგრი ოპერაცია თუ არ მოხდება მიღებული ქონების ან/და ფულადი სახსრების განაწილება. ძირითადი საგადასახადო რისკი, რაც ასეთი ოპერაციების განხორციელებას შეიძლება სდევდეს თან, არის საქველმოქმედო ორგანიზაციისათვის სტატუსის ჩამორთმევა;
 - სტატუსის ჩამორთმევის საფუძვლად საგადასახადო კოდექსის 32-ე მუხლის მე-13 ნაწილში მითითებულია საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნების დარღვევა. საგადასახადო კოდექსი არ კრძალავს საქველმოქმედო ორგანიზაციის მიერ ზემოაღნიშნული ოპერაციების განხორციელებას. თუმცა, საყურადღებოა 32-ე მუხლის მე-11 ნაწილი, რომელიც პირდაპირ უთითებს, რომ დაუშვებელია საქველმოქმედო ორგანიზაციის მოგებისა და აქტივების განაწილება ორგანიზაციის წევრებს, დამფუძნებლებს, გამგეობისა და კურატორიუმის წევრებს შორის.

აქვე აღსანიშნავია, რომ თუ საქველმოქმედო ორგანიზაციას დღგ-ის ჩათვლა არ აქვს მიღებული საქონელზე, საქონლის უსასყიდლოდ გადაცემა დღგ-ით დასაბეგრი ოპერაცია არ არის.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, არსებობს კულტურული დაწესებულების სანარმოებისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციების გავლით დაუბეგრავად დაფინანსების შესაძლებლობა. თუმცა, იგი არ შეიცავს სტიმულირების ხელშესახებ მექანიზმს, რის გამოც კულტურის სფეროს სანარმოების მიერ საქველმოქმედო ორგანიზაციების მეშვეობით თანხების მოზიდვა ნაკლებად ეფექტიანი უნდა იყოს. ამის ერთ-ერთი მიზეზი ისიც არის, რომ საქველმოქმედო ორგანიზაციების ეკოსისტემა არ არის რეპრეზენტაბელური და ვერ უზრუნველყოფს ააიპ ორგანიზაციების ნიშანდობლივი სპექტრის დაფარვას.

საკითხის ფორმალური რეგულაციის მიზნით, შესაძლებელია საგადასახადო კოდექსის იმგვარი ცვლილების შეტანა, რომ განსახილველი ოპერაციები ცალსახად გაუთანაბრდეს საქველმოქმედო საქმიანობას.

31 geostat.ge

32 rs.ge

კერძოდ, საქველმოქმედო საქმიანობის ცნების განმსაზღვრელ ნორმაში ცვლილების შეტანის შემთხვევაში და კულტურული დაწესებულებების სანარმოს ჩამონათვალში დამატების შედეგად, შეიქმნება უფრო მეტად ხელსაყრელი მექანიზმი შემოწმებების მოსაზიდად, მაგრამ, მექანიზმი კვლავ იქნება შეზღუდული, რადგან შემოწმებების მობილიზება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მქონე ორგანიზაციების მეშვეობით, რაც ვერ წაახალისებს დონორის მიერ შემოწმებების განხორციელებას უშუალოდ მისთვის სასურველ კულტურულ დაწესებულებაში. ამ დროს, შესაძლებელია, რომ დონორი დაინტერესებული იყოს არა ზოგადად ქველმოქმედებით ან კულტურით, არამედ მისთვის სასურველი ადგილობრივი კონკრეტული კულტურული დაწესებულებისთვის ფინანსური დახმარებით.

- მოქმედი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს შეღავათს ან რაიმე ტიპის წამახალისებელ მექანიზმს არამენარმე ფიზიკური პირების მიერ შემოწმებების თუნდაც საქველმოქმედო ორგანიზაციაში განხორციელების შემთხვევაში.

საგადასახადო სტიმულირების შეერთაქვამი მექანიზმი

საერთაშორისო გამოცდილებისა და საქართველოში არსებული საგადასახადო სისტემის გათვალისწინებით, შესაძლებელია შემდეგი საკანონმდებლო ცვლილების განხორციელება:

1. სახელწოდება “საქველმოქმედო ორგანიზაციის” სტატუსის ნაცვლად განისაზღვროს “საზოგადოებრივი ორგანიზაციის” სტატუსი. სტატუსის მოპოვების საკვალიფიკაციო მოთხოვნებიდან და აგრეთვე საგადასახადო ორგანოს მიმართ ყოველწლიური ანგარიშგების მოთხოვნებიდან, არ უნდა იყოს აუცილებელი დამოუკიდებელი აუდიტორის მიერ დადასტურებული ბოლო წლის ფინანსური დოკუმენტების (ბალანსი და მოგება-ზარალის ანგარიში) წარდგენა, საკმარისი უნდა იყოს უბრალოდ ფინანსური ანგარიშგების (ბალანსი და მოგება-ზარალის) წარდგენა.

დამოუკიდებელი აუდიტორის მომსახურება აძვირებს ამ ტიპის ორგანიზაციების მხრიდან სტატუსის მოპოვებას. შესაძლოა, არსებობდეს შეღავათი - მაგალითად, არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირისათვის აუდიტორული მომსახურების უსასყიდლოდ გაწევა არ უნდა დაიბეგროს დღე-ით ანდა მოგების გადასახადით. ამ უკანასკნელი შეღავათის მიზანი იქნება საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მხარდაჭერის სტიმულირება სტატუსის მოპოვების თვალსაზრისით.

2. საზოგადოებრივი ორგანიზაციის პარალელურად, საგადასახადო კოდექსში გათვალისწინებული იქნეს „კვალიფიციური კულტურული დაწესებულების“ (ტერმინი პირობითია) სტატუსი. აღნიშნული სტატუსის ქვეშ მოიაზრება თეატრები, მუსიკალური დარბაზები, მუზეუმები, ბიბლიოთეკები, საგამოფენო დარბაზები, ზოოლოგიური და ბოტანიკური ბაღები, რომლებიც სანარმოებად (შპს, სააქციო საზოგადოება და სხვა) არიან რეგისტრირებულები. - 32 ან 33 პრიმა მუხლი.

აღნიშნული სტატუსით სარგებლობის უფლება და შესაბამისი ბენეფიტების მიღება შესაძლებელი იქნება საგადასახადო ორგანოში/დარგობრივ სამინისტროში სპეციალური წესით რეგისტრაციისა და სტატუსის იურიდიულად მინიჭების შემდეგ.

სტატუსის მოპოვებისათვის აუცილებელი წინაპირობები და რეგისტრაციის წესი დეტალურად განისაზღვრება საგადასახადო კოდექსით და შესაბამისი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტით.

კანონმდებლობით შესაძლოა დადგინდეს სტატუსის მქონე სუბიექტის საქმიანობისათვის დადგენილი შეზღუდვები, როგორცაა შეზღუდვები ხარჯის მიზნობრიობასთან დაკავშირებით (ჩარჩო ინდიკატორები და რეგულაციები ხარჯებთან მიმართებაში).

ამავე წესით დადგინდება სტატუსის მქონე პირთა სპეციალური ვალდებულებები (მაგალითად ყოველწლიური სავალდებულო ფინანსური და ორგანიზაციული აუდიტის ჩატარებისა და დასკვნის წარდგენის, ასევე ბოლო წლის საქმიანობის პროგრამული ანგარიშის წარდგენის თაობაზე) შესაძლო საგადასახადო რისკების მინიმუმამდე შემცირების მიზნით.

სასურველია, ასევე დადგინდეს ამ ვალდებულებათა დარღვევისათვის შესაბამისი პასუხისმგებლობის ზომები, რაც შეიძლება გამოიხატოს როგორც სტატუსის ჩამორთმევით, ასევე ფინანსური სანქციით და თუნდაც სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის მექანიზმების დანერგვით.

3. საწარმოებისათვის, რომლებიც იბეგრებიან ესტონური მოდელით, დადგინდეს, რომ მოგების გადასახადით არ იბეგრება „კვალიფიციური კულტურულ დაწესებულებაზე“ გაცემული შემოწირულება. ლიმიტის დაწესების მიზნით შესაძლებელია მხედველობაში მიღებულ იქნეს საქველმოქმედო ორგანიზაციაზე გაცემულ შემოწირულებასთან დაკავშირებით დღეს მოქმედი ზედა ზღვარი - წინა საგადასახადო წელს მიღებული წმინდა მოგების 10% - 98-ე მესამე პრიმა მუხლის მე-3 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი.
4. დამატებით წახალისების მექანიზმის დანერგვის მიზნით შესაძლებელია ლატვიური ან პორტუგალიური გამოცდილების გამოყენება:

- ლატვიური მოდელი - ამ მიზნით საგადასახადო კოდექსის 98-ე მესამე პრიმა მუხლის მე-3 პუნქტს (მოგების გადასახადით არ იბეგრება უსასყიდლოდ საქონლის მიწოდების/ მომსახურების გაწევის ან/და ფულადი სახსრების გადაცემის შემდეგი შემთხვევები) შესაძლოა დაემატოს „კალენდარული წლის განმავლობაში საზოგადოებრივ ორგანიზაციაზე გაცემული შემოწირულება, რომელიც მის მიერ წინა კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებული წმინდა მოგების 10 პროცენტს არ აღემატება ან წინა წლის გაცემული ხელფასების (გადასახადების და დანარიცხების ჩათვლით) 2 პროცენტს არ აღემატება“.

საგადასახადო კოდექსის 98-ე მესამე პრიმა მუხლს დაემატოს მე-4 ნაწილი, რომლის მიხედვითაც საზოგადოებრივ ორგანიზაციაზე უსასყიდლოდ საქონლის მიწოდების/ მომსახურების გაწევის ან/და ფულადი სახსრების გადაცემა მოგების გადასახადით დაიბეგრება, თუმცა შემოწირველს უფლება აქვს დაიბრუნოს განუყოფელი შემოწირულების 85%, მაგრამ არა უმეტეს გადახდილი გადასახადის 20%-ისა.

მსგავსი პრინციპი შეიძლება გავრცელდეს იმ საწარმოებზე, რომლებიც ჯერ არ გადასულან მოგების გადასახადის ესტონურ მოდელზე. აღნიშნული საკითხი განისაზღვრება, როგორც შეღავათი გამოქვითვაში და მოგების გადასახადის დაბრუნების მექანიზმი და იქნება აღწერილი საგადასახადო კოდექსის 117-ე მუხლში.

- პორტუგალიური მოდელი - ამავე მიზნით საგადასახადო კოდექსს დაემატოს 98-ე მუხლზე პრიმა მუხლი, რომლის მიხედვითაც დონორ საწარმოს მიენიჭება საგადასახადო კრედიტის ჩათვლის უფლება შემოწირულების მოცულობის 3%-დან 7.5%-მდე ოდენობით (პორტუგალიური 120% - 150% გამოქვითვის მოდელის სარკული ვერსია). შესაძლოა დადგინდეს ჩათვლის ლიმიტიც, მაგალითად, არაუმეტეს წინა კალენდარული წლის მიხედვით გადასახადელად გამოანგარიშებული მოგების გადასახადის ოდენობისა. საზოგადოებრივ ორგანიზაციაზე განხორციელებული შემოწირულების შეზღუდვასთან ერთად, რაც ეფუძნება წინა კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებული წმინდა მოგების 10 %-იან ლიმიტს, ეს მექანიზმი შექმნის დამატებით სტიმულირების მექანიზმს. მსგავსი პრინციპი შეიძლება გავრცელდეს იმ საწარმოებზე, რომლებიც ჯერ არ გადასულან

მოგების გადასახადის ესტონურ მოდელზე. აღნიშნული საკითხი განისაზღვრება, როგორც შეღავათი გამოქვითვაში და მოგების გადასახადის დაბრუნების მექანიზმი და იქნება აღწერილი საგადასახადო კოდექსის 117-ე მუხლში.

5. იმ მენარმე ან არამენარმე ფიზიკური პირის შემთხვევაში, ვინც ანგარიშგებას თავად ახორციელებს და ასევე იმ საწარმოებისათვის, ვინც ესტონურ მოდელზე ჯერ არ გადასულა, შესაძლებელია ზემოთ პუნქტებში მოცემული საკითხები განისაზღვროს, როგორც შეღავათი გამოქვითვაში და წლიური საშემოსავლო გადასახადის დაბრუნების მექანიზმი.

ლიმიტის დაწესების მიზნით შესაძლებელია მხედველობაში იქნეს მიღებული საზოგადოებრივ ორგანიზაციაზე გაცემულ შემოწმრულებასთან დაკავშირებით მოქმედი ზედა ზღვარი - ერთობლივი შემოსავლიდან კოდექსით გათვალისწინებული გამოქვითვების შემდეგ დარჩენილი თანხის 10%.

დამატებითი ნახალისების მექანიზმის დანერგვის მიზნით შესაძლებელია პორტუგალიური გამოცდილების გამოყენება და გამოქვითვის უფლების მინიჭება არა შემოწმრულების 100%-ზე, არამედ 120%-150%, ზემოთ მითითებული 10% ლიმიტის ფარგლებში - დაემატება მუხლი 117 პრიმა.

ეკონომიკური და ფინანსური დასაბუთება

მოგების გადასახადიდან თავისუფლდებიან საქველმოქმედო და არაკომერციული ორგანიზაციები, მაგრამ საწარმოებად ორგანიზებულ კულტურული დაწესებულებების მიმართ შეღავათი განსაზღვრული არაა. სახელმწიფო მათ კომერციულ სუბიექტებად განიხილავს. დღეს არსებული პრაქტიკის მიხედვით, კულტურული დაწესებულებები, როგორც წესი, ორგანიზდებიან შპს-ად ან ა(ა)იპ-ად, თუმცა მონყობის არცერთი მოდელი მათ სიცოცხლისუნარიანობას არ განაპირობებს. კულტურული დაწესებულებების შპს-ად ორგანიზების შემთხვევაში, საწარმოები და ფიზიკური პირები პრაქტიკაში არ აფინანსებენ ამგვარ დაწესებულებებს. არსებული მექანიზმით, დონორი საწარმოები შეიძლება დაიბეგრონ ამგვარი ინიციატივის შემთხვევაში, ხოლო ფიზიკურ პირებს არავითარი შეღავათი არ აქვთ და მათ უწევთ დაბეგრილი თანხიდან ქველმოქმედების განხორციელება. შესაბამისად, ამ თვალსაზრისით **საქართველოში დღეს მოქმედი მოდელი არა თუ არ შეიცავს სტიმულირების მოქნილ მექანიზმს, არამედ არსებული ინსტიტუციური ჩარჩო პოტენციური დონორების დესტიმულირებას განაპირობებს.**

საქველმოქმედო სტატუსის მქონე ორგანიზაციის გავლით საწარმოებად ორგანიზებული კულტურული დაწესებულებების დაფინანსების შემთხვევას თუ განვიხილავთ, მაშინ ამგვარი ხარჯის დაუბეგრავი ზღვარი წმინდა მოგების მხოლოდ 10%-ის ფარგლებში არის შეზღუდული. ამასთან, კომერციული ორგანიზაციების დაფინანსება არ ჯდება საქველმოქმედო საქმიანობის მოქმედ განმარტებაში.

საგადასახადო შეღავათებთან დაკავშირებით ყოველთვის არის ისეთი შემაფერხებელი გარემოება, რომელიც უკავშირდება შიშს, რომ მისმა შემოღებამ შეიძლება გაზარდოს გადასახადებისგან თავის არიდების რისკი. შედეგად, შეიძლება დაზარალდეს საზოგადოებრივი ინტერესი და ცვლილებამ ნეგატიური ასახვა პოვოს სახელმწიფო ბიუჯეტზე.

ერთიანი მიდგომების არსებობა (ყველა სუბიექტის და სფეროს თანაბრად დაბეგრა) სწორედ ამგვარი „შიშებით“ არის ნაკარნახევი, თუმცა ასეთი ერთიანი მიდგომა საზოგადოებრივ დანახარჯებსაც გულისხმობს - სახელმწიფო კარგავს საზოგადოებრივ ინიციატივას, რაც სახელმწიფო ბიუჯეტს მნიშვნელოვან ფასად უჯდება, ხოლო შედეგი მაინც არ არის საკმარისი. უმჯობესია, რომ არსებობდეს უფრო მეტი და თუნდაც რთული რეგულაციები, რათა არ იყოს საზოგადოებრივი დანაკარგი იმის შიშით, რომ რეგულაციების სირთულის გამო შეიძლება წარმოიქმნას გარკვეული საგადასახადო ნაპრაღი, გადასახადებიდან თავის არიდების თვალსაზრისით.

სტიმულირების მექანიზმების დანერგვის სანინააღმდეგოდ ძირითად არგუმენტად, შესაძლებელია მივიჩნიოთ ზემოთ განხილული საგადასახადო რისკები. **მაგრამ, რისკები, მათი რეალიზების პოტენციალი და შესაძლებლობა ექვემდებარება შეფასებას და პროგნოზირებას.**

სხვადასხვა მოდელის ფარგლებში განვიხილოთ ჩვენ მიერ შემოთავაზებულ ინიციატივასთან დაკავშირებული შესაძლო რისკები მოგების და საშემოსავლო გადასახადების კუთხით:

- პორტუგალიური მოდელი

ჩვენ მიერ შემოთავაზებული მექანიზმი გულისხმობს საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისათვის კორპორაციების მხრიდან წლის მანძილზე წმინდა მოგების 10%-ის შემოწირულების განხორციელების შესაძლებლობას. ამასთან, დონორმა უნდა მიიღოს შემოწირულებაზე გადასახადელი მოგების გადასახადის მაქსიმუმ 150%-ის უკან დაბრუნების შესაძლებლობა.

საქართველოში მოქმედი მოდელით, ბენეფიციარი შეიძლება იყოს მხოლოდ საქველმოქმედო ორგანიზაცია, ხოლო დონორს მოგების გადასახადის 100%-ის დაბრუნების შესაძლებლობა ეძლევა. მარტივად რომ ვთქვათ, დონორი არ იბეგრება წმინდა მოგების 10%-ის ფარგლებში საქველმოქმედო ორგანიზაციისთვის შემოწირულების განხორციელების დროს.

შემოთავაზებული მოდელის შემთხვევაში არსებობს გადასახადებისგან თავის არიდების მექანიზმის შემუშავების საფრთხე. საწარმოებს შეუძლიათ საზოგადოებრივ ორგანიზაციაზე წმინდა მოგების 10%-ის სრულად შემოწირულების სახით გაცემა. შემდგომ საზოგადოებრივი ორგანიზაციიდან მოხდება თანხის ხელფასის სახით გატანა, რაც დაექვემდებარება საშემოსავლო გადასახადით 20%-ით დაბეგვრას. საგადასახადო ტვირთი დაახლოებით იგივე იქნებოდა აღნიშნული დონაციის საწარმოდან დივიდენდის სახით განაწილების შემთხვევაში. მაგრამ მასტიმულირებელი მექანიზმის წყალობით დამატებით შესაძლებელი ხდება მოგების გადასახადის 50%-ის დაბრუნება³³, რომელსაც საწარმო გამოიყენებს დივიდენდის განაწილების შემთხვევაში.

თუ გავითვალისწინებთ საქართველოს 2016 წლის სტატისტიკას მოგების გადასახადის შესახებ, შეგვიძლია განვსაზღვროთ, რომ მოგების გადასახადით დასაბეგრი ბაზა დაახლოებით 6 მლრდ. ლარს შეადგენს, საიდანაც, მოგების განაწილების შემთხვევაში, მოგების გადასახადის სახით დაახლოებით 900 მლნ. ლარის აკუმულირება არის შესაძლებელი, ხოლო დივიდენდის გადასახადის სახით - 225 მლნ. ლარის. წმინდა მოგების 10%-იანი დაუბეგრავი შემოწირულების გაცემის ჩარჩო თაღლითობის წლიური მნიშვნელობისათვის საზღვარს აწესებს. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ კომპანიები სრულად აითვისებენ ქველმოქმედებისთვის კანონმდებლობით დადგენილ ჩარჩოს, ანუ ათვისების პარამეტრი იქნება 100% და თაღლითურად გადასახადების თავიდან აცილების მიზნით, სრულად ხელფასად გაიტანენ (ანუ თაღლითობის მაჩვენებელი იქნება 100%) თანხას, მაშინ დანაკარგი იქნება პოტენციური გადასახადის 3.31%, ჩვენს შემთხვევაში - 38,250,000 ლარი. ამასთან, თუ თაღლითობის მაჩვენებელი იქნება 92%-ზე ნაკლები, მაშინ თაღლითობა დაკარგავს შინაარსს, ვინაიდან საგადასახადო ტვირთი და ორგანიზაციისთვის გადასახადელი თანხა ერთმანეთს გაუტოლდება და გამოვა, რომ თაღლითური არხით კომპანიამ იგივე ხარჯი უნდა განიოს, რასაც კეთილსინდისიერად გადასახადის გადახდის შემთხვევაში განეცდა. 92%-იანი თაღლითობის მაჩვენებელი ამ მოდელში ზღვრულია და უფრო დაბალი პროცენტით გარიგების შემთხვევაში თაღლითობა კარგავს შინაარსს. როგორც მოდელიდან ჩანს, თაღლითობის რეალისტური რისკი არ არსებობს და შესაბამისად საზოგადოებრივ დანაკარგს პრაქტიკული შინაარსი ვერ ექნება. აგრეთვე აღსანიშნავია, რომ მოგების გადასახადის დანაკარგი ბიუჯეტისათვის იქნება დაახლოებით 38 მლნ. ლარი. ეს არის გადასახადის ზღვრული მოცულობა. თუ გავითვალისწინებთ ლატვიურ მაგალითს, სადაც ათვისების მაჩვენებელი დაახლოებით 70%-ია, მაშინ მოგების გადასახადის დანაკარგი 27 მლნ. ლარამდე შემცირდება.

ამასთან, შესაძლებელია მოდელის შემზღვეველი პარამეტრებით მანიპულირება წმინდა მოგების დაუბეგრავი შემოწირულების განაკვეთით და მოგების გადასახადი ჩათვლის მაჩვენებლით. მაგალითად, თუ მოგების გადასახადის ჩათვლის მაჩვენებელი 105%-ით განისაზღვრება, დანაკარგი 3,825,000 ლარამდე შემცირდება და არ იარსებებს თაღლითობის თეორიული სტიმულიც.

33 150% მოგების გადასახადი დაბრუნება ნიშნავს, რომ პირი იბრუნებს მოგების გადასახადს სრულად და დამატებით 50%

ცხრილი 9. საზოგადოებისა და კომპანიის სარგებელი ათვისებისა და თაღლითობის სხვადასხვა მაჩვენებლების პირობით კორტეგალიურ მოდელში

შემავალი ფიქსირებული პარამეტრები

ბიუჯეტში აკუმულირებული მოგების გადასახადი ($a1=a3 \times b1$)	900,000,000
ბიუჯეტში აკუმულირებული დივიდენდის გადასახადი ($a2=(a3-a1) \times b3$)	255,000,000
მოგების გადასახადი ($b1$)	15%
საშემოსავლო გადასახადი ($b2$)	20%
დივიდენდის გადასახადი ($b3$)	5%
დასაბეგრი მოგება ($a3$)	6,000,000,000

შემავალი ცვლადი პარამეტრები	ზოგადი სცენარი	სცენარი 1	სცენარი 2
გამოქვითვის შებლუდვა ($c1$)	10%	10%	10%
ათვისების პარამეტრი ($c2$)	100%	100%	70%
თაღლითობის მაჩვენებელი ($c3$)	100%	92%	100%
გამოქვითვის სარგებელი ($c4$)	150%	150%	150%
მოგების განაწილების მაჩვენებელი ($c5$)	100%	100%	100%

მოდელი

ქველმოქმედებაზე დაუბეგრავად გადახდის შესაძლებლობა ($d1=a3 \times c1$)	600,000,000	600,000,000	600,000,000
ქველმოქმედებაზე გადახდილი თანხა ($d2=a3 \times c2$)	600,000,000	600,000,000	420,000,000
თაღლითურად უკან დაბრუნებული თანხა ($d3=d2 \times c3$)	600,000,000	552,187,500	420,000,000
გამოქვითვის სარგებელი ($d4=d2 \times c4$)	900,000,000	900,000,000	630,000,000

კომპანიების გადასახადები და სარგებელი

კომპანიების მოგება გადასახადებამდე ($e1=a3-d2$)	5,400,000,000	5,400,000,000	5,580,000,000
გადახდილი მოგების გადასახადი ($e2=(a3-d4) \times b1$)	765,000,000	765,000,000	805,500,000
გასანაწილებელი მოგება ($e3=e1-e2$)	4,635,000,000	4,635,000,000	4,774,500,000
გადახდილი დივიდენდის გადასახადი ($e4=e3 \times b3$)	231,750,000	231,750,000	238,725,000
წმინდა განაცემი ($e=e3-e4$)	4,403,250,000	4,403,250,000	4,535,775,000

საზოგადოებრივი ორგანიზაციიდან თანხის გატანა

გადახდილი საშემოსავლო გადასახადი ($f1=d2 \times b2$)	120,000,000	110,437,500	84,000,000
დაბრუნებული მოგების გადასახადი ($f2=(d4-d2) \times b1$)	45,000,000	45,000,000	31,500,000
წმინდა განაცემი თაღლითური სქემით ($f=d3-f1$)	480,000,000	441,750,000	336,000,000

შედეგი

პირდაპირი გზით გატანილი თანხა ($g1=a3-a1-a2$)	4,845,000,000	4,845,000,000	4,845,000,000
სულ გადასახადი ($h1=a1+a2$)	1,155,000,000	1,155,000,000	1,155,000,000
გატანილი თანხა სულ ($g2=f+e$)	4,883,250,000	4,845,000,000	4,871,775,000
გადახდილი გადასახადები სულ ($h2=e2+e4+f1$)	1,116,750,000	1,107,187,500	1,128,225,000
პირდაპირ შემცირებული საგადასახადო შემოსავალი სულ ($i1=h1-h2$)	38,250,000	47,812,500	26,775,000
შემცირებული წმინდა საგადასახადო შემოსავალი ($i2= i1-(d2-d3)\times b1\times c4$)	38,250,000	35,201,953	26,775,000
საზოგადოების სარგებელი ($j1= (d2-d3)$)	0	47,812,500	0
კომპანიის სარგებლის ნამატი ($j2=g2-g1$)	38,250,000	0	26,775,000

• ლატვიური მოდელი

ამ მოდელშიც გადახდილი მოგების გადასახადის 20%-იანი დაბრუნების ზღვარი თაღლითობის წლიური მაჩვენებლისათვის ზღვარს აწესებს. თუ ასეთ პირობებში კომპანიები სრულად აითვისებენ ქველმოქმედებისთვის კანონმდებლობით დადგენილ ჩარჩოს, ანუ ათვისების პარამეტრი იქნება 100% და თაღლითურად გადასახადების თავიდან აცილების მიზნით სრულად ხელფასად გაიტანენ (ანუ თაღლითობის მაჩვენებელი იქნება 100%) თანხას, მაშინ დანაკარგი იქნება პოტენციური გადასახადის 15.5% - ჩვენს შემთხვევაში, დაახლოებით 180 მლნ. ლარი. ამასთან, თუ თაღლითობის მაჩვენებელი იქნება 18%-ზე ნაკლები, მაშინ თაღლითობა დაკარგავს შინაარსს, ვინაიდან საგადასახადო ტვირთი და ორგანიზაციისთვის გადასახდელი თანხა ერთმანეთს გაუტოლდება და გამოვა, რომ თაღლითური არხით კომპანიამ იგივე ხარჯი უნდა განიოს, რასაც კეთილსინდისიერად გადასახადის გადახდის შემთხვევაში განეცდა. 18%-იანი თაღლითობის მაჩვენებელი ამ მოდელშიც ზღვრულია. აქვე გასათვალისწინებელია, რომ საზოგადოებრივი ორგანიზაცია მსგავსი ოპერაციის განხორციელების შემთხვევაში საგადასახადო რისკის ქვეშ დგება და შეიძლება დაკარგოს სტატუსი, ისევე როგორც დონორი სანარმო შეიძლება გახდეს საგადასახადო ორგანოსაგან სანქცირების ობიექტი. როგორც ამ მოდელიდან ჩანს, თაღლითობის გარკვეული რისკი არსებობს, თუმცა იმავე წარმატებით თავად დონორ სანარმოებს შეუძლიათ თანხის სანარმოდან დაუბეგრავად გატანა. აგრეთვე აღსანიშნავია, რომ მოგების გადასახადის დანაკარგი ბიუჯეტისათვის იქნება დაახლოებით 180 მლნ. ლარი. ეს არის გადასახადის ზღვრული მოცულობა; თუ გავითვალისწინებთ ლატვიურ მაგალითს, სადაც ათვისების მაჩვენებელი დაახლოებით 70%-ია, მაშინ მოგების გადასახადის დანაკარგი 140 მლნ. ლარამდე შემცირდება.

ცხრილი 10. საზოგადოებისა და კომპანიის სარგებელი ათვისებისა და თაღლითობის სხვადასხვა მაჩვენებლების პირობით ლატვიურ მოდელში

შემავალი ფიქსირებული პარამეტრები

ბიუჯეტში აკუმულირებული მოგების გადასახადი ($a1=a3\times b1$)	900,000,000
ბიუჯეტში აკუმულირებული დივიდენდის გადასახადი ($a2=(a3-a1)\times b3$)	255,000,000
მოგების გადასახადი ($b1$)	15%
საშემოსავლო გადასახადი ($b2$)	20%
დივიდენდის გადასახადი ($b3$)	5%
დასაბეგრი მოგება ($a3$)	6,000,000,000

შემაჯავალი ცვლადი პარამეტრები	ზოგადი სცენარი	სცენარი 2	სცენარი 3
დაბრუნებული მოგების გადასახადი შეზღუდვა (c1)	20%	20%	20%
ათვისების პარამეტრი (c2)	100%	100%	70%
თაღლითობის მაჩვენებელი (c3)	100%	18%	18%
დაბრუნებული მოგების გადასახადი (c4)	85%	85%	85%
მოგების განაწილების მაჩვენებელი (c5)	100%	100%	100%

მოდელი

ქველმოქმედებაზე დაუბეგრავად გადახდის შესაძლებლობა (d1)	211,764,748	211,764,748	248,546,559
ქველმოქმედებაზე გადახდილი თანხა (d2=d1×c2)	211,764,748	211,764,748	173,982,591
თაღლითურად უკან დაბრუნებული თანხა (d3=d2×c3)	211,764,748	37,720,639	30,990,649

კომპანიების გადასახადები და სარგებელი

კომპანიების დასაბეგრი მოგება (a3)	6,000,000,000	6,000,000,000	6,000,000,000
გადახდილი მოგების გადასახადი (a1)	900,000,000	900,000,000	900,000,000
დასაბრუნებელი მოგების გადასახადი (e1= d2×c4 ან a1×c1)	180,000,000	180,000,000	147,885,202
გასანაწილებელი მოგება (e2=a3-a1-d2+e1)	5,068,235,252	5,068,235,252	5,073,902,611
გადახდილი დივიდენდის გადასახადი (e3=e2×b3)	253,411,763	253,411,763	253,695,131
წმინდა განაცემი (e=e2-e3)	4,814,823,489	4,814,823,489	4,820,207,481

საზოგადოებრივი ორგანიზაციიდან თანხის გატანა

გადახდილი საშემოსავლო გადასახადი (e4= d3×b2)	42,352,950	7,544,128	6,198,130
წმინდა განაცემი თაღლითური სქემით (f=d3-e4)	169,411,799	30,176,511	24,792,519

შედეგი

პირდაპირი გზით გატანილი თანხა (g1=a3-a1-a2)	4,845,000,000	4,845,000,000	4,845,000,000
სულ გადასახადი (h1=a1+a2)	1,155,000,000	1,155,000,000	1,155,000,000
გატანილი თანხა სულ (g2=f+e)	4,984,235,288	4,845,000,000	4,845,000,000
გადახდილი გადასახადები სულ (h2=a1-e1+e3+e4)	1,015,764,712	980,955,890	1,012,008,058
დაკარგული წმინდა გადასახადის (i=h1-h2)	139,235,288	174,044,110	142,991,942
საზოგადოების სარგებელი (j1= d2-d3)	0	174,044,110	142,991,942
კომპანიის სარგებლის ნამატი (j2=g2-g1)	139,235,288	0	0

აღსანიშნავია, რომ ვინაიდან საზოგადოებრივი ორგანიზაციები, რომლებიც ამგვარი შეღავათის ბენეფიციარები იქნებიან, სახელმწიფოს მხრიდან კონტროლირებული პირები არიან. მათ როგორც შემოსავლების, ისე ხარჯების მიზნობრიობის დასაბუთების ვალდებულებასთან ერთად, საქმიანობის დასაბუთების ვალდებულება და ხარჯების სახელმძღვანელოს ქონის ვალდებულებაც ექნებათ. რისკი წარმოიქმნება მხოლოდ მაშინ, თუ ბენეფიციარი იქნება ფიქტიური პირი, რომელსაც არ ექნება საოპერაციო საქმიანობა. თუმცა, ზემოთ აღნიშნული კონტროლის პირობებში, ძნელად წარმოსადგენია, როგორ უნდა მოხდეს გადასახადისაგან თავის არიდების პრაქტიკული რეალიზება.

შესაბამისად, სტიმულირების შემოთავაზებული მექანიზმი გვაცდევს რესურსების ბუნებრივი გადანაწილების საშუალებას მნიშვნელოვანი საზოგადოებრივი დანაკარგების გარეშე. გადასახადის დანაკარგი მხოლოდ მოკლევადიან პერიოდში შეიძლება წარმოიქმნას, ხოლო გრძელვადიან პერიოდში იგი კომპენსირებულია საზოგადოებრივი საქონლის შექმნით. ამასთან, მოდელში სახელმწიფოს საშემოსავლო გადასახადის ჩათვლის/დაბრუნების მაჩვენებლით მანიპულაციის შესაძლებლობის გარდა, ორგანიზაციის ხარჯების სახელმძღვანელოს და კრიტერიუმების შემოღების საშუალებაც აქვს, რათა გადასახადის დანაკარგები ოპტიმალური იყოს.

კორპორაციული შემონიშნულობის ვიზუალიზაცია

სტიქულირების მექანიზმი

მექანიზმი

- » საგადასახადო შეღავათები გაცემული თანხის მიხედვით

მოტივაცია დონორისთვის

- » საზოგადოებრივი იმიჯი
- » სოციალური კაპიტალი
- » ფინანსური უკუგება

შედეგი

- » საზოგადოებრივი ორგანიზაციის მისიის შესრულება
- » საზოგადოებრივი საქონლის, სიკეთის შექმნა
- » გაუმჯობესებელი და გაძლიერებული საზოგადოება და საკითხები, როგორცაა ეკოლოგია, დემოკრატია, განათლება, კულტურა, შშმ პირები, სპორტი, უმცირესობების უფლებების დაცვა, ქალთა და შრომით უფლებები, და ა.შ.

პროცენტული (ინდივიდუალური) ფილანთროპია

საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა

პროცენტული კანონმდებლობა ან პროცენტული ქველმოქმედება და ფილანთროპია არის საგადასახადო ღონისძიება, რომლის საშუალებითაც გადამხდელს შეუძლიათ განსაზღვრონ თავისი საშემოსავლო გადასახადის გარკვეული პროცენტი, რომელიც გამოეყოფა კონკრეტულ არაკომერციულ, საზოგადოებრივ ორგანიზაციას და ზოგიერთ შემთხვევაში - სხვა ორგანიზაციებს; მაგალითად, სპორტული, კულტურული, საგანმანათლებლო, რელიგიური და სხვა მიზნის დაწესებულებებს/ ორგანიზაციებს.

ინფორმაციისა და ტრენინგის ცენტრმა (NIOK) ჩაატარა კვლევა³⁴, სადაც შეფასდა პროცენტული კანონმდებლობა აღმოსავლეთ ევროპის ხუთ ქვეყანაში (ლიეტუვა, სლოვაკეთი, უნგრეთი, პოლონეთი, რუმინეთი). კვლევის შედეგები მიუთითებს, რომ პროცენტული კანონმდებლობა ეფექტური საშუალებაა არაკომერციულ სექტორში კულტურის განვითარებისთვის. პროცენტული კანონმდებლობა ხელს უწყობს ქველმოქმედების და ფილანთროპიის კულტურის განვითარებას, ინდივიდებსა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს შორის კომუნიკაციის გაუმჯობესებას, ორგანიზაციების მხრიდან საზოგადოების მიმართ ანგარიშვალდებულების კულტურის განვითარებას და სოციუმის უფრო მეტ ჩართულობას საზოგადოებრივ საქმიანობაში. სამწუხაროდ, საქართველოში არ არსებობს ინდივიდუალური (პროცენტული) ფილანთროპიის სტიმულირების რაიმე მექანიზმი.

ამ ხუთი ქვეყნის გარდა, საინტერესოა ასევე იტალიისა და სლოვენიის კანონმდებლობის მიმოხილვა.

ლიეტუვა

ლიეტუვური მოდელის თანახმად, ფიზიკურ პირებს შეუძლიათ განახორციელონ შემოწირულება გადახდილი საშემოსავლო გადასახადის 2%-ის ოდენობით შემდეგ ბენეფიციარებზე:

- სოციალური მეურვეობისა და მხარდაჭერის, ჯანმრთელობის დაცვის, საქველმოქმედო ორგანიზაციებისა და ფონდების სანარმოები, რომლებიც სახელმწიფო, ადგილობრივი თვითმმართველობის და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების დაფინანსების მეშვეობით ქმნიან შშმ პირებისათვის საჭირო მოწყობილობებს.
- სამეცნიერო და სასწავლო დაწესებულებები, ჯანმრთელობის დაცვის ორგანიზაციები, განათლების, მეცნიერების, კულტურის, სპორტის, გარემოსდაცვითი დაწესებულებები, მათი პუბლიკაციები. სახელმწიფო ან/და მუნიციპალური პროგრამები განათლების, მეცნიერების, კულტურის, სპორტის, გარემოს დაცვის და სპორტის სფეროში.

პოლიტიკური პარტიები და კომერციული ორგანიზაციები ვერ იქნებიან ქველმოქმედების და სპონსორობის ობიექტები.

ფიზიკური პირების მიერ ხდება საქველმოქმედო მიზნით სპეციალური დეკლარაციების წარდგენა წელიწადში ერთხელ (თავად ფიზიკური პირების ან საგადასახადო აგენტების მიერ), რის საფუძველზეც საგადასახადო ორგანო უზრუნველყოფს ბენეფიციარებისათვის თანხების გადარიცხვას.

34 Kuti, É. (2007). Hungary's 1% system: ten years on. Budapest: Nonprofit Information and Training Centre (NIOK) Foundation.

სლოვაკეთი

სლოვაკური მოდელის თანახმად ფიზიკურ პირებს³⁵ შეუძლიათ განახორციელონ შემოწირულება ეროვნულ პალატაში რეგისტრირებულ შემოწირულების მიმღებ არაკომერციულ იურიდიულ პირებზე. სპეციალური პროცედურა ფიზიკურ პირებს საშუალებას აძლევს, საკუთარი შეხედულებისამებრ განახორციელონ ერთ ან რამდენიმე პირზე შემოწირულება.

შემოწირულება შეიძლება იქნას მიმართული: ასოციაციებზე, ფონდებზე, არასაინვესტიციო ფონდებზე, არამომგებიან ორგანიზაციებზე, ეკლესიებზე და რელიგიურ ორგანიზაციებზე, საერთაშორისო ორგანიზაციებზე, წითელ ჯვარზე, სამეცნიერო-კვლევით ორგანიზაციებზე, პროფესიული მომზადების და განათლების განვითარების ფონდზე.

ზემოთ განხილული ფორმით, ფიზიკურ პირებს უფლება აქვთ მხოლოდ ერთ პირზე განახორციელონ შემოწირულება.

აღნიშნული ორგანიზაციები უნდა ახორციელებდნენ შემდეგ საქმიანობებს: ჯანმრთელობის დაცვა, კულტურის მხარდაჭერა და განვითარება, სოციალური მომსახურების მიწოდება, კულტურული ღირებულებების დაცვა, განათლების დაცვა, ადამიანის უფლებების დაცვა, გარემოს დაცვა, კვლევების და მეცნიერების მხარდაჭერა, მოხალისეობრივი საქმიანობის ორგანიზაციები.

ამასთან, როგორც დონორს, ისე ბენეფიციარს არ უნდა ჰქონდეს დაუფარავი საგადასახადო ვალდებულებები და მოსაკრებლები. არაკომერციულმა ორგანიზაციებმა უნდა წარმოადგინონ საგადასახადო ორგანოებში სპეციალური დოკუმენტაცია, რომელიც დაადასტურებს, რომ ისინი ასრულებენ კანონით დადგენილ ვალდებულებებს.

ფიზიკური პირები არაკომერციულ ორგანიზაციებს ურიცხავენ 2%-ს გადახდილი გადასახადიდან. შემოწირულების ოდენობა შეიძლება გაიზარდოს 3%-მდე, თუ პირი დაამტკიცებს, რომ ის საგადასახადო პერიოდის მანძილზე 40 საათზე მეტხანს ჩართული იყო მოხალისეობრივ აქტივობაში. ეს უკანასკნელი რეგულაცია არაპირდაპირ ასტიმულირებს პარტნიორულ ურთიერთობებს³⁶.

დონორი ფიზიკური პირების შემთხვევაში, გადახდილი თანხა არ შეიძლება იყოს 3 ევროზე³⁷ ნაკლები.

ფიზიკური პირების მიერ ხდება საქველმოქმედო მიზნით სპეციალური დეკლარაციების წარდგენა წელიწადში ერთხელ, რის საფუძველზეც საგადასახადო ორგანო უზრუნველყოფს ბენეფიციარებისათვის თანხების გადარიცხვას.

უნგრეთი

უნგრული მოდელის³⁸ თანახმად, ფიზიკურ პირებს შეუძლიათ განახორციელონ შემოწირულება გადახდილი საშემოსავლო გადასახადის მაქსიმუმ 2%-ის ოდენობით, მხოლოდ 2 ბენეფიციარზე, საიდანაც:

- 1% უნდა იქნას გადახდილი შემდეგ ბენეფიციარებზე:
 - მუზეუმები (მაგ. ომის ისტორიის, გამოყენებითი ხელოვნების, მედიცინის ისტორიის, ბუნებათმცოდნეობის, ეროვნული, ეთნოგრაფიული და სხვა), სახელმწიფო ოპერა, ეროვნული

35 სლოვაკურ მოდელში პროცენტულ ფილანთროპიას ახორციელებენ იურიდიული პირებიც. იურიდიულ პირებს, ფიზიკური პირებისაგან განსხვავებით, შეუძლიათ რამდენიმე პირზე შემოწირულების განხორციელება.

36 ანალოგიურად, იურიდიულ პირებს შეუძლიათ არაკომერციულ ორგანიზაციებს გადაურიცხონ 1.5% გადახდილი გადასახადებიდან. შემოწირულების ოდენობა შეიძლება გაიზარდოს 2%-მდე, თუ ის დაამტკიცებს, რომ მან არაკომერციულ ორგანიზაციას გადაურიცხა თანხა, რომელიც ტოლია ან აღემატება ამ არაკომერციული ორგანიზაციის მიერ გადახდილი გადასახადის 0.5%-ს.

37 დონორი იურიდიული პირების შემთხვევაში - 8 ევროზე ნაკლები

38 Act CXXVI of 1996 as amended by Act CXXIX of 1997 On the Use of a Specified Amount of Personal Income Tax in Accordance with the Taxpayer's Instruction Section 1

გალერეა, ეროვნული თეატრი, ეროვნული ბიბლიოთეკა, ეროვნული არქივი, ტექნიკური ინფორმაციის ეროვნული ცენტრი და ბიბლიოთეკა.

- საზოგადოებრივი ორგანიზაციები (გარდა პოლიტიკური პარტიებისა და დამსაქმებლების და დასაქმებულების წარმომადგენელი ორგანიზაციებისა) ან ფონდები, რომლებიც სულ მცირე, 3 წელია რეგისტრირებული არიან და საქმიანობენ განსაზღვრულ სფეროებში (ჯანმრთელობის დაცვა, დაავადებათა პროფილაქტიკა, სამედიცინო მომსახურება და გამაჯანსაღებელი რეაბილიტაცია; მოხუცთა დახმარება; სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა; განათლება და სწავლება, ცოდნის გავრცელება; კულტურული ღონისძიებები; კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა; ძეგლთა დაცვა; ბუნებისა და ცხოველთა დაცვა; გარემოს დაცვა; ბავშვთა და მოზარდთა უფლებების დაცვა; სოციალურად არათანაბარ მდგომარეობაში მყოფი ადამიანების მხარდაჭერა, ადამიანის უფლებების დაცვა, ეთნიკური და ეროვნული უმცირესობების უფლებების დაცვა; სპორტი (გარდა სპორტული საქმიანობისა), საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა და საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოება, მოხალისეობრივი სახანძრო, სამაშველო და სტიქიებისგან დაცვითი საქმიანობა; რეაბილიტაცია და შრომითი მოწყობა; ევროატლანტიკური ინტეგრაციის მხარდაჭერა; მომსახურებები, რომლებიც ხორციელდება საზოგადოებრივად სასარგებლო ორგანიზაციების მიერ. საზოგადოებრივი ფონდები, ზემოთ განხილული საქმიანობების ფარგლებში.
- შემდეგი ეროვნული კოლექციები და კულტურის დანესებულებები: მეცნიერებათა აკადემია; ტექნოლოგიური განვითარების ფონდი; სამეცნიერო კვლევის ფონდი; ბავშვთა და მოზარდთა საბაზისო პროგრამა; უმაღლესი განათლების საბაზისო პროგრამა; ცალკეული სახელმწიფო ფინანსური ფონდები; თეატრები, საზოგადოებრივი შეკრებები, კულტურული და საგანმანათლებლო დანესებულებები, რომლებმაც ბოლო სამი წლის მანძილზე მიიღეს სუბსიდია სახელმწიფო ან ადგილობრივი ბიუჯეტიდან; ეროვნული თეატრის მშენებლობის პროექტი.
- 1% უნდა იქნას გადახდილი შემდეგ ბენეფიციარებზე:
 - კანონის შესაბამისად რეგისტრირებული რელიგიური ორგანიზაცია, რელიგიური სექტა ან რელიგიური კონგრეგაცია.

შემოწირულება, სულ მცირე, 100 უნგრულ ფორინტს (დაახლოებით 1 ლარი) უნდა შეადგენდეს. აღსანიშნავია, რომ შემოწირულების განხორციელების შემდგომ, არც საგადასახადო შემოწმების და არც თავად ფიზიკური პირის მიერ ჩატარებული აუდიტის შემდეგ (მისი შედეგების მიუხედავად) არ შეიძლება იქნას შემცირებული (დაკორექტირებული, გაუქმებული) განხორციელებული შემოწირულების თანხა. ამასთან, თუ საგადასახადო შემოწმების შემდეგ აღმოჩნდება, რომ ადგილი ჰქონდა გადასახადის შემცირებას, მაშინ ფიზიკურ პირს სხვაობის თანხა (თუ მისი სიდიდე, სულ მცირე, 1000 ფორინტია) დაეკისრება სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ.³⁹ ფიზიკური პირების მხრიდან საქველმოქმედო მიზნით სპეციალური დეკლარაციების წარდგენა წელიწადში ერთხელ ხდება (თავად ფიზიკური პირების ან საგადასახადო აგენტების მიერ), რის საფუძველზეც საგადასახადო ორგანო უზრუნველყოფს ბენეფიციარებისათვის თანხების გადარიცხვას.

39 მაგალითად, ფიზიკურმა პირმა არასწორად დაადეკლარირა საშემოსავლო გადასახადი (1,000,000 ფ.ე.) და აღმოჩნდა, რომ მის მიერ დასადეკლარირებული საშემოსავლო გადასახადის მთლიანი მოცულობა (500,000 ფ.ე.) არ აძლევდა მას საშუალებას განეხორციელებინა იმ მოცულობით შემოწირულება (10,000 ფ.ე.), რომელიც მან ფაქტობრივად განახორციელა. გამოდის, რომ საზოგადოებრივ ორგანიზაციას ბიუჯეტიდან 5,000 ფ.ე.-ს ნაცვლად 10,000 ფ.ე. ჩაერიცხა. თუმცა ეს თანხა არ კორექტირდება. ამის ნაცვლად, არსებული სხვაობა 5,000 ფ.ე. (10,000 -5,000) ფიზიკურ პირს სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ დაეკისრება.

პოლონეთი

პოლონური მოდელის თანახმად, ფიზიკურ პირებს შეუძლიათ განახორციელონ შემოწირულება გადახდილი საშემოსავლო გადასახადის 1%-ის ოდენობით, საზოგადოებრივად სასარგებლო ორგანიზაციაზე. საზოგადოებრივად სასარგებლო ორგანიზაციები წარმოადგენენ სპეციალური სტატუსის მქონე არაკომერციულ და რელიგიურ ორგანიზაციებს, რომლებიც უნდა აკმაყოფილებდნენ კანონით განსაზღვრულ მოთხოვნებს და რომელთაც აქვთ ანგარიშგების სპეციალური ვალდებულება.

თანხის გადარიცხვას ახორციელებს ფიზიკური პირი საანგარიშო წლის მომდევნო წლის 1 იანვრიდან 30 აპრილამდე. სპეციალურ საიტზე ხელმისაწვდომია ბენეფიციარი ორგანიზაციების რეესტრი. ფიზიკური პირი დეკლარაციის შესაბამის გრაფაში უთითებს განხორციელებული ქველმოქმედების რაოდენობრივ მნიშვნელობას.

რუმინეთი

ფიზიკურ პირებს შეუძლიათ მიმართონ წლიური საშემოსავლო გადასახადის 2% არაკომერციული ორგანიზაციების სპონსორობაზე. ამასთან, ფიზიკურ პირს, რომელიც დაკავებულია დამოუკიდებელი პირადი საქმიანობით (იურისტები, ნოტარიუსები, არქიტექტორები - ისეთი პროფესიები, როცა ფიზიკური პირის საქმიანობა არ არის დაკავშირებული კომპანიასთან) ან ფლობს შემოსავალს ინტელექტუალური საკუთრების უფლებებიდან, უფლება აქვს გამოქვითოს დასაბეგრი შემოსავლიდან განხორციელებული ქველმოქმედების 5%. აღნიშნულის გარდა, ასეთ ფიზიკურ პირებს უფლება აქვთ ისარგებლონ არაკომერციული ორგანიზაციების დაფინანსების უფლებით, წლიური საშემოსავლო გადასახადის ფონდიდან 2%-ის ოდენობით.

იტალია

დეკლარაციის წარდგენის დროს გადასახადის გადამხდელს შეუძლია გადახდილი გადასახადის 5% მიმართოს არაკომერციულ ორგანიზაციებზე, რომლებიც მუშაობენ სოციალური მომსახურების, ჯანდაცვის და კულტურის სფეროებში.

სლოვენია

ფიზიკურ პირებს ყოველწლიურად შეუძლიათ გადახდილი საშემოსავლო გადასახადის 0.5% მიმართონ საზოგადოებრივად სასარგებლო ორგანიზაციებზე (სპეციალური სტატუსის მქონე ორგანიზაციები). აღნიშნული ორგანიზაციები უნდა მუშაობდნენ სტიქიური და სხვა უბედური შემთხვევებისაგან დაცვის, ჰუმანიტარულ, საქველმოქმედო, სამეცნიერო, საგანმანათლებლო, სამედიცინო, სპორტულ, კულტურულ, ეკოლოგიურ, რელიგიურ და სხვა მსგავს სფეროებში. აღნიშნული კანონი ვრცელდება პოლიტიკურ პარტიებზე და პროფკავშირებზე. მინიმალური შემოწირულების ოდენობა გადახდილი საშემოსავლო გადასახადის 0.1%-ია, ამიტომ გადასახადის გადამხდელს შეუძლია აირჩიოს მაქსიმუმ 5 ბენეფიციარი. ბენეფიციარების სია ყოველწლიურად ქვეყნდება.

მოდულის შედარება

ცხრილი 11. ქვეყნების შედარება გადასახადის გადახდელის, ქველმოქმედების განაკვეთის და ბენეფიციარების რაოდენობის მიხედვით

ქვეყანა	გადასახადის გადახდელი	ქველმოქმედების განაკვეთი	ბენეფიციარების რაოდენობა
ლიეტუვა	ფიზიკური პირები	2%	რამდენიმე
სლოვაკეთი	ფიზიკური პირები	2-3% *	1
	და კომპანიები	1.5-2%	რამდენიმე
სლოვენია	ფიზიკური პირები	0.5%	1-5
უნგრეთი	ფიზიკური პირები	1+1%	1+1
პოლონეთი	ფიზიკური პირები	1%	რამდენიმე
რუმინეთი	ფიზიკური პირები	2%	1

პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში პროცენტული ფილანთროპიის მუშაობის მექანიზმსა და შედეგებზე ჩატარებული კვლევა⁴⁰ ფილანთროპიის მექანიზმის ეფექტიანობაზე მიუთითებს.

ცხრილი 12. ქვეყნები პროცენტული ფილანთროპიის შემოღების წლების მიხედვით

ქვეყნები	პროცენტული ფილანთროპიის შემოღების წელი	პირველი 5 წელი	მორე 5 წელი	მესამე 5 წელი	მეოთხე 5 წელი
ლიეტუვა	2004	2004	2009	2014	
სლოვაკეთი	2004	2004/05	2009/10	2013/2014	
უნგრეთი	1997	1997	2001	2006	2013/14
პოლონეთი	2002	2002	2007	2014/14	
რუმინეთი	2004	2004	2009	2014	

ამ ქვეყნებში აღნიშნული მექანიზმის გამოყენების საკმაოდ დიდი გამოცდილებაა დაგროვილი. ლიდერი უნგრეთია, სადაც პროცენტული ფილანთროპიის მექანიზმი 1997 წლიდან არსებობს.

ცხრილი 13. ქვეყნები მოსახლეობის, გადასახადის გადახდელისა და მექანიზმით მოსარგებელ პირთა რაოდენობების მიხედვით

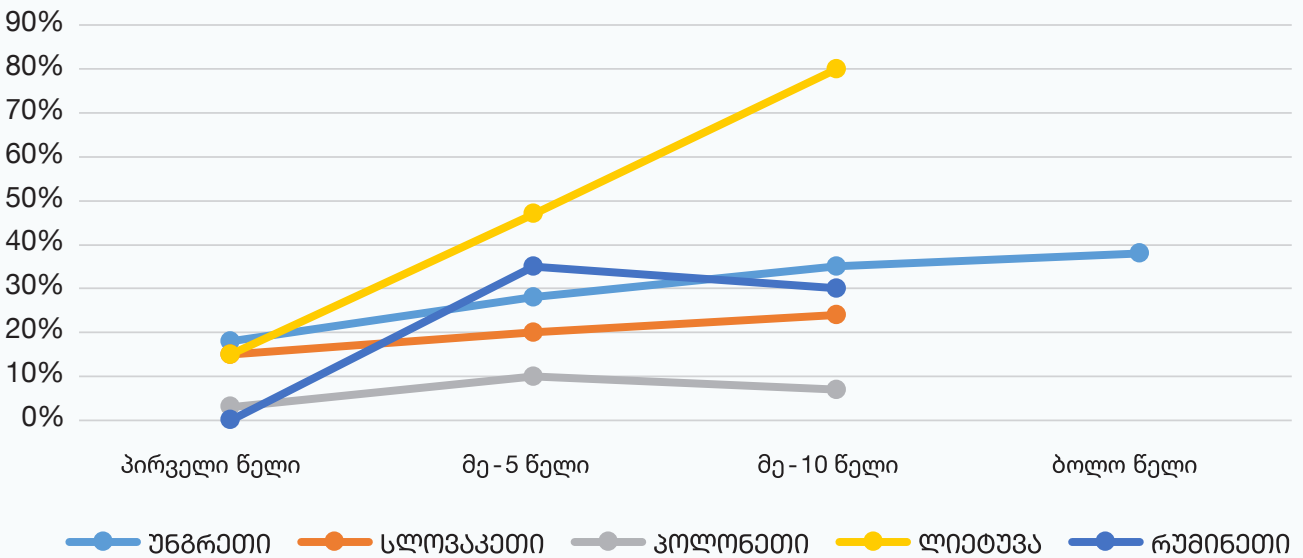
ქვეყნები	მოსახლეობა (მლნ)	გადასახადის გადახდელი (მლნ)	მექანიზმით მოსარგებელ პირი (მლნ)
ლიეტუვა	2.9	1	0.5
სლოვაკეთი	5.4	1.9	0.6
უნგრეთი	9.9	4.6	1.9
პოლონეთი	38.5	24.4	12
რუმინეთი	20	7.6	1.7
სულ	77	40	17

40 Percentage designations assessed Redistribution and the idea of the school of philanthropy. Marianna Török, Boris Strečanskýb

სულ ამ ქვეყნებში გადასახადის გადამხდელთა დაახლოებით 42% ჩართულია პროცენტულ ფილანთროპიაში. შედარებისთვის, იტალიაში დაახლოებით 34 მლნ. გადასახადის გადამხდელია ჩართული პროცენტულ ფილანთროპიაში.

ფიგურა 1. ბენეფიციარი არაკომერციული ორგანიზაციების წილი ქვეყნებისა და წლების მიხედვით

ბენეფიციარი არაკომერციული ორგანიზაციების წილი

პროცენტული ფილანთროპიის ბენეფიციარი ორგანიზაციების პროცენტული ჩართულობის მაჩვენებლით ლიეტუვა ლიდერობს. ამ ქვეყნის ორგანიზაციების დაახლოებით 80% პროცენტული ფილანთროპიის ბენეფიციარ ორგანიზაციას წარმოადგენს. პროცენტულად ყველაზე ცოტა ბენეფიციარი პოლონეთშია (7%), რაც ბენეფიციარებისათვის განსაზღვრული შეზღუდვებით არის გამოწვეული.

ცხრილი 14. საპროცენტო ფილანთროპიის შედეგად განხორციელებული დაფინანსება ქვეყნების მიხედვით

ქვეყანა	2014 წელს საპროცენტო ფილანთროპიის შედეგად განხორციელებული დაფინანსება (მლნ. ევრო)
ლიეტუვა	46.00
სლოვაკეთი	22.00
უნგრეთი	22.00
პოლონეთი	120.00
რუმინეთი	32.00
სულ	242.00

მართალია, აღნიშნულ ქვეყნებში პროცენტული ფილანთროპიით მოზიდულ სახსრებს არ უჭირავთ მნიშვნელოვანი ადგილი არაკომერციული ორგანიზაციების შემოსავლებში (დაახლოებით 2%), თუმცა შეიმჩნევა მექანიზმის შემოღების შემდეგ არაკომერციული ორგანიზაციების შემოსავლების მნიშვნელოვანი ზრდა.

მოდელის ანალიზის მიხედვით შეიძლება გამოიყოს გარკვეული მახასიათებლები:

1. ყველა ქვეყანაში დონორი თავად ირჩევს ბენეფიციარ ორგანიზაციას და მიმართავს წლიურად გადახდილი გადასახადიდან გარკვეულ პროცენტს მის დაფინანსებაზე. ამასთან, ბენეფიციარების წრე შეიძლება იყოს სპეციალური სტატუსის მატარებელი ან იყოს მხოლოდ არაკომერციული იურიდიული პირი.
2. სახელმწიფო დონორის დავალებით მიმართავს თანხებს ბენეფიციარების ანგარიშებზე. ამასთან, თუ გადასახადის გადამხდელები არ იყენებენ უფლებას განახორციელონ ქველმოქმედება, მაშინ თანხები მიემართება სახელმწიფო ბიუჯეტში.
3. ბენეფიციარებმა უნდა განკარგონ მიღებული შემოწირულებები კანონის მოთხოვნების შესაბამისად (ჩვეულებრივ, განსაზღვრული არაკომერციული მიზნით). ბენეფიციარებმა, როგორც წესი, არ იციან დონორების ვინაობა.

ინდივიდუალური (პროცენტული) ფილანთროპიის თანახმად, მნიშვნელოვანია ხაზი გაესვას, რომ ბენეფიციარები ხდებიან ანგარიშვალდებულები მოქალაქეების მიმართ და ისინი შესაძლოა დაექვემდებარონ საჯარო ანგარიშვალდებულების ფორმატს, რაც ნიშნავს ფინანსური და შინაარსობრივი ანგარიშგებების გასაჯაროებას.

საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს შეღავათს ან რაიმე ტიპის წამახალისებელ მექანიზმს არამეწარმე ფიზიკური პირების მიერ შემოწირულებების თუნდაც საქველმოქმედო ორგანიზაციაში განხორციელების შემთხვევაში.

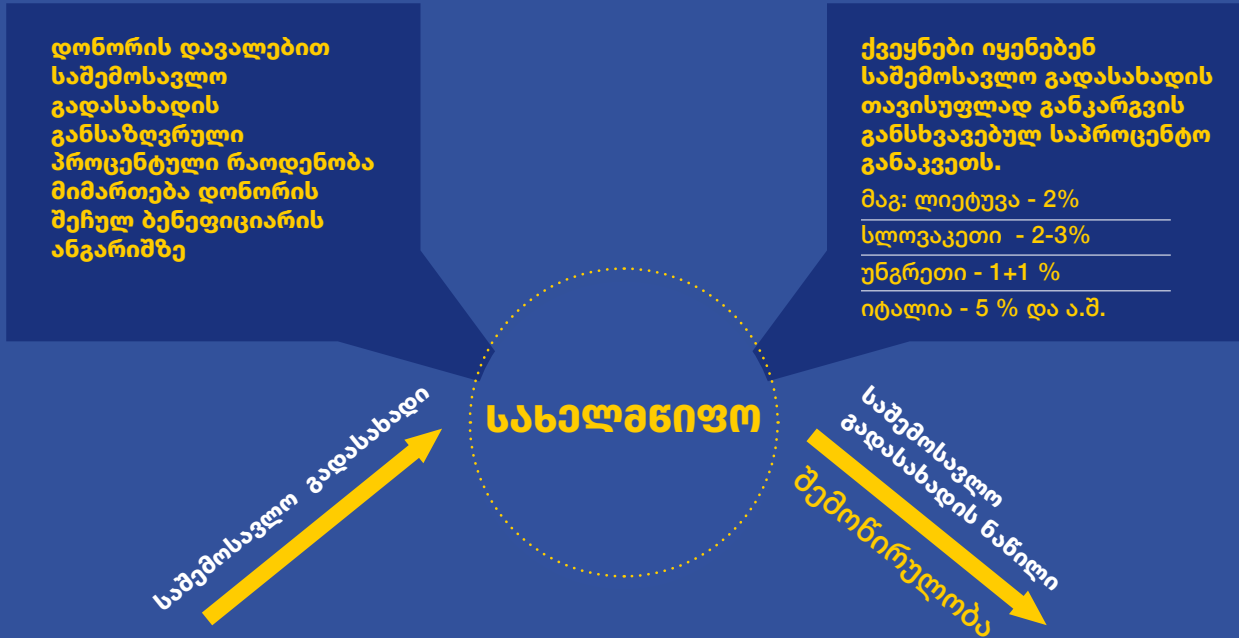
საგადასახადო სტიმულირების შემოთავაზებული მექანიზმი

ზემოთ განხილული საერთაშორისო გამოცდილებისა და საქართველოში არსებული საგადასახადო სისტემის გათვალისწინებით შესაძლებელია შემდეგი საკანონმდებლო ცვლილების განხორციელება:

1. პროცენტული ფილანთროპიის მექანიზმის დანერგვა. ფიზიკურ პირებს უნდა შეეძლოთ განახორციელონ შემოწირულება, გადახდილი საშემოსავლო გადასახადის 2%-ის ოდენობით, შემდეგ საზოგადოებრივ ორგანიზაციებზე: სამეცნიერო და სასწავლო დაწესებულებებზე, ჯანმრთელობის დაცვის ორგანიზაციებზე, განათლების, მეცნიერების, კულტურის, სპორტის, გარემოს დაცვის დაწესებულებებზე და კვალიფიციურ კულტურულ დაწესებულებებზე. პოლიტიკური პარტიები და კომერციული ორგანიზაციები (გარდა კვალიფიციური კულტურული დაწესებულებებისა) ვერ იქნებიან ქველმოქმედების და სპონსორობის ობიექტები.

შემოწირულების განხორციელების მიზნით ფიზიკური პირების მიერ მოხდება საქველმოქმედო მიზნით სპეციალური დეკლარაციების წარდგენა განსაზღვრული წესით, სადაც უნდა მოხდეს ბენეფიციარების იდენტიფიცირება (სახელი, საიდენტიფიკაციო ნომერი, საბანკო ანგარიშის ნომერი და სხვა) ელექტრონულად წელიწადში ერთხელ (თავად ფიზიკური პირების ან საგადასახადო აგენტების მიერ), რის საფუძველზეც საგადასახადო ორგანო უზრუნველყოფს ბენეფიციარებისათვის თანხების გადარიცხვას.

პროცენტული (ინდივიდუალური) ფილანთროპია ვიზუალიზაცია

დონორის დავალებით საშემოსავლო გადასახადის განსაზღვრული პროცენტული რაოდენობა მიმართება დონორის შეჩულ ბენეფიციარის ანგარიშზე

ქვეყნები იყენებენ საშემოსავლო გადასახადის თავისუფლად განკარგვის განსხვავებულ საპროცენტო განაკვეთს.
მაგ: ლიეტუვა - 2%
სლოვაკეთი - 2-3%
უნგრეთი - 1+1 %
იტალია - 5 % და ა.შ.

სახელმწიფო

საშემოსავლო გადასახადი

საშემოსავლო გადასახადის ნაწილი შემონირულობა

გაგლეხი(დონორი) ფიზიკური პირი

სოციალური და ფსიქოლოგიური უკუგება ინდივიდისთვის - სტიმულის გაჩენა გაცემისთვის

შედეგი

საგადასახადო სტიმულირების მექანიზმი ხელს უწყობს ინდივიდუალური (პროცენტული) ფილანთროფიის დანერგვასა და მისი კულტურის გავრცელებას საზოგადოებაში.

მიგლეხი ბენეფიციარები საზოგადოებრივი ორგანიზაცია ან კვალიფიციური კულტურული დაწესებულება

ორგანიზაციები შესაძლოა მოიცავდნენ შემდეგ სფეროებს: ჯანმრთელობის დაცვა, კულტურის მხარდაჭერა და განვითარება, სოციალური მომსახურების მიწოდება, კულტურული ღირებულებების დაცვა, განათლების დაცვა, ადამიანის უფლებების დაცვა, გარემოს დაცვა, კვლევების და მეცნიერების მხარდაჭერა, მოხალისეთა ორგანიზაციების მხარდაჭერა.

ორგანიზაციები მიღებული დახმარების მეშვეობით ახორციელებენ საზოგადოებრივ საქმიანობას

შედეგი

- » საზოგადოებრივი ორგანიზაციის მისიის შესრულება
- » საზოგადოებრივი საქონლის, სიკეთის შექმნა
- » გაუმჯობესებელი და გაძლიერებული საზოგადოება და საკითხები, როგორცაა ეკოლოგია, დემოკრატია, განათლება, კულტურა, შშმ პირები, სპორტი, უმცირესობების უფლებების დაცვა, ქალთა და შრომით უფლებები, და ა.შ.

კულტურული პროდუქციის მოხმარების საგადასახადო წახალისება (დღგ⁴³)

საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა

კულტურის პროდუქტის/მომსახურების მოხმარების საგადასახადო წახალისება შემოქმედებით საქონელსა და მომსახურებაზე გადასახადების შემცირებას გულისხმობს. აღნიშნული გადასახადის სამიზნეა მომხმარებლები. დღგ იმგვარი გადასახადია, რომლის გადაკისრებას მწარმოებელი სწორედ მომხმარებელზე ცდილობს. ამრიგად, დღგ-ის შემცირება კულტურის ნიმუშების შექმნის ან კულტურის მოხმარების ნებისმიერი ფორმაზე მნიშვნელოვანი საგადასახადო სტიმულია. დღგ არის ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი გადასახადი, რომელიც ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში სხვადასხვა სექტორის სტიმულირებისათვის სხვადასხვანაირად გამოიყენება. ცალკეულ ქვეყნებში დღგ-ის ნულოვანი განაკვეთი გამოიყენება ზოგიერთ კულტურულ პროდუქტსა და მომსახურებაზე - უმეტესწილად, წიგნებზე (მაგალითად, დიდი ბრიტანეთი, ფინეთი, ლატვია, ირლანდია). ევროკავშირის ქვეყნების პრაქტიკა აჩვენებს დიფერენცირებულ მიდგომას კულტურის სფეროს ზოგიერთ მომსახურებასთან, სხვა მომსახურებასთან მიმართებაში. საქართველოში საგადასახადო პოლიტიკა საკუთარი სტრუქტურით დარგს, როგორც სტიმულირების ობიექტს კი არ აღიქვამს, არამედ აქცენტს ცალკეულ ვიწრო ჯგუფებზე აკეთებს. საქართველოში ძალიან ვიწრო სპეციფიკური საქმიანობები წარმოადგენენ დღგ-ისგან გათავისუფლების ობიექტს, რაც არ არის მიმართული დარგის განვითარებისათვის.

დღგ-ისგან გათავისუფლებული კულტურული მომსახურებები ევროკავშირის ქვეყნებში (ცხრილი 15, ცხრილი 16)

ცხრილი 15. დღგ-ისგან განთავისუფლებული კულტურის სფეროები და პროფესიები ევროკავშირში⁴⁴

ქვეყანა	კულტურის სფეროს მომსახურებაები და საქონელი (საქმიანობა, კინო, თეატრი და სხვა)	შემოქმედავითი პროფესიონალები
ბელგია	მომსახურება, რომელსაც ახორციელებს სახელმწიფოს მიერ აღიარებული ორგანიზაციები, რომლებიც შემოსავალს მიმართავენ საოპერაციო ხარჯების დასაფარად.	ხელშეკრულებები მხატვრული და ლიტერატურული ნაწარმოებების ავტორებსა და შემსრულებლებს შორის
ბულგარეთი	კულტურის დაცვის და ხელშეწყობის მიზნის კანონის მიხედვით განსაზღვრული ორგანიზაციები და კულტურული დაწესებულებები	
დანია	მომსახურებები, რომლებიც დაკავშირებულია კულტურულ საქმიანობებთან, მათ შორის ბიბლიოთეკები, მუზეუმები, ზოოპარკები და სხვა. აგრეთვე საქონელი და მომსახურება, რომლებიც უშუალოდ არის დაკავშირებული დღგ-ისგან გათავისუფლებულ მომსახურებებთან.	საქმიანობა სრულიად გათავისუფლებულია

43 დღგ (დამატებული ღირებულების გადასახადი) - ეკონომიკური თვალსაზრისით, იმგვარი გადასახადია, რომლის გადაკისრებას სწორედ მომხმარებელი და მწარმოებელი სუბიექტები საბოლოო მომხმარებელზე ცდილობენ, თუმცა რეალურ ეკონომიკაში მოთხოვნა-მიწოდების პრინციპებიდან გამომდინარე საგადასახადო ტვირთი ნაწილდება, როგორც მწარმოებლებზე, ისე მომხმარებლებზე. დღგ-ის განაკვეთი საქართველოში 18%. დაბეგვრის ობიექტი კი არის პირის (საწარმო, მწარმე) მიერ შექმნილი დამატებული ღირებულება. ამ მიზნით იბეგრება პირის მიერ რეალიზებული საქონლის და მომსახურების ღირებულება, რასაც აკლდება (ჩათვლა ხორციელდება) შესყიდულ საქონელსა და მომსახურებაზე გადახდილი დღგ. საქართველოს სტატისტიკის სამსახურის მონაცემების თანახმად, 2020 წლის მონაცემებით დღგ-ით აკუმულირებული სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები შეადგენს საგადასახადო შემოსავლების 44%-ს

44 VAT rates applied in the Member States of the European Union Situation at 1st January 2020. European commission.

გერმანია	სახელმწიფო ორგანოების ან სხვა ეროვნული ორგანოს მიერ კომპეტენტურ ორგანოდ ცნობილი კულტურული ორგანიზაციების მიერ ზოგიერთი მომსახურების განევა - დაშვება კულტურულ მომსახურებებზე (მოუ, კინო, თეატრი)	
ირლანდია	სახელმწიფო ორგანოებისათვის ან/და სხვა საჯარო ინსტიტუტების და კულტურული ორგანიზაციებისათვის საქონლის მიწოდება და მომსახურების განევა	
ესპანეთი	საჯარო სამართლის ორგანიზაციებისათვის და აღიარებული საქველმოქმედო ორგანიზაციებისათვის საქონლის მიწოდება და მომსახურების განევა	
საფრანგეთი	ორიგინალური თეატრალური და საცირკო წარმოდგენები თუ კომპანია იყენებს მუსიკოსების ჯგუფის რეგულარულ მომსახურებას (გარდა პორნოგრაფიისა) პირველი 140 წარმოდგენა იბეგრება 2.1%-ით ორიგინალური თეატრალური, კინოს და საცირკო წარმოდგენები თუ კომპანია იყენებს მუსიკოსების ჯგუფის რეგულარულ მომსახურებას (გარდა პორნოგრაფიისა) იბეგრება 5%-ით	
კვიპროსი	გათავისუფლებულია /5% (მოუები, კინო, თეატრი)	
ლატვია	შემდეგი კულტურული ღონისძიებები არ იბეგრება: ა) თეატრალური და საცირკო წარმოდგენები ბ) კონცერტები გ) ღონისძიებები, რომლებიც განკუთვნილია ბავშვებისათვის, შემოქმედებითი კოლექტივების ღონისძიებები და საქველმოქმედო მიზნებისათვის განკუთვნილი ღონისძიებები დ) სახელმწიფოს მიერ აღიარებული მუზეუმების, ბიბლიოთეკების, გამოფენების, ზოოლოგიური ბაღების, ბოტანიკური ბაღების და კულტურული და კულტურულ-საგანმანათლებლო ღონისძიებები ე) საზოგადოების ხელმისაწვდომობის უზრუნველმყოფი სხვა მომსახურებები და ბიბლიოთეკის ფონდში არსებული ინფორმაციის გამოყენება	საავტორო ჰონორარები
ლიეტუვა	არაკომერციული ორგანიზაციების მიერ მიწოდებული საქონელი და მომსახურება - დაშვება კულტურულ მომსახურებებზე (მოუ, კინო, თეატრი)	
ავსტრია	თეატრი, კონცერტი, მუზეუმი, ზოოპარკი და ბოტანიკური ბაღები თუ ისინი ორგანიზებულია სახელმწიფო ორგანოების მიერ ან არაკომერციული ორგანიზაციების მიერ. (თუ არ არის გათავისუფლებული, იბეგრება 13%-ით)	ხელოვანის მიერ სფეროში განხორციელებული სამუშაოდან მიღებული შემოსავალი
საქართველო	18 წლამდე ასაკის ფიზიკური პირისთვის სახელოვნებო და სასპორტო სწავლების მომსახურების განევა; საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტროსთან შეთანხმებით მსოფლიო მემკვიდრეობის ნუსხაში შეტანილი, ეროვნული მნიშვნელობის კატეგორიის ან/და საკულტო-რელიგიური დანიშნულების კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სარესტავრაციო, სარეაბილიტაციო, საპროექტო და კვლევითი სამუშაოების შესრულება;	
პორტუგალია	გათავისუფლებულია /13% (მოუები, კინო, თეატრი)	მსახიობების, პრომოუტერებისათვის, ორკესტრის, მუსიკოსების და სხვა ხელოვანების ხელმძღვანელებისათვის, რომლებიც მოქმედებენ ინდივიდუალურად ან კომპანიის შემადგენლობაში, თეატრალური, კინემატოგრაფიული, საცეკვაო მოუს, მიუზიკლების, მიუზიკ-ჰოლების, ცირკებისა და სხვა მიზნებისათვის მიღებული მომსახურება და აგრეთვე ფილმის შექმნისათვის, ჩანაწერებისთვის, ხმის და გამოსახულების რედაქტირებისათვის მიღებული მომსახურება.

სლოვაკეთი	გათავისუფლებულია /20% (შოუები, კინო, თეატრი)	
ფინეთი	გათავისუფლებულია თუ განმახორციელებელი პირი სახელმწიფო ან არაკომერციული ორგანიზაციაა (შოუები, კინო, თეატრი)	
შვედეთი	ზოგიერთი მუზეუმი გათავისუფლებულია. წარმოდგენები, თეატრები, ცირკი, კონცერტები, ზოოპარკი და სხვა იბეგრება 6%-ით	

ცხრილი 16. დღგ-ის შედეგები კულტურული მომსახურების სფეროში⁴⁵

ქვეყნები	დღგ-ს სტანდარტული განაკვეთები	დღგ-ის განაკვეთები კულტურული მომსახურებისთვის (სპეციალური, კინო თეატრი და სხვა)	დღგ-ის განაკვეთები მწარმოების, კომპოზიციონერების და სხვა მომსახურებისთვის
ბელგია	21	განთავისუფლებულია /6	განთავისუფლებულია /6/21
ბულგარეთი	20	განთავისუფლებულია/20	20
ჩეხეთი	21	15	15
დანია	25	განთავისუფლებულია/25	განთავისუფლებულია
გერმანია	19	განთავისუფლებულია/7	7
ესტონეთი	20	20	20
ირლანდია	23	განთავისუფლებულია/13.5	23
საბერძნეთი	24	6/24	24
ესპანეთი	21	განთავისუფლებულია/10/21	10/21
საფრანგეთი	20	2.1/5.5/10/20	10
ხორვატია	25	5/13/25	13/25
იტალია	22	10	განთავისუფლებულია/22
კვიპროსი	19	განთავისუფლებულია/5	5
ლატვია	21	განთავისუფლებულია/21	განთავისუფლებულია
ლიეტუვა	21	განთავისუფლებულია/21	21
ლუქსემბურგი	17	3	3/17
უნგრეთი	27	18	5/27
მალტა	18	5/18	18
ნიდერლანდები	21	9	განთავისუფლებულია/9
ავსტრია	20	განთავისუფლებულია/13	13/20
საქართველო	18	18	18
პოლონეთი	23	8	განთავისუფლებულია/8
პორტუგალია	23	განთავისუფლებულია/13/23	განთავისუფლებულია/23
რუმინეთი	19	5	19
სლოვენია	22	9.5	9.5
სლოვაკეთი	20	განთავისუფლებულია/20	20
ფინეთი	24	განთავისუფლებულია/10	10
შვედეთი	25	განთავისუფლებულია/6/25	განთავისუფლებულია/6
გაერთიანებული სამეფო	20	20	20

45 VAT rates applied in the Member States of the European Union Situation at 1st January 2020. European commission.

ევროკავშირის ქვეყნების ანალიზი აჩვენებს, რომ თეატრები, წარმოდგენები, კონცერტები, მუზეუმები და სხვა კულტურული დაწესებულებები გარკვეულ შემთხვევებში თავისუფლდება დღგ-ისგან, ან იბეგრება შემცირებული საგადასახადო განაკვეთით. ცალკეული პირობები შეღავათით მოსარგებლე ორგანიზაციების განსაზღვრის კრიტერიუმებშია, დღგ-ისგან განთავისუფლების შემთხვევებისთვის გვხვდება მოდელები, სადაც შეღავათით მოსარგებლე პირი სახელმწიფო ორგანიზაციები (ბელგია, გერმანია, ირლანდია, ესპანეთი, ავსტრია, ფინეთი, შვედეთი) და ავტორიზებული პირები (ბულგარეთი, გერმანია, ესპანეთი, შვედეთი) არიან; აგრეთვე გვხვდება მოდელები, სადაც შეღავათით მოსარგებლე პირების წრე ფართოვდება არაკომერციული ორგანიზაციებით (ლიეტუვა, ავსტრია, ფინეთი); გვხვდება ისეთი მოდელებიც, სადაც ზოგადად საქმიანობა⁴⁶ მთლიანად არის გათავისუფლებული დღგ-ისგან (დანია, საფრანგეთი, კვიპროსი, ლატვია, პორტუგალია, სლოვაკეთი). შემცირებული დღგ-ის გადასახადები ძირითადად საქმიანობის სფეროსთან (კინოჩვენება, თეატრალური წარმოდგენები, მუსიკალური ნაწარმოებები და სხვა) არის დაკავშირებული (ჩეხეთი, საბერძნეთი, ხორვატია, იტალია, ლუქსემბურგი, უნგრეთი, მალტა, ნიდერლანდები, პოლონეთი, სლოვენია).

გარდა გათავისუფლებისა, გვხვდება დღგ-ის ნულოვანი განაკვეთები⁴⁷; მაგალითად, დანიაში - პერიოდული გამოცემები (სულ მცირე თვეში ერთხელ), ირლანდიაში და გაერთიანებულ სამეფოში - წიგნების მიწოდება, ხოლო ფინეთში - არაკომერციული ორგანიზაციებისათვის ბეჭდვითი მომსახურების განევა იბეგრება 0%-იანი განაკვეთით.

აღსანიშნავია, რომ საგადასახადო მექანიზმი რეცესიის დროს დარგისთვის ავტომატური სტაბილიზატორის როლს ასრულებს და კრიზისებში დარგის დაცვის კარგი ინსტრუმენტია, რადგან სამეურნეო სუბიექტებს დანახარჯების შემცირებისა და ფასების უფრო მოქნილი ცვლილების საშუალებას აძლევს.

შვედეთის მაგალითი ნათლად აჩვენებს, რომ დღგ-ის შემცირებას დარგისთვის მნიშვნელოვანი მასტიმულირებელი ეფექტი შეიძლება ჰქონდეს. 1990-იანი წლების განმავლობაში შვედეთში დღგ წიგნებზე შეადგენდა 25%-ს, რაც ზრდიდა მის ფასს და ამცირებდა მოხმარებას. ადგილობრივი გამომცემლები ამტკიცებდნენ, რომ მაღალი დღგ იწვევდა გაყიდვების და შემოსავლის შემცირებას; შესაბამისად, ემხრობოდნენ გადასახადების შემცირებას. შემოსავლების შემცირებით განსაკუთრებით ზარალდებოდნენ წიგნის მცირე მაღაზიები, რამაც მთავრობას სუბსიდიების განხორციელებისკენ უბიძგა. 2002 წელს მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება წიგნებზე დღგ-ის 6%-მდე დაწევაზე. წიგნებზე დღგ-ის დაწევა მიზნად ისახავდა ფასების შემცირებას და გაყიდვების გაზრდას, მკითხველებში წიგნების ხარისხისა და მრავალფეროვანი ინფორმაციის პოპულარიზაციას. დღგ-ის შემცირებამ მაშინვე პოვა ასახვა წიგნის დაბალ ფასებში. დღგ-ის შემცირების მომდევნო წელს გაყიდვები გაიზარდა 16%-ით. გამომცემლობის შემოსავლების ზრდის კვალდაკვალ შემცირდა სახელმწიფო სუბსიდირების მაჩვენებელი, დარგში გაჩნდა სხვა ორგანიზაციები, რომლებიც გამოთქვამდნენ საგამომცემლო საქმიანობაში ჩართვის⁴⁸ ინტერესს.

გადასახადისგან განთავისუფლების მოდელები ზოგ შემთხვევაში შერეული ხასიათის არის და ქვეყნის განვითარების, გამომწვევების და კულტურის განვითარების სტრატეგიით არის ნაკარნახევი.

46 იგულისხმება ორგანიზაციის სამართლებრივი ფორმის მიუხედავად იქნება ეს კომერციული თუ არაკომერციული ორგანიზაცია, ავტორიზებული, სახელმწიფო თუ არასამთავრობო.

47 აქ დღგ-სგან გათავისუფლებული ოპერაცია ნიშნავს, როცა პირის მიერ წარმოებული საქონლის და მომსახურების მიწოდება არ იბეგრება დღგ-ისგან, თუმცა პირს ჩათვლის უფლება არ აქვს. დღგ-ის ნულოვანი განაკვეთი ნიშნავს დღგ-ისგან ჩათვლის უფლების გათავისუფლებულ ოპერაციებს.

48 DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT B: STRUCTURAL AND COHESION POLICIES CULTURE AND EDUCATION. ENCOURAGING PRIVATE INVESTMENT IN THE CULTURAL SECTOR (STUDY) Brussels, © European Parliament, 2011.

საქართველოში მოქმედი საკანონმდებლო რეგულაციები

დღგ-ისგან გათავისუფლება

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 170-ე მუხლი განსაზღვრავს შეღავათებს სამედიცინო, განათლების, კულტურის, სპორტისა და სოციალურ სფეროებში. აღნიშნული მუხლის თანახმად, კულტურის და სპორტის სფეროში დღგ-ისგან ჩათვლის უფლების გარეშე⁴⁹ გათავისუფლებულია:

- საგანმანათლებლო დაწესებულების მიერ განათლების მომსახურების განწვევა, აგრეთვე მასთან უშუალოდ დაკავშირებული ან/და დამხმარე მომსახურების განწვევა/საქონლის მიწოდება; კერძო მასწავლებლის მიერ სასკოლო და საუნივერსიტეტო განათლების მომსახურებების განწვევა, რომლებიც საგანმანათლებლო დაწესებულების მეშვეობით ხორციელდება; 18 წლამდე ასაკის ფიზიკური პირისთვის სახელოვნებო და სასპორტო სწავლების მომსახურების განწვევა, აგრეთვე ორგანიზაციის მიერ სასპორტო ან/და ფიზიკურ აღზრდასთან/განათლებასთან უშუალოდ დაკავშირებული მომსახურების განწვევა იმ პირისთვის, რომელიც აღნიშნულ საქმიანობას ახორციელებს;
- ორგანიზაციის მიერ მისი საქმიანობის მიზნიდან გამომდინარე, საკუთარი წევრებისთვის დადგენილი სანევროების სანაცვლოდ მომსახურების განწვევა და მასთან უშუალოდ დაკავშირებული საქონლის მიწოდება;
- საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტროსთან შეთანხმებით მსოფლიო მემკვიდრეობის ნუსხაში შეტანილი, ეროვნული მნიშვნელობის კატეგორიის ან/და საკულტო-რელიგიური დანიშნულების კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სარესტავრაციო, სარეაბილიტაციო, საპროექტო და კვლევითი სამუშაოების შესრულება;
- იმ ორგანიზაციის მიერ მომსახურების განწვევა/საქონლის მიწოდება, რომლის საქმიანობა გათავისუფლებულია ამ ნაწილის „ა“, „ე“ და „ზ“-„ლ“ ქვეპუნქტებიდან⁵⁰ რომელიმე ქვეპუნქტის საფუძველზე, მხოლოდ საკუთარი საქმიანობის მიზნით სახსრების მოზიდვისთვის ორგანიზებული ღონისძიებების ფარგლებში;

მაშასადამე, საქართველოს საგადასახადო კოდექსით ჩათვლის უფლების გარეშე დღგ-ისგან გათავისუფლებულია კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სარესტავრაციო, სარეაბილიტაციო, საპროექტო და კვლევითი სამუშაოების შესრულება და 18 წლამდე ასაკის ფიზიკური პირისთვის სახელოვნებო სწავლების მომსახურების განწვევა. აღსანიშნავია, რომ კულტურის სფერო მოწყვლადი სფეროა და როგორც დამოუკიდებელი დარგი, ჩამოყალიბების პროცესშია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მხოლოდ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სარესტავრაციო, სარეაბილიტაციო, საპროექტო და კვლევითი სამუშაოების შესრულება და სახელოვნებო სწავლების მომსახურების განწვევა, თანაც ასაკობრივი ცენზით შეზღუდული ბენეფიციარებისათვის, არ ქმნის დარგის განვითარებისათვის აუცილებელ, სათანადო გარემოს.

49 დღგ-ისგან ჩათვლის უფლების გარეშე გათავისუფლებული ოპერაციები ნიშნავს ოპერაციებს, რომლის განსახორციელებლად (საქონლის მიწოდება/მომსახურების განწვევა) შესყიდულ საქონელსა და მომსახურებაზე არ ხორციელდება დღგ-ის ჩათვლა, თუმცა თავად განხორციელებული ოპერაცია არ იბეგრება დღგ-ით. მაგალითად, კინო ფირის შესყიდვაზე გადახდილ დღგ-ს სანარმო ვერ ჩაითვლის, მაგრამ გადაღებულ ფილმის გაყიდვა არ დაიბეგრება დღგ-ით.

50 საგანმანათლებლო, სახელოვნებო და სასპორტო დაწესებულებები, წევრობაზე დაფუძნებული ორგანიზაციები და სხვა.

გრანტის ფარგლებში შესყიდული საქონლის და მოხსახურების დღგ-ისგან გათავისუფლება

გრანტების შესახებ კანონის მიხედვით არსებობს გრანტის ცნებაც, რომლის მიხედვითაც „გრანტი არის გრანტის გამცემის (დონორის) მიერ გრანტის მიმღებისათვის უსასყიდლოდ გადაცემული მიზნობრივი სახსრები ფულადი ან ნატურალური ფორმით, რომლებიც გამოიყენება კონკრეტული ჰუმანური, საგანმანათლებლო, სამეცნიერო-კვლევითი, ჯანმრთელობის დაცვის, კულტურული, სპორტული, ეკოლოგიური, სასოფლო-სამეურნეო განვითარებისა და სოციალური პროექტების, აგრეთვე სახელმწიფოებრივი ან საზოგადოებრივი მნიშვნელობის პროგრამების განხორციელებისათვის“ (მუხლი 2 ნაწილი 1).

ამრიგად, გრანტი წარმოადგენს შემოწირულების ნაირსახეობას, რომელიც განსაზღვრულია მიზნით და ამავდროულად, გრანტის გამცემი და მიმღები პირების ცნებებით. თუმცა, საგადასახადო კოდექსი გრანტის შემთხვევაში იძლევა შექცენილ საქონელზე დღგ-ის დაბრუნების შესაძლებლობას:

„გრანტის მიმღებ პირს, რომელმაც გრანტის ხელშეკრულების ფარგლებში შეიძინა საქონელი ან/და მომსახურება, უფლება აქვს ჩაითვალოს ან დაიბრუნოს ამ საქონლისთვის/მომსახურებისთვის გადახდილი დღგ, საგადასახადო ორგანოში საგადასახადო ანგარიშ-ფაქტურის ან უკუდაბეგვრისას ბიუჯეტში დღგ-ის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტის წარდგენის საფუძველზე“ (მუხლი 181, ნაწილი 2)⁵¹.

როგორც აღინიშნა, თავისი შინაარსით გრანტი წარმოადგენს შემოწირულების კერძო შემთხვევას, რომელიც განსაზღვრულია მიზნით, დონორის და ბენეფიციარის სამართლებრივი სტატუსით. ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა ის არის, რომ თუ ორგანიზაცია ახდენს თანხების შემოწირულებებით აკუმულირებას, მას არ შეუძლია შეღავათიანი საგადასახადო (დღგ-ის დაბრუნების შესაძლებლობა) პირობებით განახორციელოს პროექტი, ვინაიდან შემოწირულება არ ჩაითვლება გრანტად (დონორები არ აკმაყოფილებდნენ გრანტის გამცემის კრიტერიუმებს). ამავდროს, თუ ორგანიზაცია გასცემს სხვა ორგანიზაციაზე აღნიშნულ თანხას გრანტად, მაშინ ბენეფიციარი ორგანიზაცია შეღავათიანი საგადასახადო პირობებით სარგებლობას შეძლებს. ამგვარი რეგულაცია სტიმულს აძლევს ორგანიზაციებს ეძებონ იმგვარი დონორები, რომლებიც გრანტების შესახებ კანონის მიხედვით წარმოადგენენ გრანტის გამცემებს, ხოლო იმავდროულად ეფექტურობას უკარგავს კომერციული საწარმოებისგან მოზიდული სახსრებით საზოგადოებრივი პროექტების განხორციელებას. არსებულ მდგომარეობაში ორსაფეხურიანი სისტემა - როცა ერთ ორგანიზაციას სურს პროექტის განხორციელება, მან მეორეზე ხელოვნურად უნდა გასცეს გრანტი, რათა ისარგებლოს შეღავათიანი საგადასახადო პირობებით. ამგვარი მექანიზმი მნიშვნელოვანი შემაფერხებელი ფაქტორია სფეროში არაკომერციული პროექტების განხორციელებისათვის.

საგადასახადო სტიმულირების უპოტაჟაზიანი მექანიზმი

საერთაშორისო გამოცდილებისა და საქართველოში არსებული საგადასახადო სისტემის გათვალისწინებით, შესაძლებელია შემდეგი საკანონმდებლო ცვლილების განხორციელება:

1. საგადასახადო კოდექსის 170-ე მუხლის პირველ ნაწილს, დღგ-ის ჩათვლის უფლების გარეშე გათავისუფლებულ ოპერაციებს, უნდა დაემატოს კულტურული ხასიათის საქმიანობები⁵², რომლის

51 მაგალითად, ა(ა)იპ-მა თუ მიიღო გრანტი სამხატვრო სალონის მოსაწყობად და აღნიშნული გრანტით შეისყიდა 11800 ლარის ღირებულების სარემონტო მასალები, შეუძლია დაიბრუნოს ბიუჯეტიდან დღგ - 1800 ლარი (11800-11800/1.18)

52 მაგალითად, კულტურული ღონისძიებები: ორიგინალური თეატრალური, კინოს, საცირკო და მუსიკალური წარმოდგენები; სახელმწიფოს მიერ აღიარებული მუზეუმების, ბიბლიოთეკების, გამოფენების, ზოოლოგიური ბაღების, ბოტანიკური ბაღების და კულტურული და კულტურულ-საგანმანათლებლო ღონისძიებები; მხატვრული და ლიტერატურული ნაწარმოებების ხელშეკრულებები ავტორებსა და შემსრულებლებს შორის

დარგობრივი პოლიტიკის შემუშავებაზე საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო იქნება პასუხისმგებელი.

2. საგადასახადო კოდექსის 172-ე მუხლის მე-4 ნაწილს, დღგ-ის ჩათვლის უფლებით გათავისუფლებულ ოპერაციებს, უნდა დაემატოს კულტურული ხასიათის საქმიანობები⁵³, რომლის დარგობრივი პოლიტიკის შემუშავებაზეც საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო იქნება პასუხისმგებელი. აქ გათვალისწინებული უნდა იყოს იმგვარი საქმიანობები, რომლებიც მნიშვნელოვან შესყიდვებს (მაგალითად, თეატრის რემონტი, რეკვიზიტისა და ინვენტარის შესყიდვა) ახორციელებენ.
3. საგადასახადო კოდექსის 181-ე მუხლს უნდა დაემატოს: არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირს, რომელმაც საგადასახადო კოდექსის მე-10 მუხლის პირველი ნაწილის ფარგლებში ჩატარებული ღონისძიების ან განხორციელებული პროექტის ფარგლებში შეიძინა საქონელი ან/და მომსახურება, უფლება აქვს ჩაითვალოს ან დაიბრუნოს ამ საქონლისთვის/ მომსახურებისთვის გადახდილი დღგ, საგადასახადო ორგანოში საგადასახადო ანგარიშ-ფაქტურის ან უკუდაბეგვრისას ბიუჯეტში დღგ-ის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტის წარდგენის საფუძველზე. აღნიშნულ შემთხვევასთან დაკავშირებით გავრცელდეს 181-ე მუხლის მე-3 და მე-4 ნაწილის მოთხოვნები. მუხლის მიზანია დღგ-ისგან გაათავისუფლოს არა მხოლოდ გრანტის ფარგლებში განხორციელებული შესყიდვები, არამედ ზოგადად საქველმოქმედო საქმიანობის ფარგლებში განხორციელებული პროექტები, გრანტის გაცემის ვალდებულების გამორიცხვით.

ეკონომიკური და ფინანსური დასაბუთება

საქართველოს სტატისტიკის სამსახურის მონაცემების მიხედვით გამოყოფილია ხელოვნება, გართობა და დასვენების წილი მშპ-ში, რაც 2019–2020 წლებში დაახლოებით 3–3.5% შეადგენდა. თუ გავითვალისწინებთ საქმიანობის სახეებს, რომლებიც იბეგრება დღგ-ით, შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნული საქმიანობის სახეებიდან მიღებული დღგ-ის წილი შემოსავლებში შეადგენდა დაახლოებით 1-1.5%. 2019 და 2020 წლებში დღგ-დან მიღებული შემოსავლები შეადგენდა, შესაბამისად 5,239 და 4,837 მლნ. ლარს, რომლის 1% შეადგენს დაახლოებით 50 მლნ. ლარს. აღსანიშნავია, რომ ხელოვნება, გართობა და დასვენების საქმიანობის სფერო უფრო ფართო სფეროა, რადგან დასვენებისა და გართობის ინდუსტრიებსაც მოიცავს. აღსანიშნავია, რომ ზემოაღნიშნულ სფეროში მოღვაწე სუბიექტები ძირითადად მსხვილ საწარმოებს წარმოადგენენ (ბრუნვის დაახლოებით 99% მსხვილ საწარმოებზე მოდის)⁵⁴. ამასთან, უშუალოდ სახელოვნებო სფეროში მოღვაწე საწარმოების უმრავლესობა შესაძლოა დღგ-ის გადამხდელადაც არ იყოს რეგისტრირებული. აღნიშნულიდან გამომდინარე, დღგ-ის ნაწილში შეღავათების დაწესება საგადასახადო შემოსავლების შემცირებაზე მნიშვნელოვნად არ იმოქმედებს და ხელს შეუწყობს სფეროს განვითარებას, აღნიშნულ სფეროში დასაქმების ზრდას, დასაქმებულთა შემოსავლების ზრდას და აღნიშნული არხით საგადასახადო შემოსავლების ზრდასაც.

რაც შეეხება დღგ-ის დაბრუნების შესაძლებლობას, უნდა აღინიშნოს, რომ არაკომერციული ორგანიზაციები თავს არიდებენ არასაგრანტო შემოსავლებიდან საზოგადოებრივი ღონისძიებების დაფინანსებას, რის გამოც ბიუჯეტში მსგავსი ოპერაციებიდან ისედაც მწირი შემოსავლები აკუმულირდება დღგ-ის სახით. შეღავათი ხელს შეუწყობს აღნიშნული სფეროს განვითარებას, შექმნის დამატებით მოთხოვნას და ნაახალისებს როგორც კერძო სექტორს, ისე საზოგადოებრივად სასარგებლო აქტივობების და პროექტების განხორციელებას⁵⁵.

53 მაგალითად ფილმის შექმნისათვის, ჩანაწერების, ხმის და გამოსახულების რედაქტირებისათვის მიღებული მომსახურება

54 <https://www.geostat.ge/media/35014/Krebuli-2020.pdf>, გვერდი 27

55 შვედეთის მაგალითი ამის ნათელი დადასტურებაა

კულტურული პროდუქტების მოხმარების საგადასახადო წახალისების (დღგ) მოდელის ვიზუალიზაცია

წახალისების გარეშე

მომხმარებელს გააჩნია კულტურის პროდუქტებზე/ მომსახურებაზე დასახარჯი 100 ლ.

კულტურის პროდუქტი ან მომსახურების ღირებულებაა 100ლ+დღგ 18 ლ

მომხმარებლისათვის პროდუქტის/ მომსახურების ღირებულებულება ასევე მოიცავს დღგ-ს რაც აძვირებს პროდუქტის ღირებულებას 18 %-ით

წახალისების შემთხვევაში

მომხმარებელს გააჩნია კულტურის პროდუქტებზე/ მომსახურებაზე დასახარჯი 100 ლ.

კულტურის პროდუქტი ან სერვისი ღირებულებაა 100ლ +დღგ 0 ლარი

შედეგი

- » მომხმარებელი თავისუფლდება საგადასახადო ტვირთისგან და კულტურის პროდუქტები და/ან სერვისი მისთვის უფრო ხელმისაწვდომი ხდება
- » მომხმარებელს უჩნდება უფრო მეტი სტიმული და შესაძლებლობა გაიღოს ხარჯი კულტურის პროდუქტებზე/ მომსახურებებზე
- » უფრო რენტაბელური ხდება სხვადასხვა კულტურის დარგები

საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა

სპონსორობა არის მხარდაჭერა, როდესაც სპონსორი სანაცვლოდ, პირდაპირ თუ არაპირდაპირ, იღებს რაიმე სარგებელს. ორმხრივად სასარგებლო გარიგება სპონსორობას აქცევს სტრატეგიულ და მნიშვნელოვან ინსტრუმენტად კულტურაში ინვესტიციების გაზრდისთვის. კულტურული დაწესებულებების, ორგანიზაციების ან ღონისძიებების სპონსორობა შეიძლება განიხილებოდეს ისევე, როგორც რეკლამირების ხარჯები (ე.ი. ის სრულად გამოიქვითება). მნიშვნელოვანია, რომ სპონსორობა პირდაპირ კავშირში იყოს ბიზნეს საქმიანობასთან, რომელიც ბიზნესისათვის წარმოადგენს დასაბეგრი შემოსავლის წყაროს. იმ შემთხვევაში, როდესაც კომპანია სპონსორობაზე ხარჯავს ფულს, რომელიც მნიშვნელოვნად ნაკლებია მხარდაჭერის სიდიდეზე, სპონსორობის აღიარება არ უნდა ხდებოდეს, რადგან არ ხდება გადახდილი თანხის ეკვივალენტური სარგებლის მიღება. ბიზნეს სექტორისათვის ისეთი ოპერაციები, რომლებიც არაეკვივალენტურ სარგებელს გულისხმობს, ეკონომიკურად საინტერესო არ არის. ამრიგად, შესაძლოა სპონსორობის ინსტრუმენტის სრულფასოვნად გამოყენება ვერ მოხდეს, თუ მსგავსი არაეკვივალენტური გარიგებების წახალისების მექანიზმი არ იარსებებს. ამ პრობლემის დასაძლევად ზოგიერთმა ქვეყანამ სპონსორობისთვის სპეციალური საგადასახადო წახალისების მექანიზმი შემოიღო. სპონსორობის უპირატესობა რეკლამის კლასიკურ გაგებასთან შედარებით რამდენიმეა: არაკომერციულ სიტუაციებში სამიზნე ჯგუფებზე გასვლა, კეთილშობილურ მისიასთან/ მიზნებთან ასოცირება, მასმედიის გამოყენება, საზოგადოებასთან ურთიერთობის პოლიტიკის მხარდაჭერა, ღონისძიებების მარკეტინგი და კორპორაციული იმიჯი და კომპანიის სოციალური პოზიციის შესახებ ცნობიერების ამაღლება.

სპონსორობის საკითხი, ზემოთ განხილულ კონტექსტში, მჭიდროდ არის გადაჭაჭვული ქველმოქმედების საკითხთან. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩვენს მიერ შესწავლილი ქვეყნების უმეტესობაში არ არის გამიჯნული სპონსორობის და ქველმოქმედების საკითხები. უფრო მეტიც - ხშირ შემთხვევაში ეს ცნებები ერთმანეთთან გაიგივებულია. მაგალითად, ავსტრიაში ფინანსთა მინისტრის 1987 წლის დადგენილების თანახმად, სპონსორობა კულტურული ღონისძიებების დაფინანსების თვალსაზრისით ითვლება გამოქვითვად ხარჯად, მაგრამ ხარჯი არ უნდა აღემატებოდეს მთლიანი შემოსავლის 0.5%. საბერძნეთში კულტურული სპონსორობის ოფისი არის საბერძნეთის სახელმწიფოს მიერ დაარსებული ინსტიტუტი, რომელიც მიზნად ისახავს კულტურის დაფინანსებას კერძო სექტორისგან მიღებული რესურსებით. კულტურული სპონსორობის მიმღები შეიძლება იყოს როგორც საზოგადოებრივი, ასევე ამ სფეროში მოქმედი არაკომერციული ორგანიზაციები. ხარჯი, რომელიც გაიწევა კულტურის სპონსორობისთვის, სრულად გამოიქვითება გადამხდელის დასაბეგრი შემოსავლიდან. ამასთან, მთლიანი გამოქვითვა არ უნდა აჭარბებდეს კომპანიის ინდივიდუალური წმინდა მოგების 10%-ს. აღსანიშნავია, რომ მოცემული ცნებების გაუმიჯნაობა ქმნის შინაარსობრივ გაუგებრობებს და იწვევს გარკვეული აქტივობებისაგან აბსტრაგირების ტენდენციებს (არ იღება სასპონსორო გარიგებები, თუ ბიზნესი ეკვივალენტურ სარგებელს არ იღებს) ან ზრდის ჩრდილოვანი გარიგებების დადების რისკებს (იღება სასპონსორო გარიგებები, რომლებიც შინაარსობრივად ქველმოქმედებაა). **ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ სპონსორული აქტივობები, რომელსაც უპირატესად ქველმოქმედების შინაარსი აქვს, იყოს გამიჯნული წმინდა კომერციული აქტივობებისაგან.**

სპონსორობის და ქველმოქმედების გამიჯვნის და ამ მიმართულებით მასტიმულირებელი საგადასახადო კანონმდებლობის არსებობის კარგი მაგალითებია გაერთიანებული სამეფო და რუმინეთი.

გაერთიანებული სამეფო - სპონსორობის ხარჯები ითვლება ჩვეულებრივ ხარჯებად, თუ ბენეფიციარი საჯარო მხარდაჭერას უცხადებს დონორი საწარმოს საქონელს და მომსახურებას, აძლევს დონორს

უფლებას გამოიყენოს საკუთარი ლოგოტიპი თავის მასალებში; ასევე, აძლევს დონორს უფლებას გაყიდოს მის მიერ წარმოებული საქონელი და მომსახურება ბენეფიციარის ღონისძიებაზე ან შენობაში, ან ჰქონდეს ბმული დონორი საწარმოს საიტზე და სხვა. ამგვარი ოპერაციები ბენეფიციარი ორგანიზაციისათვის დღგ-ით დასაბეგრ ოპერაციებს წარმოადგენს. თუმცა, მომსახურებები, რომლებსაც ბენეფიციარი ორგანიზაცია სთავაზობს დონორს, მაგრამ არსებით სარგებელს არ ქმნის დონორისათვის, თავისუფლდება დღგ-ისგან. ამ ტიპის მომსახურებად მოიაზრება მცირე ღირებულების დროშების და სტიკერების დამზადება, დონორის დასახელება სპონსორთა სიაში, პროგრამაში ან შეტყობინებებში, შენობის სახელის დარქმევა მრეწებლის პატივსაცემად, დონორის სახელი თეატრში სკამების უკანა მხარეს და სხვა. ხარჯების ეს უკანასკნელი ტიპი გაერთიანებულ სამეფოში საქველმოქმედო ხარჯებთანაა გათანაბრებული და ქმნის ამგვარი სახის ურთიერთობების ფორმალურ და ინსტიტუციურ საფუძვლებს.

რუმინეთი - არსებობს სპონსორობის შესახებ კანონი, რომლის მიხედვითაც გამიჯნულია სპონსორობის და პატრონაჟის⁵⁶ ცნებები. კანონის მიხედვით, სპონსორობის ბენეფიციარებია: ნებისმიერი არაკომერციული ორგანიზაცია, რომელიც ახორციელებს ან უნდა განახორციელოს საქმიანობა კულტურის, ხელოვნების, განათლების, ფუნდამენტურ ან გამოყენებით სამეცნიერო კვლევებში, ჰუმანიტარულ, რელიგიურ, საქველმოქმედო, სპორტულ, უფლებადაცვით, სამედიცინო, სანიტარულ, სოციალური მომსახურების, დახმარების, გარემოს დაცვის, კულტურული მემკვიდრეობის რესტავრაციის და დაცვის სფეროში. აგრეთვე, ზემოთ აღნიშნულ სფეროში მოქმედი სახელმწიფო ორგანიზაციები, ფიზიკური პირები (რომელიც სახელმწიფო ან არაკომერციული ორგანიზაციის მიერ აღიარებულია ზემოთ ჩამოთვლილ სფეროებში მოქმედ პირად), ზემოთ ჩამოთვლილ სფეროებთან დაკავშირებული ტელე-რადიო პროგრამები, წიგნები და პუბლიკაციები.

ამასთან, სპონსორს ან ბენეფიციარს უფლება აქვს გაახმაუროს სპონსორობის შესახებ ინფორმაცია, თუმცა ამის შედეგად პირდაპირ ან არაპირდაპირ საფრთხე არ უნდა შეექმნას სასპონსორო საქმიანობას, მორალურ და საზოგადოებრივ წესრიგს. ტელე-რადიო პროგრამები, წიგნები და პუბლიკაციები შეიძლება მოხსენიებულ იქნას, როგორც დასპონსორებული. განცხადებები იმგვარად უნდა იყოს ფორმულირებული, რომ ნათლად გამოიკვეთოს სპონსორობა. სპონსორმა, დონორმა ან ბენეფიციარმა არ უნდა მიიღოს მონაწილეობა წინარე, პარალელურ ან მომდევნო სარეკლამო კამპანიაში სასპონსორო, საქველმოქმედო, საკუთარი ან სხვა პირების სასარგებლოდ.

რუმინეთის და გაერთიანებული სამეფოს მოდელი აჩვენებს, რომ შესაძლებელია სპონსორობის, სარეკლამო საქმიანობის და საქველმოქმედო საქმიანობების გამიჯვნა და იმ ინსტიტუციური ჩარჩოს შექმნა, რომელიც ხელს შეუწყობს სასპონსორო პარტნიორობების ჩამოყალიბებას და განვითარებას.

საქართველოში მოქმედი საკანონმდებლო რეგულაციები

ცალკე აღნიშვნის ღირსია სპონსორობის თემა, რომელიც ფორმალურად კომერციული შინაარსის მატარებელია, თუმცა საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს ადეკვატური უკუგების მიცემა სპონსორისთვის არ შეუძლიათ. ამის გამო სპონსორობა, პრაქტიკულად, ქველმოქმედების ტოლფასია, ხოლო დონორის მიერ რეკლამის გავრცელებით მიღებული სარგებელი უმნიშვნელოა. საქართველოს სინამდვილეში, როგორც წესი, სპონსორის ინტერესი ამგვარ ოპერაციებში ფილანთროპიული მოსაზრებებით არის განპირობებული და რეკლამის გავრცელებით მიიღწევა მხოლოდ ის, რომ მისი ქველმოქმედება არ დარჩეს შეუმჩნეველი საზოგადოებისათვის.

სასპონსორო შემოსავლები კულტურული დაწესებულებებისათვის და საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისათვის დღგ-ით შეიძლება დაიბეგროს, რის გამოც ამგვარი გზით მოპოვებული,

56 პატრონაჟის ქვეშ მოიზრება ქველმოქმედება და ფილანთროპია

ისედაც ლიმიტირებული დაფინანსებაც არასრულფასოვანია ბენეფიციარებისათვის და საგადასახადო ტვირთთან არის დაკავშირებული, რაც, არსებული რეალობის გათვალისწინებით, ამცირებს სტიმულებს სპონსორისთვისაც და ბენეფიციარისთვისაც.

საქართველოში სპონსორობა არ მიეკუთვნება საქველმოქმედო საქმიანობას. რეკლამის შესახებ კანონის მიხედვით, სპონსორობა არის ფიზიკური და იურიდიული პირების მიერ სხვა ფიზიკური და იურიდიული პირების საქმიანობაში წვლილის შეტანა (ფულადი სახსრების, ქონების, ინტელექტუალური მოღვაწეობის შედეგების, მომსახურების განწვეისა და განწეული მომსახურების, სამუშაოს შესრულების სახით), სპონსორის მიერ წარმოებული საქონლის რეკლამის გავრცელების პირობით. სპონსორული შენატანი განიხილება რეკლამის ღირებულებად, ხოლო სპონსორი და დასპონსორებული – შესაბამისად, რეკლამის დამკვეთად და რეკლამის გამავრცელებლად. სპონსორს უფლება არა აქვს, ჩაერიოს რეკლამის მწარმოებლისა და რეკლამის გამავრცელებლის საქმიანობაში.

საყურადღებოა ისიც, რომ სპონსორობა გამორიცხავს საქველმოქმედო საქმიანობას, მიუხედავად იმისა, რამდენად თანაბარზომადია სპონსორული შენატანი და მიღებული „მომსახურება“. მით უფრო, რომ სპონსორობის განმარტება განსაზღვრავს, რომ სპონსორს უფლება არ აქვს ჩაერიოს რეკლამის მწარმოებლისა და რეკლამის გამავრცელებლის საქმიანობაში და სპონსორული შენატანი განიხილება რეკლამის ღირებულებად, მიუხედავად მისი რეალური ღირებულებისა. ამასთან, საგადასახადო კოდექსის მიხედვით, ფორმა-შინაარსის მიხედვით შეიძლება ოპერაციის კვალიფიკაციის ცვლილება. ეს კი საგადასახადო რისკს წარმოადგენს როგორც სპონსორებისათვის, ისე ბენეფიციარებისათვის, რადგან მხარეებმა დაზუსტებით არ იციან, როგორი ინტერპრეტაცია მისცენ ასეთი ტიპის შემოწირულებას და როგორ დაბეგრონ. გარკვეული ტიპის დახმარება, რომელიც შინაარსობრივად შემოწირულებაა, შეიძლება დაკვალიფიცირდეს სპონსორობად, თუ ბენეფიციარი გარკვეულ სარეკლამო აქტივობას განხორციელებს. მსგავსი ტიპის ოპერაციები ბენეფიციარისათვის შეიძლება იქცეს დღგ-ით დასაბეგრ ოპერაციებად, თუმცა ამგვარი ხარჯი ეკონომიკურ საქმიანობასთან დაკავშირებულ ხარჯად შეიძლება ჩაეთვალოს დონორ სანარმოს (შესაბამისად, მოგების გადასახადით დასაბეგრი ოპერაციას ადგილი არ ექნება). ამგვარი მექანიზმი იწვევს გაუგებრობებს დონორს და ბენეფიციარს შორის, ვინაიდან შესაძლოა, გარკვეულ შემთხვევებში საგადასახადო ორგანომ განსხვავებული ინტერპრეტაცია მისცეს საგადასახადო მიზნებისათვის ოპერაციას და იგი, სპონსორობის ნაცვლად, შინაარსობრივად შემოწირულებად დააკვალიფიციროს (ამ შემთხვევაში შემოწირულება შეიძლება იქცეს მოგების გადასახადით დასაბეგრ ხარჯად). ამგვარი რისკები აფრთხობს სპონსორს/დონორს დახმარების განხორციელების თვალსაზრისით. ამიტომაც საჭიროა ამგვარი საკითხების გამიჯვნა საგადასახადო კანონმდებლობაში, ეკონომიკური ურთიერთობების დროს წამოჭრილი ოპერაციების აღიარებით და განსხვავებით სხვა ტიპის ოპერაციებისგან.

საგადასახადო სტიმულირების შეერთაშორებული მექანიზმი

საერთაშორისო გამოცდილებისა და საქართველოში არსებული საგადასახადო სისტემის გათვალისწინებით შესაძლებელია შემდეგი საკანონმდებლო ცვლილების განხორციელება:

სპონსორობის შედეგად მოზიდული პოტენციური რესურსების სრულად ათვისების მიზნით, შესაძლებელია დადგინდეს, რომ შესაბამისი სტატუსის მქონე საზოგადოებრივი ორგანიზაციის მიერ სპონსორობის სანაცვლოდ განწეული მომსახურება, როგორც არის მცირე ღირებულების დროშების და სტიკერების დამზადება, დონორის დასახელება სპონსორთა სიაში, პროგრამაში, ან შეტყობინებებში, შენობის სახელის დარქმევა მჩუქებლის პატივსაცემად, დონორის სახელი თეატრში სკამების უკანა მხარეს და სხვა მსგავსი მცირე ღირებულების მომსახურება, გათავისუფლდეს დამატებული ღირებულების გადასახადისაგან ჩათვლის უფლებით (172-ე მუხლის პირველი ნაწილი). აგრეთვე, მსგავსი ტიპის სპონსორობა უნდა დაკვალიფიცირდეს შემოწირულებად (ქველმოქმედებად ან/და ფილანთროპიად).

სკონსორიუმის მოდელის ვიზუალიზაცია

ფულადი ან ნატურალური მხარდაჭერა

- » სკონსორიუმა=შემონირულობას
- » მოგების გადასახადისგან განთავისუფლება
- » შემონირულობების დამატებით სტიმულირება
- » შემონირულობების ზრდა

სკონსორი
(გამცემი ორგანიზაცია)

ლონორი
(მიმღები ორგანიზაცია)

სარგებელი

არაკომერციული

- » არაკომერციულ სიტუაციებში სამიზნე ჯგუფებზე გასვლა
- » კეთილშობილურ მისიასთან/ მიზნებთან ასოცირება
- » მასმედიის გამოყენება
- » საზოგადოებასთან ურთიერთობის პოლიტიკის მხარდაჭერა
- » კორპორაციული იმიჯი და კომპანიის სოციალური პოზიციის შესახებ ცნობიერების ამაღლება

კომერციული

- » არათანაზომადი მცირე ფასიანი რეკლამა
- » დღგ-ისგან გათვისუფლება - სახსრების მოზიდვის სტიმულირება

ფილანთროპიისა და ქველმოქმედების სხვა მექანიზმები

საერთაშორისო კრაქტიკის მიმოხილვა

ევროკავშირის სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილების და პრაქტიკის მიხედვით შეიძლება ქველმოქმედების და ფილანთროპიის სხვადასხვა მექანიზმების გამოყოფა:

- ცალკეული სახელმწიფოები უფლებას აძლევენ მესაკუთრებს კულტურული ხასიათის პროდუქტის ან ხელოვნების ნიმუშის *ტრანსფერი განახორციელოს საზოგადოებრივ საქონელში* (ხელმისაწვდომი გახადოს სხვისთვის) და განთავისუფლდეს ცალკეული სახელმწიფო გადასახადებისაგან. ირლანდიის კანონმდებლობის მიხედვით, პირები, რომლებმაც მემკვიდრეობით მიიღეს ხელოვნების ნიმუში, თუ ამ ნიმუშს საჯაროდ ხელმისაწვდომს გახდიან, გარკვეული ვადით თავისუფლდებიან გადასახადებისაგან, რომელიც მოიცავს საშემოსავლო და კორპორაციულ გადასახადს, კაპიტალის ნამატზე გადასახადს, სასაჩუქრე და მემკვიდრეობის გადასახადს. ნივთის საბაზრო ღირებულება განისაზღვრება შესაბამისი სახელმწიფო კომისიის მიერ.
- *მიზნობრივი გადასახადი* არის კანონით დადგენილი გადასახადი, რომელიც მხოლოდ კონკრეტული ჯგუფის მოხმარებისთვისაა გათვალისწინებული. მიზნობრივი გადასახადი არის გადასახადი, რომელიც იზრდება და გამოიყოფა სპეციფიკური ხარჯვითი პროგრამებისთვის (მაგ. კულტურის ძეგლების შენარჩუნება), ხშირად არასაბიუჯეტო ფონდის მეშვეობით. პოლონეთში ლიტერატურული, მუსიკალური, მხატვრული, პროდიუსერული ან საგამომცემლო, ფოტოგრაფიული და კარტოგრაფიული ნამუშევრების მფლობელები, რომლებზეც კანონი არ ითხოვს საავტორო უფლებების საფასურის გადახდას, ვალდებულნი არიან მთლიანი შემოსავლიდან 5% გადაიხადონ ხელოვნების მხარდაჭერის ფონდში. ფონდი მხარს უჭერს ხელოვნებას სამი გზით: სტიპენდიები, სუბსიდიები და ერთჯერადი გრანტები.
- კულტურაში კერძო ინვესტიციის სტიმულირების კიდევ ერთი ფორმაა *ვაუჩერები*. ზოგადად, ვაუჩერი არის გარკვეული ფულადი ღირებულების კრედიტი, რომლის გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ განსაზღვრული მიზნისთვის. სპეციალური ინსტრუმენტი მოქალაქეთა მიერ კულტურული მოხმარების გაზრდისთვის არის კულტურული ვაუჩერების პროგრამა, რომელიც ორგანიზებული იყო სლოვაკეთის რესპუბლიკის კულტურის სამინისტროს მიერ 2006 წელს. ვაუჩერების გამოყენება შესაძლებელია კულტურულ ღონისძიებაში მონაწილეობისათვის, კულტურული მემკვიდრეობის ინსტიტუტებში (მუზეუმების, გალერეების, ბიბლიოთეკების) შესასვლელად. ვაუჩერების მიმღებთა შორის იყო რამდენიმე კულტურული ორგანიზაცია, რომელსაც მართავდა ცენტრალური ან ადგილობრივი ხელისუფლება, ასევე ზოგიერთი არასამთავრობო ორგანიზაცია. სამინისტრომ სტუდენტებზე სულ გასცა 900 ათასი ვაუჩერი, ხოლო 100 ათასი ვაუჩერი მასწავლებლებზე. პროექტში მონაწილეობა მიიღო 836,650 სტუდენტმა და 66,363 მოსწავლემ. ამ პროექტში რეგისტრაცია სულ 453 კულტურულმა ორგანიზაციამ მოითხოვა. მთლიანობაში გამოყენებულ იქნა 527,194 ვაუჩერი, რომელთა საერთო ღირებულებამ დაახლოებით 3.1 მილიონი ევრო შეადგინა.

- ინდივიდუალური შემონიშნულებები კულტურული მიზნებისათვის განისაზღვრება, როგორც ცალმხრივი ბიზნეს გარიგებები, რომელთაგანაც დონორი არ ელის პირდაპირ სარგებელს. შემონიშნულებების განხორციელება შესაძლებელია ნაღდი ფულით ან ნატურით. მაგალითად, გერმანიაში ხელოვნების ნიმუშებზე მემკვიდრეობის გადასახადი შეიძლება შემცირდეს 60%-ით, თუ მათი დაცვა ხორციელდება მათი მხატვრული, ისტორიული ან სამეცნიერო ღირებულების გამო, საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე. შეღავათის მისაღებად მოქმედებს გარკვეული პირობა - კერძოდ, ნივთი მემკვიდრის მფლობელობაშია მინიმუმ 10 წლის განმავლობაში, მისი გამოყენების შედეგად მიღებული მთლიანი შემოსავალი არ უნდა აღემატებოდეს ნიმუშის შენარჩუნების წლიურ ხარჯებს. შესაძლებელია ხელოვნების ნიმუშების სრული გათავისუფლება მემკვიდრეობის გადასახადისგან, თუ ხელოვნების ნიმუშები ოჯახის მფლობელობაშია მინიმუმ 20 წლის განმავლობაში და არის კულტურული საქონლის ეროვნულ რეესტრში. მემკვიდრეები ვალდებული არიან ხელოვნების ნიმუშები მუზეუმის მეურვეობაში დატოვონ მინიმუმ 10 წლის განმავლობაში.
- ლატარიის ფონდი კულტურაში კერძო ინვესტიციის მნიშვნელოვანი წყაროა, რადგან მათი განაწილება იძლევა კულტურის დაფინანსების საშუალებას. დიდ ბრიტანეთში ეროვნული ლატარია წარმოადგენს მნიშვნელოვან საგრანტო ორგანოს. კერძოდ, ლატარიის ბილეთზე დახარჯული ყოველი ერთი ფუნტიდან 28 პენსი საზოგადოებრივ მიზნებზე იხარჯება. ეს მიზნებია ხელოვნება, საქველმოქმედო ორგანიზაციები, ჯანმრთელობა, განათლება, გარემო და სპორტი. თანხა გამოეყოფა ფონდებს, რომლებიც შემდეგ ანაწილებენ მათ კონკრეტული პროექტებზე.
- 2010 წელს ლატარიის ფონდის მიერ გაცემული გრანტების საერთო რაოდენობა იყო 20,913, რაც ჯამურად 643 მილიონ გირვანქა სტერლინგზე მეტია.

შეჯამება

ევროკავშირის ქვეყნებში ქველმოქმედების რამდენიმე ტიპის მოდელის გამოყოფა შეიძლება; მაგალითად ესპანეთს, პორტუგალიას, ლიეტუვას, ლატვიას, ჩეხეთს, უნგრეთს, სლოვაკეთს, სლოვენიას, პოლონეთს, რუმინეთს და ბულგარეთს სხვადასხვა მიდგომები აქვთ. თუ განვიხილავთ ამ ქვეყნებს შემდეგი სამი კრიტერიუმით: 1. კორპორაციული ფილანთროპია; 2. დღგ-ის ნახალისების მექანიზმები და 3. პროცენტული ფილანთროპია, მოდელების კლასიფიკაცია შემდეგი სახით შეიძლება მოხდეს:

1. ქვეყნები, სადაც არსებობს გამოქვითვის შეზღუდვები, თუმცა არსებობს დამატებითი სტიმულირების მექანიზმი განუღებულ შემონირულებაზე მეტი ოდენობით გამოქვითვის შესაძლებლობის სახით. აგრეთვე, კულტურის სფეროსთან დაკავშირებული ორგანიზაციები ან/და საქმიანობები გათავისუფლებულია დღგ-ისგან. თუმცა არ არსებობს პროცენტული ფილანთროპიის მოდელი (ესპანეთი, პორტუგალია, ლატვია)
2. ქვეყნები, სადაც არსებობს გამოქვითვის შეზღუდვები, თუმცა არსებობს დამატებითი სტიმულირების მექანიზმი განუღებულ შემონირულებაზე მეტი ოდენობით გამოქვითვის შესაძლებლობის სახით. აგრეთვე, კულტურის სფეროსთან დაკავშირებული საქმიანობები იბეგრება დღგ-ის შემცირებული განაკვეთით. ამასთან, არსებობს პროცენტული ფილანთროპიის მოდელი (უნგრეთი).
3. ქვეყნები, სადაც არსებობს გამოქვითვის შეზღუდვები (მაგ. არაუმეტეს დასაბეგრი მოგების 10%). აგრეთვე, კულტურის სფეროსთან დაკავშირებული საქმიანობები გათავისუფლებულია დღგ-ისგან, თუმცა არ არსებობს პროცენტული ფილანთროპიის მოდელი (ბულგარეთი).
4. ქვეყნები, სადაც არსებობს გამოქვითვის შეზღუდვები (მაგ. არაუმეტეს დასაბეგრი მოგების 10%). აგრეთვე, კულტურის სფეროსთან დაკავშირებული საქმიანობები იბეგრება დღგ-ის შემცირებული განაკვეთით, თუმცა არ არსებობს პროცენტული ფილანთროპიის მოდელი (ჩეხეთი).
5. ქვეყნები, სადაც არსებობს გამოქვითვის შეზღუდვები (მაგ. არაუმეტეს დასაბეგრი მოგების 10%). აგრეთვე, კულტურის სფეროსთან დაკავშირებული საქმიანობები იბეგრება დღგ-ის შემცირებული განაკვეთით. ამასთან, არსებობს პროცენტული ფილანთროპიის მოდელი (სლოვენია, პოლონეთი, რუმინეთი).
6. ქვეყნები, სადაც შემონირულებები არ გამოიქვითება, თუმცა არსებობს კორპორაციული გადასახადის ქველმოქმედებაში გამოყენების მექანიზმი (პროცენტული ფილანთროპია კომპანიებისათვის). აგრეთვე, კულტურის სფეროსთან დაკავშირებული საქმიანობები გათავისუფლებულია დღგ-ისგან. ამასთან, არსებობს პროცენტული ფილანთროპიის მოდელი (სლოვაკეთი).
7. ქვეყნები, სადაც შემონირულებები არ გამოიქვითება, თუმცა კულტურის სფეროსთან დაკავშირებული საქმიანობები გათავისუფლებულია დღგ-ისგან. ამასთან, არსებობს პროცენტული ფილანთროპიის მოდელი (ლიეტუვა).

ევროკავშირის ქვეყნებში ფართოდაა გავრცელებული შემონირულების ნახალისების მიზნით სპეციალური საგადასახადო რეჟიმების დანერგვა, მათ შორის კულტურის დარგში. ტექნიკური თვალსაზრისით ეს შეიძლება გამოიხატებოდეს საგადასახადო შეღავათის დანერგვით, გამოქვითვის უფლების მინიჭებით, ან გადასახადის ჩათვლის შესაძლებლობის მიცემით. ეს მექანიზმები, როგორც წესი, შემზღუდველ პირობებს მოიცავს, რაც შეიძლება გამოიხატებოდეს შემოსავლებიდან დონაციის დაუბეგრავად გაცემისათვის ზღვრის დადგენით გარკვეული წილის ან სულაც კონკრეტული თანხის ოდენობის განსაზღვრის გზით. საყურადღებოა, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში საგადასახადო შეღავათით მიღებული სარგებელი არაპროპორციულად მაღალიც კი შეიძლება იყოს. მაგალითისათვის, შესაძლოა

ხარჯში გამოქვითვას დაექვემდებაროს შემოწირულების არა 100%, არამედ უფრო მეტი ოდენობა, რაც ნიშნავს, რომ პირს არა თუ ეხსნება საგადასახადო ტვირთი შემოწირულ თანხაზე, არამედ, უფრო მეტიც, შემოწირულების განხორციელებით იძენს დამატებით საგადასახადო აქტივს. ამგვარი მექანიზმი ხელს უწყობს კონკრეტული საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი სფეროების - მათ შორის კულტურის არასახელმწიფო დაფინანსების აქტიურ წახალისებას.

აღმოსავლეთ ევროპული მოდელის მსგავსად, საქართველოშიც კულტურა დაფინანსების დაბალი დონით ხასიათდება და უდიდესი ნაწილი მოდის საჯარო დაფინანსების წყაროზე. პროფესიულ კულტურულ ორგანიზაციებს ჯერ კიდევ არ შესწევს უნარი დამოუკიდებლად მოიპოვონ საჭირო დაფინანსება. ამ ეტაპისათვის ისინი ვერ ახერხებენ მოგების მიღებაზე ორიენტირებულ საქმიანობას და კულტურა, როგორც შემოქმედებითი ინდუსტრია, ჩამოყალიბებული არ არის. უფრო მეტიც, თეატრებს, გალერეებს, მუზეუმებს, კულტურის ცენტრებსა და სხვა მსგავს დაწესებულებებს არც თუ იშვიათად უჭირთ სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ხარჯების დასაფინანსებლად საჭირო სახსრების მოძიება.

საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობა ითვალისწინებს ქველმოქმედების წახალისების გარკვეულ საკანონმდებლო მექანიზმს. თუმცა, საქართველოში მოქმედი მოდელი ვერ უზრუნველყოფს საზოგადოების ჩართულობას და მის სტიმულირებას საზოგადოებრივი სფეროს რომელიმე მიმართულების განვითარების თვალსაზრისით, განსაკუთრებით კი კულტურის სფეროში საზოგადოებრივ და კერძო სექტორს შორის თანამშრომლობას. არსებული მექანიზმები ქმნის სფეროს განვითარებისათვის ინსტიტუციურ ბარიერებს (მაგ. საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსი, შემოწირულებით დაფინანსებული პროექტების შესყიდვების დღგ-ისგან არ გათავისუფლება, სპონსორობის საკითხთან დაკავშირებული ბუნდოვანება). იმავდროულად, ქვეყნის შიგნით არსებობს დიდი პოტენციური წახალისების დამატებითი საგადასახადო მექანიზმების დასაწერად.

აღნიშნული პოტენციური რომ რეალიზდეს, აუცილებელია ხელსაყრელი გარემოს შექმნა - ეს გულისხმობს განგრძობად და მზარდ ინვესტირებას, რასაც სახელმწიფო მაქსიმალურად უნდა უწყობდეს ხელს. საქართველოს შემთხვევაში, მოგების გადასახადით დაბეგვრის ესტონური მოდელი ბიზნესის ყველა დარგის მიმართ მოქმედებს - მათ შორის, სამენარმეო სუბიექტის ფორმით ჩამოყალიბებულ კულტურულ ორგანიზაციებზეც გარკვეულწილად აისახება - მაგრამ კულტურის და შემოქმედებითი საქონლის და მომსახურების, როგორც ბიზნესის დარგის განვითარების დონის გათვალისწინებით, ეს არ უნდა იქნას მიჩნეული საკმარისად.

საგადასახადო და ეკონომიკური თეორიის თვალსაზრისით, რა კონცეფციაც წარმოდგენილ ინიციატივაში არის ასახული, კომერციული ორგანიზაცია და საზოგადოებრივი (ფილანთროპიული და საქველმოქმედო, სპორტის, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციები) ორგანიზაცია არ უნდა განიხილებოდეს ერთი სიბრტყის სუბიექტებად და ერთნაირი მიდგომით არ უნდა იბეგრებოდნენ. პირველ რიგში იმიტომ, რომ ორივე სუბიექტი განსხვავებული სტიმულირების მექანიზმებით ხასიათდება. **საწარმოებს გააჩნიათ მოგების სტიმული, რაც მათ მუშაობას განაპირობებს. საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში ასეთი სტიმულირების მექანიზმი არ არსებობს.** აქ არის მხოლოდ ადამიანის ჰუმანური დამოკიდებულება (ეკონომიკური თვალსაზრისით ეს იქნება „ირაციონალური ადამიანის“ ბუნების რეალიზაცია, ხოლო თუ უფრო ღრმად ჩავიხედავთ, ეს იქნება „შორსმჭვრეტელი ადამიანის“ ბუნება, განსხვავებით „ეკონომიკური ადამიანისაგან“, რომლის საფუძველიც რაციონალური არჩევანია და კომერციულ სექტორში ვლინდება) მისი გარემომცველი სივრცის მიმართ. ამიტომაც, თუ საგადასახადო კუთხით ჩადებული იქნება ერთი და იგივე დაბეგვრის სისტემა საზოგადოებრივ არაკომერციულ სექტორში, მაშინ ამ სექტორში მუშაობის სტიმული იქნება ძალიან დაბალი. რადგან გადასახადებით დაბეგვრის ერთ-ერთი მთავარი მიზანი საზოგადოებრივი საქონლის წარმოებაა, თუ საზოგადოება თავად ერთიანდება ამგვარი მიზნის გადასაჭრელად, მაშინ სახელმწიფომ არამართო საგადასახადო ტვირთის შემსუბუქება, არამედ სტიმულირების მექანიზმის, ფილანთროპიული კულტურის განვითარების ხელშეწყობაზე და ამგვარი ინსტიტუციების განვითარებაზე უნდა იფიქროს.

ინსტიტუციური სტიმულირების მექანიზმები ყველაზე მყარია და საბიუჯეტო ხარჯების პოლიტიკისგან განსხვავებით, ის საზოგადოებრივ სტიმულს წარმოქმნის. საგადასახადო სტიმულირების მექანიზმების ამოქმედება საუკეთესო გამოსავლად მოჩანს მაშინ, როდესაც არსებული მექანიზმები ქვეყნის შიგნით ფილანთროპიული და საქველმოქმედო კულტურის განვითარებას არ განაპირობებენ.

ჩვენ მიერ განხილულ მოდელებში, კორპორაციული ფილანთროპიის, პროცენტული ფილანთროპიის და დღგ-ში შეღავათების ნაწილში შეფასებულია თეორიულად დასაშვები, შესაძლო საგადასახადო დანაკარგები, რომლებიც მნიშვნელოვან ტვირთს არ წარმოადგენს სახელმწიფო ბიუჯეტისათვის⁵⁷. ამასთან, შემზღუდავი პარამეტრების მანიპულაციით შესაძლოა ამ მაჩვენებლების პირობითად ოპტიმალურ ნიშნულამდე დარეგულირება. მნიშვნელოვანია, რომ გაჩნდეს ფილანთროპიის სტიმულირების თუნდაც მცირე ინსტრუმენტები, რათა ხელი შეეწყოს დაფინანსების შიდა წყაროების და ფილანთროპიის კულტურის განვითარებას. მექანიზმით სარგებლობა, პრაქტიკულად, ფილანთროპიის და ქველმოქმედების ყველა მსურველს შეუძლია, ხოლო ამ თვალსაზრისით წარმოქმნილი „საგადასახადო დანაკარგები“ შეიძლება მივიჩნიოთ საზოგადოებრივი ორგანიზაციების დაფინანსების, საზოგადოებაში ფილანთროპიული და საქველმოქმედო კულტურის განვითარების ხელშეწყობის ხარჯებად.

ცხრილი 17. კოთხედიური დანაკარგები საგადასახადო შემოსავლებში, სხვადასხვა მექანიზმის მიხედვით

	მოსალოდნელი საგადასახადო შემოსავლების დანაკარგები (მლნ. ლარი)	ზღვრული საგადასახადო შემოსავლების დანაკარგები (მლნ. ლარი)
შეღავათები დღგ-ში	10	50
კორპორაციული შემოწირულებების ნახალისების მექანიზმი	25	40
ინდივიდუალური შემოწირულებების ნახალისების მექანიზმი	30	70
სულ	65	160

თანამედროვე ეკონომიკურ გარემოში კულტურული ორგანიზაციების გამოწვევაა შემოსავლების წყაროების მოძიება. იმ პირობებში, როდესაც საჭარო ფინანსების მოცულობა მკაცრადაა შეზღუდული და ყოველთვის არსებობს მისი შემცირების რისკი, კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება დაფინანსების ალტერნატიული - კერძო წყაროების მოძიების აუცილებლობა.

სახელმწიფომ უნდა იზრუნოს იმ ძირითადი პრინციპების განსაზღვრაზე, რომლის მიხედვითაც მოხდება ქვეყანაში არსებული კერძო ფულადი სახსრების კულტურაში, სპორტში, განათლებაში ინვესტირება. სახელმწიფოსთან ერთად, ბიზნესი, კულტურის სფერო, საგანმანათლებლო დაწესებულებები და სპორტული ორგანიზაციები და საზოგადოება აქტიურად უნდა იყვნენ ჩართულები კულტურის სექტორის დაფინანსების სტრუქტურის განსაზღვრაში.

სახელმწიფოს მხრიდან ერთ-ერთ აუცილებელ ნაბიჯად უნდა განიხილებოდეს ბიზნეს სუბიექტებისა და საზოგადოების ფართო მასების სექტორის განვითარებაში თანამონაწილეობის სტიმულირების მექანიზმების დანერგვა - მათ შორის საგადასახადო შეღავათების დაწესების გზით. მთლიანობაში, ეს განაპირობებს კულტურის სფეროს განვითარებასაც და სახელმწიფო ბიუჯეტისთვის იმ დანახარჯების შემსუბუქებას, რაც ამ სფეროს დაფინანსებითაა განპირობებული.

⁵⁷ იმ თანხებთან შედარებით, რაც ბიუჯეტიდან სახელმწიფო კულტურის ნახალისებაზე ყოველწლიურად იხარჯება (დაახლოებით 140 მლნ. ლარამდე)

გამოყენებული წყაროები:

A társasági adó legfontosabb szabályai. (2021).

Accace. (n.d.). Cultural vouchers - a new benefit for motivating employees in Romania. Retrieved from <http://accace.com/cultural-vouchers-a-new-benefit-for-motivating-employees-in-romania-news-flash/>

Arts Education Partnership. (2004). The arts and education: New opportunities for research. Arts Education Partnership.

Boyce, M., Munn-Giddings, C., Bungay, H., & Wilson, C. (2018). The impact of the arts in healthcare on patients and service users: A critical review. *Health Soc Care Community*, 458–473. doi:<https://doi.org/10.1111/hsc.12502>

Council of Europe. (2021). Culture Vouchers. Retrieved from <https://www.coe.int>: <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/-/culture-vouchers>

EENCA. (2015). The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals. Retrieved from <https://eenca.com/eenca/assets/File/EENCA%20publications/Study%20on%20the%20status%20and%20working%20conditions%20of%20artists%20and%20creative%20professionals%20-%20Final%20report.pdf>

European Commission. (2020). VAT rates applied in the Member States of the European Union.

European Investment Fund. (2020). Market analysis of cultural and creative sectors in Europe - A sector to invest in. Retrieved from https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf

European Parliament. (2006). Financing the arts and culture in the European Union. Brussels. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2006/375309/IPOL-CULT_ET\(2006\)375309_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2006/375309/IPOL-CULT_ET(2006)375309_EN.pdf)

European Parliament. (2011). Encouraging private investment in the cultural sector. Brussels. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/460057/IPOL-CULT_ET%282011%29460057_EN.pdf

Eurostat. (2019). Government expenditure on recreation, culture and religion. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_recreation,_culture_and_religion

<https://dre.pt>. (n.d.). Retrieved from Decreto-Lei n.º 215/89 - Diário da República n.º 149/1989, Série I de 1989-07-01. Aprova o Estatuto dos Benefícios Fiscais: https://dre.pt/web/guest/legislacao-consolidada/-/lc/34554075/diploma?_LegislacaoConsolidada_WAR_drefrontofficeportlet_rp=diploma&_LegislacaoConsolidada_WAR_drefrontofficeportlet_eid=73498193

<https://www.agenciatributaria.es>. (2002). Retrieved from Royal decree 49/2002 of 23 December on the taxation of non-profit entities and tax incentives for patronage: https://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/Inicio/Ayuda/Manuales__Folletos_y_Videos/Manuales_de_ayuda_a_la_presentacion/Ejercicio_2018/_Ayuda_Modelo_200/08_Otras_deducciones__Cuota_liquida_positiva/8_06_Deducion_por_donaciones_a_entidades_sin_fines_d

Hungary Today. (2019). Personal income tax contributions to charities, churches fall. Retrieved from <https://hungarytoday.hu/pit-tax-charity-churches-hungary/>

Inkei, P. (2020). One percent for charity (Hungary). Budapest: The Budapest Observatory. Retrieved from <http://www.budobs.org/files/One%20percent.pdf>

Kuti, E. (2007). Hungary's 1% system: ten years on. Nonprofit Information and Training Centre (NIOK) Foundation.

Nodokļu atvieglojumi. (2021, May). Retrieved from <https://www.vid.gov.lv>: <https://www.vid.gov.lv/lv/nodoklu-atvieglojumi>

OSCE ODIHR. (1996). On the use of a specified amount of personal income tax in accordance with the taxpayer's instruction. Retrieved from <https://www.legislationline.org/documents/id/8135>

- Sayer Vincent. (2018, August). Tax issues for arts organizations - made simple. Retrieved from <https://www.sayervincent.co.uk/wp-content/uploads/2018/10/SV-MS-TaxForArtsOrganisations-Aug2018.pdf>
-
- Siti, R., Bahaluddin, A., & Khalilah, H. (2016). The effect of mural on personal crime and fear of crime . *Social and Behavioral Sciences*(234), 407-415.
-
- Smartum. (n.d.). Exercise and culture benefit. Retrieved from <https://www.smartum.fi/en/exercise-culture-benefit>
-
- The power of 1%. (2021). Retrieved from <https://www.ceu.edu>: <https://www.ceu.edu/onepercent>
-
- Török, M., & Strečanskýb, B. (n.d.). Percentage designations assessed Redistribution and the idea of the school of philanthropy.

2022

ეს პუბლიკაცია შექმნილია ევროკავშირის მხარდაჭერით. მის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია შემოქმედებითი საქართველო და შესაძლოა, რომ იგი არ გამოხატავდეს ევროკავშირის შეხედულებებს.

